

บทความวิชาการ

ภูมิศาสตร์กับการระบาดของโควิด 19 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
วิษณุ จอมวิญญานัน, ศรียา อินทสิน, ลภัสรดา อุ่เจริญ

1

บทความวิจัย

An Evaluation of English Teaching Reform Policy Implementation
in Upper Northeast Secondary Schools of Thailand
Wanrat Sonsit, Sawat Pothivat, Chaiya Pawabutra

15

วนิดา : การดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์
ทัตพิชา สกุลสืบ

35

แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี
วาสนา ลาตสุวรรณ, กฤตติกา แสนโกชน์

54

ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
พนารัตน์ เดชกุลทอง, เดือนเพ็ญพร ชัยภักดิ์, และสามารถ สินทร

67

การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูด
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
กนกชญา หารธงชัย

82

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
เกรียงไกร ศรีเสนพิลา

102

การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
นิตยา มุลปิ่นใจ

118

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน
ตามโครงการโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี
เกศกาญ ศรีพันธุ์

138

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์
จังหวัดหนองคาย
วาริรัฐ สังวงศ์, แดนวิชัย สายรักษา, รัชสรรค์ สิงห์เลิศ

152

วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

Udon Thani Rajabhat University
Academic Journal

Vol.10 No.1 (January – June 2022)

ISSN (Print) : 1905-7024 ISSN (Online) : 2730-1885

ลิขสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
กำหนดพิมพ์	ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน และ เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)
จัดพิมพ์	จำนวน 100 เล่ม
พิมพ์ที่	ทัศนของการพิมพ์ (ห้างหุ้นส่วนจำกัด) 196, 198 ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 0 4424 5562, 0 4426 7303

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความปริทัศน์ ซึ่งเป็นผลงานวิชาการที่มีคุณค่าใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ 1) มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 2) การศึกษา และ 3) บริหารธุรกิจ การจัดการ เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และแนวความคิดทางวิชาการ จากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม ถึง มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม ถึง ธันวาคม) บุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถสมัครสมาชิก โดยส่งใบสมัครพร้อมค่าสมาชิกปีละ 400 บาท ได้ที่สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สำหรับผู้ที่ประสงค์ส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสาร ให้ส่งต้นฉบับที่จัดรูปแบบตามข้อกำหนดของวารสารมายังกองบรรณาธิการ โดยบทความนั้นจะต้องไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น บทความดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความโดยตรง บทความละ 2 ท่าน

บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี การนำข้อความซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความไปตีพิมพ์ใหม่ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของเรื่อง และกองบรรณาธิการก่อน

“ข้อความที่ปรากฏในบทความเป็นทัศนะของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ”

“การนำบทความหรือบางส่วนของบทความไปใช้ ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มา”

กองบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถนนทหาร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 0 4221 1040 ต่อ 1178 โทรสาร: 0 4224 8680

เว็บไซต์: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUAI>

อีเมล: graduate@udru.ac.th

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต อธิปัตย์กุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณญา จีระวิบูลวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บรรณาธิการ

ดร.วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ รื่นรมย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ พิษณุ จงสถิตวัฒนา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Prof.Dr.Jeffrey C.Nash

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.นลินรัตน์ รักกุศล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูลี้อยอน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะชั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประไพศรี ใหล้ายอง

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา ม่วงแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบชาติ อันทะไชย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ กลั่นฤทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รติพร ถึงผ่อง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงส์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตต์ กำมันตะคุณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ทวี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิทย์ พจนันต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร กิจโกศล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ชูระพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ ตัญญูวิสุทธิ

อาจารย์ ดร.ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์

อาจารย์ ดร.สุภัทร แก้วพัตร

อาจารย์ ดร.วิสิทธิ์ มะณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UDRU Academic Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ

รองศาสตราจารย์ ดร.รักษนก แสงภักดีจิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยืนยาว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต แสงประดิษฐ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มรกต มุกตา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรารัตน์ สมณศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรฉัตร วรวิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ หมั่นสิทธิ์

อาจารย์ ดร.นิติ เอี่ยมชื่น

อาจารย์ ดร.จำรูญ ศรีชัยชนะ

อาจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวล

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

ลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เลขานุการ

นายเอกภพ โอตาการ

ออกแบบปก

นายสุริยา ชัยดำรงณ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565) จัดทำในช่วงที่ทั่วโลกและประเทศไทยอยู่ในวิกฤตของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทางวารสารยังคงมีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะเผยแพร่และส่งเสริมงานวิจัย และบทความทางวิชาการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานของประชาคมแห่งการเรียนรู้ ได้ดำเนินการคัดเลือกบทความและกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัดตามเกณฑ์คุณภาพของ “ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)” เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพวารสารและยกระดับขึ้นสู่ฐานศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

สำหรับวารสารปีที่ 10 ฉบับที่ 1 นี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ และบทความวิจัยจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็นบทความจากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และบทความนั้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น ภูมิศาสตร์กับการระบาดของโควิด 19 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, วนิดา : การดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์, แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนองนา จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความทางวิชาการ (Academic article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ซึ่งช่องทางการนำส่งบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่นั้น สามารถนำส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUJ/index> ซึ่งเป็นระบบการบริหารงานวารสารออนไลน์ด้วยงานระบบ ThaiJo2.0

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณ คณะผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ช่วยเสนอแนะแนวคิดให้กับผู้เขียนและกองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565) จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยและงานวิชาการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ

- ภูมิศาสตร์กับการระบาดของโควิด 19 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 1
 วิชญ์ จอมวิญญานัน, ศรียา อินทสิน, ลภัสสรดา อุ้เจริญ

บทความวิจัย

- An Evaluation of English Teaching Reform Policy Implementation 15
 in Upper Northeast Secondary Schools of Thailand
 Wanrat Sonsit, Sawat Pothivat, Chaiya Pawabutra
- วนิดา : การดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์ 35
 ทัดพิชา สกุลสืบ
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 54
 ของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี
 วาสนา ลาดสุวรรณ์, กฤตติกา แสนโกชน์
- ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 67
 ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโนน อำเภอมือ จังหวัดชัยภูมิ
 พนารัตน์ เดชกุลทอง, เดือนเพ็ญพร ชัยภักดิ์, และสามารถ ลินทร
- การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูด 82
 ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 กนกชญา หารธงชัย

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เกรียงไกร ศรีเสนพิลา	102
การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง นิตยา มุลปิ่นใจ	118
แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี เกศกาญจน์ ศรีพันธุ์	138
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย วารัฐ ส่วงศ์, แดนวิชัย สายรักษา, รังสรรค์ สิงห์เลิศ	152

ภูมิศาสตร์กับการระบาดของโควิด 19 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี Geographic and Covid-19 Epidemic of Udon Thani Rajabhat University

วิษญู จอมวิญญาณ์¹, ศรียา อินทสิน², ลภัสรดา อุ๋เจริญ³

Wit Jomwinya¹, Intasin Sariya², Laphatrada Oucharoen³

Received: 18 มีนาคม 2565 Revised: 25 เมษายน 2565 Accepted: 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 นับจากนั้นเป็นต้นมาทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับการเข้ามาของโรคระบาดและต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์นี้ ให้ผ่านพ้นไปได้อย่างรวดเร็วที่สุด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้อย่างมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ประเภทหนึ่งที่มีการเข้ามารวมกันของคนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักศึกษาส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มคนขนาดใหญ่เหล่านี้ จึงเป็นที่มาของพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของโรคได้ ประกอบกับพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ส่งผลให้เกิดเป็นกลุ่มเสี่ยงนั้นมีอัตราที่สูงมากยิ่งขึ้น จากกลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยจำนวน 90 รายให้ข้อมูลความเสี่ยงของสถานที่และผลกระทบที่เกิดขึ้น ในส่วนของผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ชัดว่ารูปแบบของการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลในสังคมลดลงเพื่อลดความเสี่ยงที่จะสัมผัส ซึ่งเป็นการยุติการแพร่ระบาดของโรคที่ดีที่สุด แต่ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดน้อยลงตามไปด้วย นอกจากผลกระทบทางด้านการเรียนการสอนแล้ว ยังมีผลกระทบ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Lecturer, Geo-Informatics for Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: wit.jo@udru.ac.th

² ดร., สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Dr., Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

³ อาจารย์ประจำสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Lecturer, Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

ทางด้านสภาพจิตใจและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปของประชากรในสถานศึกษาที่มีแนวโน้มต่อความเสี่ยงสูงในการเป็นโรคซึมเศร้า ขาดการเข้าถึงสังคมหรือการรวมกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนเป็นผลอีกประการที่เกิดขึ้น ความสำคัญของภูมิศาสตร์ในงานนี้ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของความเสี่ยงเชิงพื้นที่ของการเกิดโรคของสถานที่เสี่ยงรอบมหาวิทยาลัยในรูปแบบของแผนที่ อันจะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่ใช้เพื่อการสร้างความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้เพื่อการวางแผนจัดการต่อไป ส่วนอนาคตของสถานการณ์โรคระบาดยังต้องมีการเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นมากที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดการอุบัติซ้ำของโรค อีกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรการของสถานที่ในการป้องกันร่วมกับวิถีปฏิบัติตนเองของกลุ่มประชากรว่ามีการดูแลป้องกันตนเองอย่างไร

คำสำคัญ: ภูมิศาสตร์, ผลกระทบเชิงพื้นที่, โรคระบาด โคโรนา-19

ABSTRACT

Covid-19 epidemic in Thailand started at the beginning of 2020. Since then, the Thai Society has faced the coming of the epidemic and has to adapt for survival from this situation as soon as possible. Udon Thani Rajabhat University is one of the universities that has been greatly affected by this situation. This is because the university is a large social group in which a large number of people get together especially students. This affects an increase of buildings to accommodate various activities of a large group of students. Therefore, it is the source of an area prone to disease outbreaks. Students' behaviors could also have resulted in the occurrence of a high risk group. Based on the information of risk of pandemic in the university area provided by 90 students. The impact in the past 3 years has obviously seen related to the change of teaching and learning styles, the decrease of social interaction among individuals to reduce the risk of exposure to stop the epidemic. However, this practice has resulted in a less efficient teaching and learning. Besides the impact on teaching and learning, other effects on the mental health and lifestyle of students and staff on campus have also been found. Other reported effects include higher risk of depression, and lack of socialization among friends and colleagues. The importance of geography shows the map of spatial risk of COVID-19 pandemic around the university area. This shows the spatial relation to enhance understanding and make the management plan. In the future, surveillance of the pandemic still needs to be carried out

in order to gain as much confidence as possible to prevent a recurrence of the disease. This also depends on the measures of places in prevention in conjunction with the practice of the people to know how to take care of themselves.

KEYWORDS: Geographic, Spatial-effect, Epidemic Covid-19

บทนำ

ในศตวรรษที่ 22 สังคมมนุษย์ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จนมีการคาดการณ์ไว้ว่าวิถีชีวิตของมนุษย์นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ตั้งแต่ปี 2001 มนุษย์มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน มีนวัตกรรมในการรักษาสุขภาพทำให้มนุษย์มีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนมากขึ้น องค์การอนามัยโลก (WHO) เผยว่าผู้คนในปัจจุบันมีอายุยืนขึ้นหกปีเมื่อเทียบกับ 20 ปีที่แล้ว จนไม่คาดคิดว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้น โรคระบาด สงคราม และปัญหาเศรษฐกิจถือเป็นจุดเปลี่ยนของสังคมมนุษย์ ปัจจัยดังกล่าวทำให้สังคมมนุษย์นั้นเกิดการชะงักตัวลง โรคระบาดเป็นสถานการณ์ที่คาดการณ์ได้ยากหลายครั้งที่โลกต้องรับมือกับกาฬโรค เอดส์ ไข้หวัดนก รวมไปถึงซาร์ส เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นทุกกลุ่มสังคมรวมไปถึงองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีมาตรการรับมือเพื่อบรรเทาและคลี่คลายปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 เริ่มต้นในช่วงปลายปี 2562 ประเทศจีนเป็นต้นกำเนิดของโรคและแพร่กระจายออกไปตามเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากร สิ่งที่ตามมาคือการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสอย่างรวดเร็วเนื่องจากการคมนาคมขนส่งมีการเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง ส่งผลให้โลกอยู่ในสภาวะที่ต้องเกิดการจัดการบางอย่างเพื่อจำกัดการระบาด นับตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของโรคโควิด 19 ขึ้นมานั้น สถานการณ์ของโรคเกิดกระบวนการแปรผันหลายครั้ง จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาเกือบ 3 ปี ที่สังคมมนุษย์ทั่วโลกจมอยู่กับสถานการณ์ที่มีการหยุดนิ่งและเมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่แล้วประเทศไทยถือเป็นพื้นที่ระบาดแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันพื้นที่เปลี่ยนผ่านระหว่างโลกตะวันออกและโลกตะวันตก การเปลี่ยนผ่านของประชากรระหว่างสองภูมิภาคมักจะต้องผ่านประเทศไทยเสมอ ประกอบกับประเทศไทยมีชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวทำให้ประเทศไทยกลายเป็นคลัสเตอร์ของโรคที่สำคัญแห่งหนึ่ง ในระยะเวลาแรกของการอุบัติขึ้นของโรคโควิด 19 มีการกระจายทั่วไปตามพื้นที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากโรคนี้เป็นโรคที่สามารถติดต่อกันได้ง่าย ผ่านทางละอองน้ำมูก น้ำลาย จากจามหรือปาก ขณะที่ผู้ติดเชื้อไอ จาม หรือพูด เมืองหลักที่มีความสำคัญ

อย่างจังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงที่มีการเข้ามาอย่างต่อเนื่องและมีการคัดกรองการเข้ามาของกลุ่มประชากรอย่างจริงจัง แต่ด้วยข้อบกพร่องบางประการในเวลานั้นทำให้เกิดการแพร่กระจายออกสู่ภูมิภาคต่างๆ อย่างรวดเร็ว สามารถระบุได้ว่าประเทศไทยนั้นมีการระบาดของโรคนี้มาเป็นจำนวน 5 ครั้งหลักๆ ล่าสุด ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 เริ่มต้นในช่วงต้นปี 2563 ไปจนถึงเดือนธันวาคมในปีเดียวกัน เป็นการระบาดของสายพันธุ์อื่น (SARS-CoV-2) รวมระยะเวลา 11 เดือน เป็นช่วงเวลาแรกสุดที่มนุษยชาติเผชิญกับโรคระบาดครั้งล่าสุดหลังจากไข้หวัดนกและซาร์ ในช่วงปีแรกนี้มีจำนวนผู้ป่วยเพียง 4,327 รายแต่มีผู้เสียชีวิตสูงถึง 60 ราย

ระยะที่ 2 เริ่มต้นในช่วงกลางเดือนธันวาคมปี 2563 ไปจนถึงสิ้นเดือนมีนาคม 2564 เป็นการระบาดของสายพันธุ์อังกฤษและอินเดีย (Alpha & Delta) รวมระยะเวลา 3 เดือน 15 วัน การกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสทำให้การระบาดเกิดความรุนแรงมากขึ้น ในครั้งนี้มีจำนวนผู้ป่วยสูงถึง 24,626 รายและมีผู้เสียชีวิตสูงถึง 34 ราย

ระยะที่ 3 เริ่มต้นในระหว่างวันที่ 1-14 เมษายน 2564 เป็นการระบาดของสายพันธุ์อินเดีย (Delta) รวมระยะเวลา 14 วัน สายพันธุ์นี้เป็นกลายพันธุ์อีกครั้งที่มีการแพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลาดำเนินการ มีจำนวนผู้ป่วยเป็นจำนวนมากถึง 7,074 รายและมีผู้เสียชีวิต 3 ราย

ระยะที่ 4 เริ่มต้นในช่วงเดือนกรกฎาคม 2564 ไปจนถึงปลายปี 2564 เป็นการระบาดของสายพันธุ์อินเดีย (Delta) รวมระยะเวลา 6 เดือน เป็นระยะของการระบาดที่ต่อเนื่องมาจากระยะที่ 3 โดยเมื่อพิจารณาสถิติผู้เสียชีวิตตั้งแต่ระยะแรกรวมทั้งสิ้น 20,917 ราย

ระยะที่ 5 เริ่มต้นในช่วงต้นปี 2565 เป็นการระบาดของสายพันธุ์โอมิครอน (Omicron) การกลายพันธุ์ครั้งล่าสุดนี้เป็นที่น่าจับตามองว่าในอนาคตสังคมมนุษย์จะเป็นไปในทางใดเนื่องจากสถิติและอาการของการป่วยในระยะล่าสุดนี้เป็นไปในทิศทางบวกมากกว่าทั้งสี่ระยะก่อนที่ผ่านมา (ประชาชาติธุรกิจ, 2565)

จังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ทางตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเมืองเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคซึ่งมีการเคลื่อนย้ายของประชากรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางด้านประชากรอยู่เป็นประจำไม่ต่างจากจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ประเด็นการเปลี่ยนผ่านเชิงประชากรเน้นไปที่เรื่องของการศึกษา นักศึกษาที่เข้ามาเรียนส่วนหนึ่งไม่ใช่นักท้องถิ่นอุดรธานีแต่มาจากพื้นที่ข้างเคียง ผลกระทบที่ตามมา คือ การแพร่กระจายของโรคออกไปอย่างกว้างขวาง และยังพบว่ามีการจำกัดการใช้ชีวิตให้มีความรัดกุมมากขึ้นเพื่อให้การควบคุมโรคมีประสิทธิภาพมากที่สุด นักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับกฎเกณฑ์ใหม่

ของสังคมให้มากที่สุด เมื่อวัดค่าสถิติจำนวนผู้ป่วยสะสมรวมของจังหวัดอุดรธานีในปี 2565 มีจำนวน 28,121 ราย รองจากจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุบลราชธานีที่มีจำนวนผู้ป่วย 37,582 30,992 28,407 ราย ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2022)

ผลกระทบที่มาจากการระบาดของโควิด 19 นั้นส่งผลกระทบอย่างมากในภาพรวมทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม หลายอย่างเกิดการปรับตัวลงเป็นอย่างมาก กิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายประเภทมีการหดตัวแต่ในทางตรงกันข้ามนั้นก็กลับเกิดการเติบโต เช่น ธุรกิจทางด้านการป้องกันโรครวมไปถึงระบบเศรษฐกิจแบบออนไลน์ด้วยเช่นกัน (กิริยา กุลกลการและคณะ, 2563)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการศึกษาการระบาดในเชิงภูมิศาสตร์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ติดเชื้อวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อแสดงการเกิดโรคระบาดเชิงพื้นที่ ระบุพื้นที่ที่มีการระบาดของกลุ่มผู้ป่วย ประเมินพื้นที่เสี่ยง เพื่อให้ทราบถึงการกระจายเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหาร วางแผนด้านทรัพยากรและมาตรการในการดำเนินป้องกันควบคุมโรคระบาดและนโยบายทางสังคมของประเทศไทย (ณัฐวุฒิ ทะนันไธสง, 2563)

ภูมิศาสตร์สุขภาพเป็นศาสตร์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบัน เนื่องจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และประเด็นต่างๆ ทางด้านสุขภาพ อาทิ ระบาดวิทยา (Epidemiology) โรค และการเจ็บป่วย เพื่อนำมาวิเคราะห์และหาคำตอบที่ต้องการในช่วงเวลาหนึ่งๆ (สิวา ผาตไธสง, 2562) อันสอดคล้องกันกับสถานการณ์ของโรคโควิด 19 ที่นำเอาภูมิศาสตร์สุขภาพมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษานี้โดยใช้ 2 ปัจจัย คือ พื้นที่เสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา

วัตถุประสงค์

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสี่ยงเชิงพื้นที่ของการเกิดโรคในพื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัย ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา และแนวโน้มในอนาคตของสถานการณ์โควิด 19 ในมหาวิทยาลัย

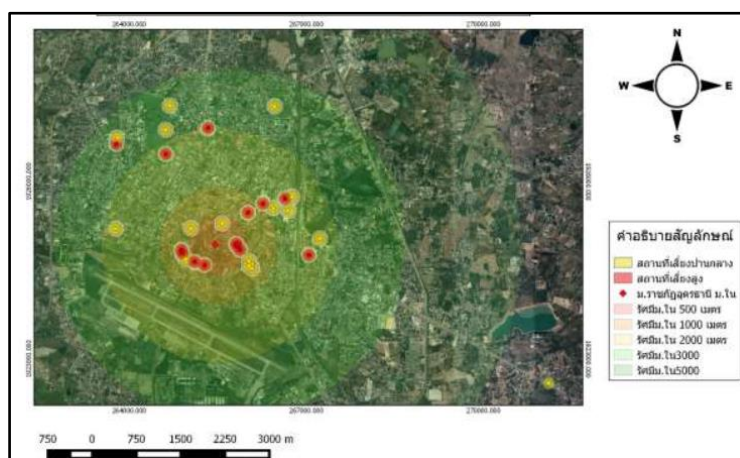
ความเสี่ยงเชิงพื้นที่ของการเกิดโรคในพื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาความเสี่ยงเชิงพื้นที่ของการเกิดโรคระบาดโควิด 19 มักจะมีคำศัพท์ที่ทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้และเกิดความระมัดระวังในการใช้ชีวิตมากขึ้น ได้แก่คำว่า กลุ่มเสี่ยง (Cluster) และพื้นที่เสี่ยง (Risk Area) โดยกลุ่มนักศึกษานั้นถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง (Vulnerability) เนื่องจากนักศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

จากลักษณะดังกล่าวนั้นพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมจึงกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงและเมื่อพิจารณาสถานที่เสี่ยงแล้วก็มักจะหลีกเลี่ยงไม่พ่นแหล่งสังสรรค์ทั้งในช่วงเวลากลางวันและเวลากลางคืน ได้แก่ ร้านกาแฟ – คาเฟ่ ผับแอนด์เรสเทอรองท์ เป็นต้น เมื่อนำเอาสถานที่เหล่านี้มาพิจารณาพร้อมกับระบาดวิทยา (Epidemiology) ที่อธิบายถึงเรื่องขององค์ประกอบต่างๆ ของโรคที่กำลังอยู่ในกระแสประกอบไปด้วย สาเหตุและลักษณะการของโรค รูปแบบการกระจายของโรค และแนวทางในการจัดการแก้ไขโรค (Columbia University Mailman School of Public Health, 2020) สถานการณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีพบว่า นักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อสถานบริการรอบๆ พื้นที่มหาวิทยาลัย และสถานบริการในพื้นที่ดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองแก่นักศึกษา โดยจากแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานสถานบริการที่มีความเสี่ยงในบริเวณรอบๆ มหาวิทยาลัย สามารถจำแนกออกเป็น 6 กลุ่มหลัก จำนวน 24 แห่ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความเสี่ยงของสถานบริการรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีแยกตามประเภท

ประเภท	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเสี่ยง
ตลาด	3.61	มาก
ร้านอาหารและบริการ	3.02	ปานกลาง
สวนสาธารณะและฟิตเนส	3.33	มาก
สถานบริการความงามและนวด	3.78	มาก
ร้านสะดวกซื้อ	3.83	มาก
ห้างสรรพสินค้า	3.67	มาก

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงระดับความเสี่ยงของสถานบริการรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

จากการอ้างอิงบนฐานของแบบประเมินความเสี่ยงที่ถูกสร้างขึ้นโดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย อ้างอิงจากปัจจัยที่มีความสำคัญตามหลักการของกระทรวงสาธารณสุขได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางด้านนโยบายของการจัดการมาตรการในการใช้สถานที่เป็นการพิจารณาถึงระเบียบการจัดการการเข้าใช้สถานที่ว่ามีระดับความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด ได้แก่ การจัดวางเจลแอลกอฮอล์ การจำกัดช่วงเวลาเปิด – ปิด และการกำหนดระยะห่างของผู้ใช้บริการ เป็นต้น

2. ปัจจัยทางด้านลักษณะการถ่ายเทของอากาศภายในสถานที่ใช้เพื่อวัดค่าความเสี่ยงในกรณีที่สถานที่นั้นเป็นพื้นที่แบบปิดหรือติดเครื่องปรับอากาศ การที่สถานที่นั้นมีการเวียนของอากาศหรือการระบายอากาศที่ไม่สะดวกจะทำให้การแพร่ระบาดตีมากขึ้น แต่ถ้าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เปิดโล่งและอากาศถ่ายเทได้สะดวกจะทำให้การแพร่ระบาดมีอัตราเสี่ยงที่จะติดเชือลดลง

3. ปัจจัยทางด้านจำนวนความหนาแน่นของประชากรที่เข้าใช้สถานที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการแพร่เชื้อ หากสถานที่นั้นๆ มีการเข้าใช้งานของผู้เข้ารับบริการเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกันจะส่งผลให้เกิดการกลายเป็นแหล่งของโรคได้ อาทิเช่น Pub & Restaurant ร้านกาแฟ – คาเฟ่ ร้านสุกี้หรือชาบู เป็นต้น

4. ปัจจัยทางด้านรูปแบบของการสัมผัสกันระหว่างเจ้าของสถานที่และผู้ให้บริการ ในประเด็นของปัจจัยส่วนเฉพาะที่พบได้เป็นจำนวนมากในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของจังหวัดอุดรธานี อาทิ ร้านบริการเสริมความงามและร้านนวด ที่มีลักษณะของการสัมผัสและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่แตกต่างจากสถานบริการประเภทอื่นๆ จะมีความเสี่ยงมากเป็นพิเศษ

5. ปัจจัยทางด้านลักษณะการบริการของสถานที่ ที่ให้บริการให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ เป็นลักษณะเฉพาะทางมากกว่าปัจจัยข้ออื่นๆ ภาคอีสานมีลักษณะเฉพาะของสถานบริการประเภทร้านอาหารที่บริการอาหารปรุงไม่สุกหรืออาหารดิบ จำพวกร้านลาบก้อย ทำให้เกิดเป็นกลุ่มเสี่ยงเนื่องจากอาหารไม่ผ่านความร้อนจะปนเปื้อนเชื้อไวรัสได้

6. ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์สุขภาพสามารถใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรธานี อันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยเหตุผลทางด้านการกลายเป็นเมืองของจังหวัดอุดรธานีเริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นต่อมามีการขยายตัวของเมืองเพิ่มมากขึ้น พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้างว่างเปล่า กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเขตเศรษฐกิจ ส่งผลให้ความหนาแน่นของประเภทการใช้ที่ดินเหล่านี้กลายเป็นการกระจุกตัวอย่างหนาแน่นตามกลุ่มสังคมของนักศึกษาและ

นักธุรกิจ ในช่วงการเกิดโรคระบาดโควิด 19 ทำให้การกระจุกตัวของพื้นที่ดังกล่าวนั้นเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคหากปราศจากการควบคุมดูแลอย่างรัดกุม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย โดยคณะกรรมการการสุขภาพแห่งชาติได้ให้คำผลกระทบไว้ทั้งสิ้น 3 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ผลกระทบด้านสุขภาพ 2) ผลกระทบทางด้านสังคม 3) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (คณะกรรมการการสุขภาพแห่งชาติ, 2022) ในส่วนของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษาที่จัดว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงนั้นเป็นกลุ่มกรณีศึกษาที่มีความสำคัญและมีความเปราะบาง จำนวน 90 ราย โดยสามารถจำแนกออกได้เป็นสองประเด็นหลักๆ ได้แก่

1. ประเด็นเรื่องของการเรียนการสอนของกลุ่มประชากรในมหาวิทยาลัย

เมื่อมีการระบาดของโรคเกิดขึ้นสิ่งแรกที่หน่วยงานส่วนกลางต้องมีการจัดการ คือ การหยุดทำกิจกรรมร่วมกันและการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน (Onsite studies) แต่ระบบการศึกษาของไทยนั้นถูกปลูกฝังมาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนมาโดยตลอด การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบออนไลน์ (Online studies) จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและแปลกใหม่สำหรับอาจารย์และนักศึกษาเป็นอย่างมาก ระบบของการเรียนการสอนแบบใหม่นี้ทำให้ลดการพบเจอและสัมผัสระหว่างกันทำให้ไม่มีการติดเชื้อ 100% เป็นทางออกของการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่หน่วยงานทางการศึกษาจะสามารถทำได้ แต่ผลกระทบที่ตามมานั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับทั้งอาจารย์และนักศึกษา ในแง่มุมมองของอาจารย์พบว่า อาจารย์มีกลุ่มช่วงวัยที่ความหลากหลาย การตอบสนองต่อเทคโนโลยีในปัจจุบันนั้นอาจไม่เป็นไปตามผลที่หน่วยงานทางการศึกษาต้องการเท่าที่ควร และยังพบว่าประสิทธิภาพในการสอนของอาจารย์ลดลง เนื่องจากการเป็นการเรียนการสอนที่ปราศจากการตอบโต้ระหว่างกันในห้องเรียน ทำให้อาจารย์จัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร นอกจากนั้นยังพบว่าปัญหาในด้านความพร้อมของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์ ในส่วนของนักศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เป็นอุปสรรคต่อการเรียนเป็นอย่างมากเนื่องจากเดิมนักศึกษามาจากนักเรียนที่มีการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในห้องเรียนและเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาแล้วต้องมีการศึกษาแบบอิสระ (Free studies) จึงทำให้นักศึกษาขาดแรงจูงใจในการเรียนที่ปราศจากอาจารย์มาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตามศาสตร์ต่างๆ และยังพบปัญหาฐานะทางบ้านสังคม รวมไปถึงเมื่อพิจารณาในเชิง

พื้นที่แล้วภูมิสำเนาของนักศึกษาบางรายอยู่ในพื้นที่อับสัญญาณอินเทอร์เน็ต จึงส่งผลให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์ได้ตลอดเวลา

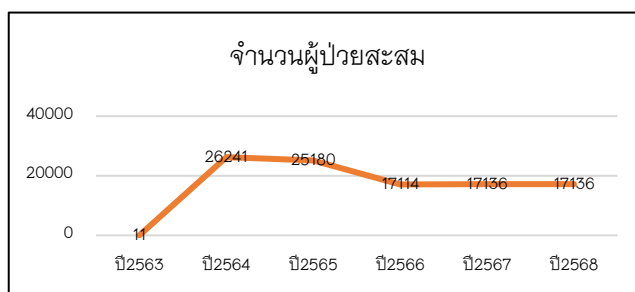
2. ประเด็นเรื่องของสภาพจิตใจ การใช้ชีวิตและการเข้าถึงของกลุ่มประชากรในมหาวิทยาลัย มุมมองทางด้านสภาพจิตใจ การใช้ชีวิตและการเข้าถึง เป็นมุมมองที่มีความเปราะบาง เนื่องจากเป็นส่วนที่จะต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง โดยบางส่วนนั้นไม่สามารถที่จะแต่ละต้องตามหลักจริยธรรมวิจัย (Ethics Research) ผู้เขียนจึงใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตและพูดคุยโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเท่านั้น จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย โดยหลักการแล้วความสัมพันธ์ระหว่างสภาพจิตใจ การใช้ชีวิตและการเข้าถึง เป็นลักษณะเฉพาะของคนในแต่ละพื้นที่ กลุ่มประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือคนไทอีสานนั้นมีรูปแบบเฉพาะ มีการใช้ชีวิตแบบอิสระ เสรี รักการเข้าถึง พหุติกรรมของกลุ่มวัยรุ่นในสถานะนักศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความโหยหาระบบสังคมกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของโรคโควิด 19 การศึกษาในมหาวิทยาลัยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวงจรชีวิตแบบใหม่ ซึ่งเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่คนทั่วไปใช้คำว่า ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) กลุ่มเป้าหมายเริ่มมีความตระหนักรู้ในการวางตัวด้วยความหวาดกลัวและระมัดระวัง เมื่อเข้าสู่ปี 2564 การเปลี่ยนผ่านของโรคระบาดได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงกลางปี สังคมของระบบอุดมศึกษาเข้าสู่ภาวะการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างสมบูรณ์แบบ โดยเน้นไปที่กลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนจากนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่มีความเข้มงวดในการดำรงชีวิตเข้ามาสู่สังคมของนักศึกษา สิ่งแรกที่กลุ่มนักศึกษาได้พบ คือ ระบบเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ไม่มีการพบปะกันมาก่อนและในระดับที่มากกว่านั้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องนั้นก็ได้มีการสูญหายเนื่องจากชีวิตวิถีใหม่เป็นระบบที่จำกัดการสัมผัสระหว่างกัน ความรู้สึกที่โดดเดี่ยวปราศจากเพื่อนร่วมสาขาหรือพี่น้องผู้มีประสบการณ์ที่คอยให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้ความต้องการที่จะอยู่ในสถานะนักศึกษาเกิดความสั่นคลอน การรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มักจะเข้าใจว่าสังคมมหาวิทยาลัย คือ สังคมเปิด ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนฝูงและพี่น้องมีความแน่นแฟ้นยิ่งกว่าอาจารย์ เมื่อเกิดภาวะนี้ขึ้นจึงบั่นทอนความรู้สึกตื่นเต้นและขาดแรงบันดาลใจที่จะตามหาตัวตนของตนเองเป็นอย่างมาก การใช้ชีวิตในห้องเรียนที่มีเพื่อนนั้นเปลี่ยนเป็นระบบออนไลน์ นักศึกษาต้องตื่นขึ้นมาพร้อมกันกับห้องเรียนออนไลน์ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะคล้ายกับการขายของ ความรู้สึกที่ตอบสนองต่อการเรียนจึงขาดความน่าสนใจและกลายเป็นเพียงช่วงเวลาที่น่ารำคาญ นอกจากประเด็นที่ได้

กล่าวมาแล้ว ยังมีประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ของสถานที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค (Cluster Area) การที่กลุ่มเพื่อนที่มักจะชักชวนกันเข้าสังคมและมีการขยายเพิ่มขึ้นไปเป็นเครือข่ายในสถานศึกษาถูกจำกัดลง เนื่องจากการจัดกิจกรรมที่มีจำนวนมากกว่า 50 คนนั้นถูกยกเลิก ทำให้กลุ่มนักศึกษาขาดความเป็นตัวตนที่ควรจะเป็นในฐานะของน้องใหม่

การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงพื้นที่นั้น จะเห็นได้ว่าเกิดกับกลุ่มนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ กลุ่มสังคมดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการพบกันในมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการอยู่ร่วมกันในหอพักหรือเช่าบ้าน เป็นกลุ่มเสี่ยงประเภทหนึ่งที่ต้องระมัดระวัง ในส่วนของมาตรการที่หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงพื้นที่ได้เช่นกัน อาทิ การควบคุมการปิดเปิดสถานที่เสี่ยงทั้งในรูปแบบชั่วคราวและถาวรนั้น ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของพื้นที่เป็นอย่างมาก มาตรการดังกล่าวยังส่งผลให้พฤติกรรมการบริโภคของลูกค้าและผู้ผลิตเปลี่ยนไปตามหลักภูมิศาสตร์เศรษฐกิจอีกด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีนักศึกษาจำนวน 18,445 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2565) ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการกระจุกตัวกันอย่างหนาแน่นของร้านค้าและบริการ ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา ร้านค้าและสถานบริการหลายแห่งได้มีการปิดตัวลงไปทั้งชั่วคราวและถาวร ทั้งนี้ปัจจัยหลักๆ คือ ต้นทุนที่มีการเพิ่มขึ้น เนื่องจากขาดลูกค้าที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งนักศึกษาส่วนมากจะเรียนอยู่ที่ภูมิลำเนาของตนเป็นหลักแม้ว่าในช่วงต้นปี 2564 จะเริ่มมีการกลับมาอาศัยอยู่ตามหอพักบ้างแล้วก็ตาม แต่ยังเป็นเพียงสัดส่วนน้อยเท่านั้น

แนวโน้มในขนาดของสถานการณ์โควิด 19 ในมหาวิทยาลัย

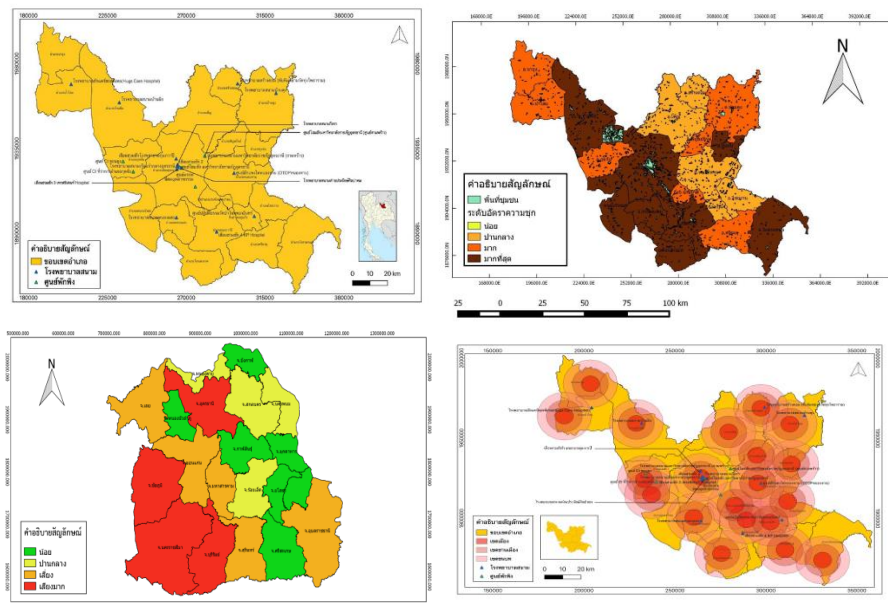
สถิติจำนวนผู้ป่วยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในระหว่างช่วงปี 2563-2565 และจากการคำนวณโดยใช้สูตร Simple Moving Average จะพบว่าแนวโน้มของผู้ป่วยสะสมเป็นไปในรูปแบบที่เสถียรภาพมากขึ้นในปี 2566-2568 และเมื่อเทียบกับนโยบายและมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขและรัฐบาลนั้นทำให้เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าจำนวนของวัดขึ้นที่มีการกระจายออกไปทั่วประเทศมีส่วนอย่างมากที่ทำให้การระบาดของโรคนี้ลดลงได้

ภาพที่ 2 แนวโน้มของสถานการณ์ผู้ป่วยสะสมในอนาคต

ทางการเรียนการสอนนั้นจะเริ่มมีการผ่อนคลายให้กลายเป็นระบบออนไลน์ (Onsite) มากยิ่งขึ้น ในส่วนของการเปลี่ยนเป็นโรคประจำถิ่นของสามารถมองได้เป็นสองมุมมอง คือ 1) การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อื่น ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมากขึ้น และส่งผลให้ผู้ติดเชื้อจะกลายมาเป็นบุคคลป่วยธรรมดาที่สามารถรักษาโรคได้ด้วยกระบวนการทั่วไป ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องผ่านกระบวนการกักตัวหรือการรักษาที่มีความเข้มงวดหรือรัดกุมดังที่เคยผ่านมา 2) การกลายเป็นโรคประจำถิ่นนั้นจะช่วยลดทัศนคติเรื่องความรุนแรงของโรคให้ลดลง นักศึกษาที่ติดเชื้อมักจะตกเป็นจำเลยของสังคมในเรื่องของการอยู่ร่วมกัน แต่ในกรณีของอนาคต กระบวนการดังกล่าวจะไม่มี ความจำเป็นอีก เนื่องจากกลายเป็นเพียงโรคไข้หวัดธรรมดา

ภูมิศาสตร์จะเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จังหวัดอุดรธานี ได้จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ข้อมูลสถิติผู้ป่วย สถิติการย้ายถิ่น สถิติอัตราการป่วยรายใหม่และป่วยสะสม เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการสร้างเป็นฐานข้อมูลทางด้านภูมิสารสนเทศได้ เนื่องจากฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศ คือ การใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสร้างเป็นแผนที่ ในระดับลึกไปจะเป็นการวิเคราะห์ทางด้านพื้นที่ เช่น แผนที่แสดงพื้นที่ความเสี่ยงรายอำเภอของจังหวัดอุดรธานี แผนที่แสดงตำแหน่งความหนาแน่นของผู้ป่วย รวมไปถึงแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลสนามที่มีความจำเป็นต่อการใช้งานได้อีกด้วยทั้งนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ ณัฐวุฒิ ทะนันไธสง (2563) ที่ใช้ข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19

ภาพที่ 3 เครื่องมือทางด้านภูมิศาสตร์ในการศึกษาโรคโควิด 19

จากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้กล่าวไปนั้นจะกลายเป็นฐานข้อมูลทางด้านวิชาการเพื่อการศึกษาและวิจัย เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ในเบื้องต้น เพื่อให้วิกฤตการณ์นั้นบรรเทาเบาบางลง ในระยะยาวข้อมูลนี้อาจนำไปใช้ในการเรียนการสอนหรือบทความด้านการศึกษาสำหรับคนในรุ่นถัดไป

สรุป

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีตั้งอยู่กลางเมือง พื้นที่โดยรอบมีสถานบริการที่มีความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเรื่องของการใช้บริการโดยนักศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่ยังมองข้ามไม่ได้ คือ รูปแบบและตำแหน่งในเชิงพื้นที่ของสถานบริการที่มีการกระจุกตัวอย่างหนาแน่น ตลอดระยะเวลา 3 ปีนักศึกษาได้รับผลกระทบมากที่สุดทั้งในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเข้าถึงคณาจารย์ที่มีความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ในอนาคตยังต้องมองถึงสถานการณ์การระบาดอย่างใกล้ชิดว่าจะมีการเพิ่มขึ้นมาอีกครั้งหรือไม่และสถานศึกษาจะมีมาตรการอย่างไรในการจัดระบบการเรียนการสอนเพื่อให้กลับมามีประสิทธิภาพเหมือนเดิม

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นการนำเอาผลลัพธ์ไปใช้เพื่อการสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่อการศึกษาในระดับเบื้องต้นรวมไปถึงการนำไปวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ในเชิงลึกต่อไปในส่วนของการวางแผนปรับตัวนั้นได้พบว่ามีหลายกรณีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2022). สถานการณ์ผู้ติดเชื้อ COVID-19 อัปเดตรายวัน. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://ddc.moph.go.th>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2022). ตารางข้อมูลและแนวโน้มสถานการณ์การติดเชื้อ COVID-19 รายจังหวัด. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/?dashboard=scoreboard>.
- กิริยา กุลกลการ อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐและศุทธาภา นพวิญญูวงศ์. (2563). ผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2022). ส่องสังคมไทยหลังโควิด19 ตอกย้ำความสำคัญการกระจายอำนาจ ปูทางสู่การปฏิรูปประเทศ. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/2242>.
- ณัฐวุฒิ ทะนันไธสง. (2563). การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ไวรัสโควิดโน้ทขึ้น ในประเทศไทย. สืบค้น 22 เมษายน 2565, จาก <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/7080>.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2022). “ระยะที่ 3” ของการแพร่ระบาดไวรัส “โควิด-19” เป็นอย่างไร. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.prachachat.net/general/news-427442>.
- ลิลา ผาดไธสง. (2562). ภูมิศาสตร์การแพทย์. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์ปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี. (2019). รายงานเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา. สืบค้น 22 เมษายน 2565, จาก http://odpc8.ddc.moph.go.th/all_article_covid19.php.
- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2022). องค์ความรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา (Coronaviruses). สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.pidst.or.th/A215.html>.

- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. (2022). จังหวัดอุดรธานี สั่งปิดสถาบันเทิง. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210120171758529>.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2565). จำนวนนักศึกษาจำแนกตามคณะ และระดับการศึกษา. สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.udru.ac.th/website/index.php/about-us/udru-data/udru-statistics.html>.
- Columbia University Mailman School of Public Health. (2020). *What Is Epidemiology?*. Retrieved 3 February 2022, from <https://www.publichealth.columbia.edu/public-health-now/news/what-epidemiology>.
- Columbia University Mailman School of Public Health. (2022). *What Is Epidemiology?*. Retrieved 29 January 2022, from <https://www.publichealth.columbia.edu/public-health-now/news/what-epidemiolog>.

An Evaluation of English Teaching Reform Policy Implementation in Upper Northeast Secondary Schools of Thailand

Wanrat Sonsit¹, Sawat Pothivat², Chaiya Pawabutra³

Received: 29 March 2565 **Revised:** 23 May 2565 **Accepted:** 25 May 2565

ABSTRACT

The evaluation research used mixed methods research by the CIPP model. The objectives of this study were: 1) to evaluate the policy body in terms of clarity, communication, and resource allocation; 2) to evaluate school policy administration of a comprehensive project in context, input, process, product on past project and development guidelines; and 3) to extract lessons of policy implementing in schools at different performance levels in terms of similarities and differences. The quantitative samples consisted of 168 schools under the Secondary Educational Service Areas Office, Areas 19 to 23 obtained by stratified random sampling. The data were collected from 974 people using an assessment form and a development guideline of 10 experts through interviews. The obtained data were analyzed with percentages, mean, multiple regression analysis and content analysis. Multi-cases study key informants from two medium-sized schools were purposive selection from a quantitative sample. The research instrument was in-depth interviewed form. Data were analyzed with document analysis, observation, and group discussion with content analysis were used. The results of the research were as follows: 1) the English teaching reform policy was clear, able to communicate to practitioners and resources were allocated at a high level. 2) the school policy administration of context, input, and process in overall were at a high level. All factors were a high level of positive correlation with statistical significance at the .01 level. The inputs and processes were

¹ Ph.D. in Educational Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand; e-mail: wanrat11@gmail.com

² Assistant prof. Dr., Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

³ Associate prof. Dr., Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

the good predictors of product. Input development should aim to develop administrators, teachers and students according to their roles with adequate budget and suitable equipment. Using PDCA quality process monitoring the work, follow-up, and summary reports should be taken in the process development and 3) the extracting lessons of the policies implementation in the outstanding and not outstanding schools were found both similarities and differences in context, inputs, processes, and outputs.

KEYWORDS: Evaluation research, English teaching reform policy, Policy implementation

Background

Currently, every country is in the century that is changing rapidly and is connected to become a global association. There is a greater transfer of information, knowledge, culture and liberalized trade economy. Resulting in awakening to develop foreign language skills to use as a communication tool. The Office of the Basic Education Commission (2014) stated that English is a tool for several operations in term of trade, investment, education, communication travel and daily use. In ASEAN associations, English was designated as "working language", or language for work. Thai's Ministry of Education requires all students of the basic education level to learn and practice English until they develop fluent communication skills and abilities. In order to increase the country's competitiveness, consistent with Klanrit (2013), who stated that English played an important role in global society in the 21st century and in the future because it was the central language for educational knowledge. As a developing human resources to coexist as a global community, as well as economic development, politics, society, technology and education. Meanwhile, Nilpan. M. et al. (2013) found that most of the world's important knowledge was recorded and published in English. Therefore, it is necessary to provide English language instruction so that students have the knowledge to use English as a tool to access knowledge and to be living together in a peaceful world community. As well as developing themselves to further increase Thailand's all competitiveness.

Surprisingly, even the Thai population is aware of the importance of English, but the scores on the Basic National Educational Test (O-NET) in the 2019 academic year for English subjects are still very low. Overall national level from all schools under all organizations of

Grade 6 students were 34.42 average points, Grade 9 students were 33.25 average points, and Grade 12 were 29.20 average points (National Educational Testing Institute, 2020). Ranking of the English communication ability of the population of countries where English is not an official language from the EF English Proficiency Index found that Thai people's ability to communicate in English has declined for three consecutive years. Since 2017, Thailand was on ranked 53rd out of 80 countries. In 2018, it was ranked 64th out of 88 countries and in 2019 it was ranked 74th out of 100 countries; in very low proficiency level. As a result of this ranking, Thailand is the third lowest scoring country in Southeast Asia (Post Today, 2019). From the role of English language and these problems, it is necessary to accelerate the development of the readiness of Thai students to become professionals. To be a modern global citizen with a variety of skills and the ability to compete with the world market. To consistent with the 21st century that emphasizes the Communication Skills in which the characteristics of learners should be able to communicate and should also be developed by teachers. As Belardo, J. M., & Thienpermpool, P. (2018) stated to teacher's instruction management must encourage students to be more involved in their own learning, that is, students must be allowed to participate in their own learning decisions.

The target areas of this study were secondary schools affiliated with the Office of the Basic Education Commission in the Upper Northeast of Thailand, which are directed to the Education Policy Steering Unit. The Regional Education Office No. 10 includes Loei, Udon Thani, Nong Bua Lamphu, Bueng Kan and Nong Khai provinces, and The Regional Education Office No. 11 consists of Nakhon Phanom, Mukdahan and Sakon Nakhon provinces (Ministry of Education, 2016). Almost all provincial areas are located with the border of Lao People's Democratic Republic. The Mekong River is a boundary, and all provinces in this study area are similar in cultures, traditions and values. The Stufflebeam's CIPP (context–input–process–product) Model (Stufflebeam, 1971) was applied to use in this study. This model of assessment is the most recognized as an appropriate method for the project, a policy or an operation that has been carried out for a while because it is an assessment that has a clear, concise and systematic assessment planning and procedures. It supports the use of standardized tools to collect data. The data was analyzed and summarized with the logical results.

This paper presents the studies of progression information and lead to administrative decisions of an English Teaching Reform Policy Implementation as assessment is a good and necessary mechanism for administration. The evaluation results and recommendations from the assessor are used as information for the organization or project improvement and development by the executives. As the researchers is an English teacher who are teaching in a secondary school in this targeted area. To aware and interested in seeking information on Evaluation of English Teaching Reform Policy Implementation, in order to obtain information and guidelines that are useful for the decisions lead to implementation, be reliable and useful in developing policies and improving the management of next school-level policies. The results of this study will contribute to the development of policy and the improvement of school policy.

Objectives

There are three objectives as follows:

- 1) to evaluate the policy body in terms of clarity, communication and resource allocation.
- 2) to evaluate school policy administration of a comprehensive project in context, input, process, output on past project and guidelines for the development.
- 3) to extract lessons in implementing the policy of schools with outstanding performance at different levels in terms of similarities and differences.

Research Scope

1. Content scope

In order to fulfill of research questions, it is necessary to study the content scope for the evaluation of the English teaching reform policy implement in upper Northeast secondary schools in Thailand in 2 areas as follows:

1.1 Policy body: to evaluate the level of policy clarity, policy communication and resource allocation.

1.2 Policy management: to evaluate the level of school plans and projects by using Context–Input–Process–Product: CIPP model of Stufflebeam's CIPP model (1971) in 4 factors of:

1.2.1 Context; to evaluate the internal and external environments that influence the policy implementation in the school namely 1) school environment and problems and 2) school and community needs.

1.2.2 Input; to evaluate the 1) administrators, teachers and students, 2) budget, 3) location equipment, media and 4) management.

1.2.3 Process; to evaluate the level of practical according to the guidelines set out in the policy resource allocation at the school level, problems, obstacles, and recommendations for improvement

1.2.4 Product; to evaluate the level of aspect achievement goal of the policy set and problems found

1.3 Extracting lessons: to learn the achievement of policy implementation at the school level using a qualitative education approach. The multi–case study was operated in 4 factors as Context–Input–Process–Product in 2 schools of the outstanding performance at different levels in terms of similarities and differences.

2. Scope of population and sample groups

2.1 Quantitative Evaluation

2.1.1 Population is secondary schools under the Secondary Education Office Service Area 19–23 in of 5 areas total 297 schools (Office of the Basic Education Commission, 2011).

2.1.2 The sample group is schools under the Secondary Education Office Service Area 19–23, 168 schools, was obtained by determining the sample size by using Krejcie & Morgan table (1970) and using a stratified random sampling method, the evaluation respondents consisted of school administrators, English teachers, and school board members in each school

2.2 Qualitative Evaluation (Multi-case study)

2.2.1 Study areas are two medium-sized schools with outstanding and not outstanding of performance were purposive selection from a quantitative sample.

2.2.2 Key informants consisted of school administrators, English teachers, Grade 12 students and school board members in each school.

3. Scope of time and data collection

This research was conducted in the academic year 2020.

Conceptual Framework

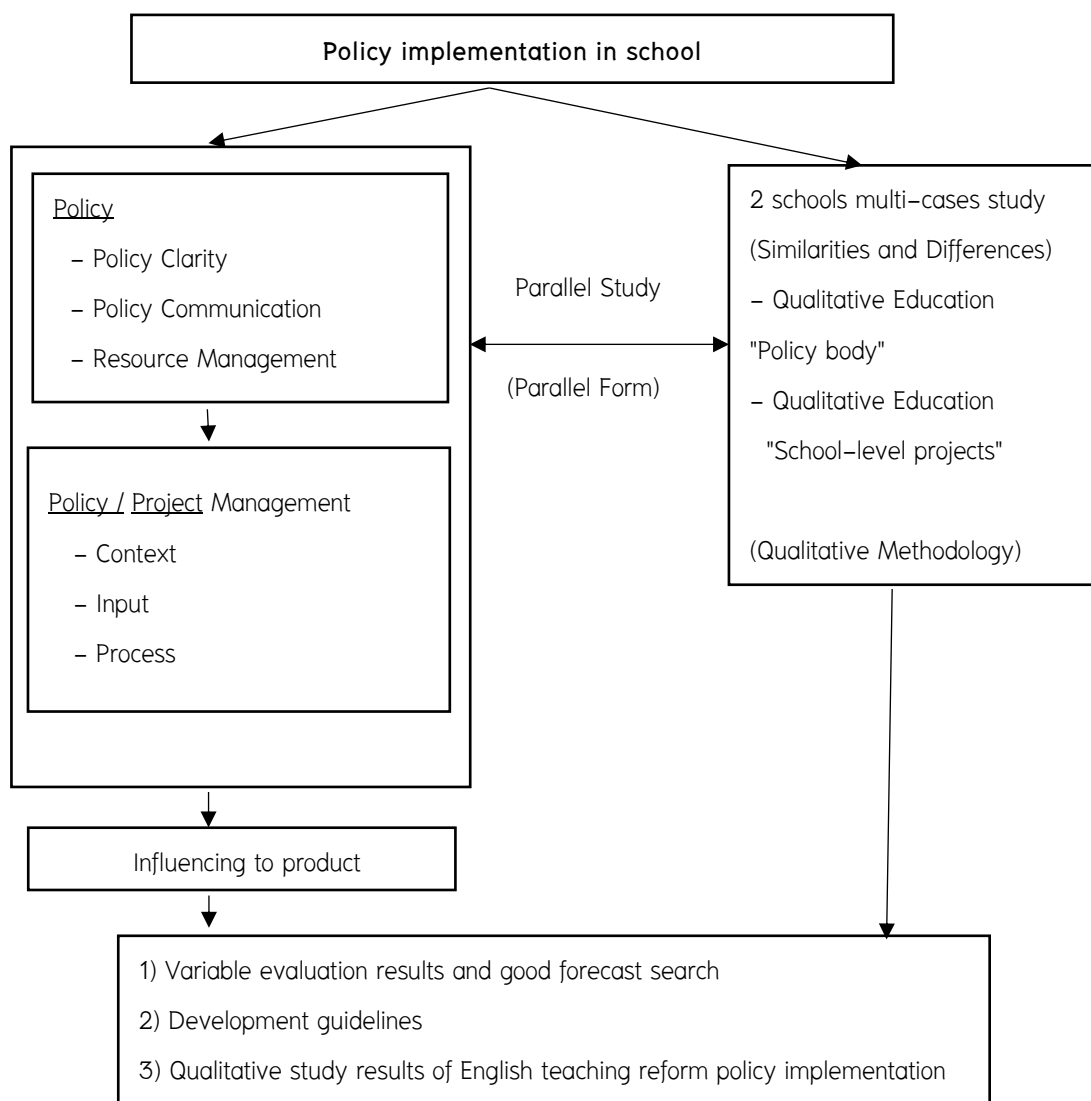
This research was divided the studies into two areas: policy body studies and policy management studies, mainly using Stufflebeam's CIPP Model assessment concept (1971, 2001) for assessment in four areas: context, input, process, and product with an evaluation of English teaching reform policy implementation aims to study overall performance in accordance with quantitative research methodology. The assessment tool design and analysis were applied science (Guttentag & Struening, 1975; Riecken & Boruch, 1974; Weiss, 1972), in line with Rossi, Lipsey & Freeman (2003), which stated that evaluating research is the application of systematic social science research methods to evaluate the value of the conceptual framework. Other projects/plans/services and benefits of social projects implemented to improve human well-being Stufflebeam's CIPP Model Systematic Assessment Model (1971,2001) is considered to be an assessment research approach that is appropriate for project/policies evaluation that reflected monitoring and evaluating performance that led to improvements based on progress assessment concepts. The formative evaluation and follow-up of operations used to make decisions based on summative evaluation concepts, with assessment models such as context evaluation, input evaluation, process evaluation, and product evaluation.

Therefore, contextual assessments are intended to have information to determine whether the goals or directions of the policies that were originally defined are appropriate. Are there some complications that will result in changes to the goal, or has the context changed? Input assessment aims to obtain information to verify the resources that were originally defined as appropriate. What complications have occurred that require the use of the defined resource

to be modified? Increase or decrease? What complications have occurred? The issue of process and product is an assessment of what actually happened, an inquiry or retrospective data collection because it has been through a period of practice in that regard, as Al-Nwaiem (2012), Dollar, Tolu & Doyran (2014), Nilpun et.al (2013), Bhattapur (2009), Vipantha (2011), Phuphayang (2011) and Seriwat, (2012) CIPPI Model or Integrated Systematic Assessment Model of Sararatna (2011), which applied Stufflebeam's CIPP Model format, was found to be an appropriate and generally accepted assessment model with applied in the assessment of educational policies. A key benefit of this assessment was to provide useful information for administrative decision making. This leads to a reasonable decision which is considered to be a significant benefit of the assessment.

In addition, the main purpose of this study is to study school policy and management. This assessment research also analyzed the influence of subspecies on project productivity to find the variables that are good predictors of the project's productivity as well.

For extracting lessons of multi-cases study of the policies implementation took in the outstanding and not outstanding schools. An in-depth interview, document analysis, observation, and group discussion with content analysis were used. The diagram of the research conceptual framework was shown as follows:

Picture 1 the research conceptual framework

Research Methodology

This mixed method research was in a dominant-less dominant design with using quantitative as a primarily and qualitative as a complementary in parallel form. The research was taken in 8 provinces in the upper Northeast of Thailand. The populations were the 297

schools under of the Secondary Education Office Service Area 19–23 in of 5 areas (Office of the Basic Education Commission, 2011). The research was conducted in the academic year 2020 by dividing the research method into 2 parts, details as follows:

Part 1: Quantitative studies, 168 schools were obtained as sample of the study by determining the sample size using the Krejcie & Morgan table (1970) and used the Proportional Stratified Random Sampling method. The research tool used to collect data was a 5 rating scales evaluation form which divided into three parts; part 1: General Data of Respondents, part 2 Policy Information and Policy Implementation in Schools in 7 factors as Policy Clarity, Policy Communication, Resource Allocation, Context, Input, Process, and Product, and part 3 Additional opinions and recommendations. The evaluation form had an Index of Item–Objective Congruence (IOC) between 0.80–1.00 of each. The reliability of whole edition was 0.98 and the individual of items were in the range of 0.90–0.93. The discrimination was between 0.48–0.90 Each school has a different number of respondents base on the size of the school. They consisted of school administrators, English teacher and committee of Basic Education Board in a total of 974 people were used. The data were analyzed for percentage, mean and multiple regression analysis. For the study of development guidelines, interviewing from 10 experts were used. Data were analyzed for content analysis and a descriptive lecture was written.

Part 2 Qualitative Studies used multi–cases study and conduct field work along with quantitative studies, which are parallel and objective studies conducted by researchers in two medium–sized schools with outstanding and not outstanding of performance were selected specifically from a quantitative sample. Information collecting tools were used 1) structured in–depth interview forms for school administrators and school board members or parents, 2) recorded analysis of school documents, 3) observational records, and 4) group conversation logs for English teachers and grade 12 students and used content analysis and descriptive lectures written.

Results of the research

From the study, the research results can be summarized in accordance with the objectives as follows:

1. The results of the policy body evaluation in terms of policy clarity, policy communication to operators and resources allocation found that the overall level was at a high level ($\bar{x} = 3.99$). The averages were arranged in descending order as follows: policy clarity at high level ($\bar{x} = 4.07$) followed by resource allocation at high level ($\bar{x} = 3.95$) and policy communication at high level ($\bar{x} = 3.94$) respectively.

2. The results of the school-level policy management evaluation in the form of projects covering context, inputs, processes, product. The overall factors consideration was at a high level, only product factor was in medium level of each considering. However, the six factors studied showed a high level of positive correlation. The correlation coefficient was between 0.549–0.839. When analyzing all 6 factors, it was found that there were 2 factors that could predict the productivity of the policy implementation in schools, namely the input factor and the process factor with predictive coefficients of 0.505 and 0.376, respectively, with a good multiple correlation coefficient of a good predictor that affects the criterion variables, in 0.874, can jointly predict the success of the English teaching reform policy implementation in 76.30% of overall school performance and the standard error of forecasting was ± 0.27445 .

Table 1 Analysis results of forecasting power influencing project output

Predictor Variable	B	S.E.b	β	t	Sig.
Input factor (X_5)	.641	.085	.505	7.559**	.000
Process factor (X_6)	.436	.079	.376	5.488**	.000

$$R^2 = .763 \quad \text{Adjusted } R^2 = .754 \quad \text{S.E.est} = \pm .2744$$

** Statistically significant at .01

The development guidelines study results can be summarized as follows: 1) Input factors should develop school administrators, teachers and students to be aware of their roles and duties and to focus on work development, that is, school administrators must be in good

management principles, namely planning, people management, budgeting, systematic coordination with clear rules and be able to practice. Teachers must be ready for change. They must develop their knowledge and competences in the field of both quality teaching methods and skills in using technology for education at all times. Students must be focused and set goals in their studies, cooperate in all study activities with doing. Using technology for all times learning, researching, seeking further knowledge by themselves. In the budget allocation must take into account the necessity emphasis on value and maximum benefits with a transparent management. The media, equipment, and technology must be sufficient, up-to-date, and always in good working condition. Training is provided on how to use techniques in a quality control system. 2) Process development guidelines must follow the sequence of steps such as starting from the study of problems and things that need to be developed. There was a meeting for mutual understanding of the personnel. Choosing activities that are appropriate for your school's context. Defining projects that are relevant to the problem and combine the power to come up with a solution. Sorting tasks and focusing on the most beneficial tasks first. The implementation of the mission must be simple and smooth. Even if there is in a problem, it can be solved. During operation, the PDCA quality process should be implemented to monitor the work, job progress is reported regularly. Taking evaluation at the end of the project for preparation of performance reports on both positive results and hindrance findings problems and mistakes that need to be addressed on the next project.

3. The study of the policy implementation in schools at different levels outstanding performance in terms of similarities and differences were as follows:

3.1. Similarities which based on document analysis, observations, in-depth interviews and small group discussions of both were analyzed as follows: 1) Context: both schools were medium-sized secondary schools under the Secondary Educational Service Areas Office where are teaching for the grades 7–12 students. Schools are in small agriculture communities where the students' parents are engaged in agriculture. The average annual income is relatively low. They are located next to the main road connecting the districts with convenient transportation. Marvelously, both schools are located in different provinces with no adjacent territories, the community residents of both speak same dialect as the primary

language of communication, namely, Yoh, Phu Thai, and Laos. 2) Input: administrators at both schools had ideas and policies to support the communicative English teaching. There are 4 Thai teachers who were participated in the Regional English Core Teacher Development Program (Boot Camp). Students of both schools are 100 percent admission with placement test for classroom setting. The overall student learning potential are diverse. The main budget for management is from the Ministry of Education. Contributions are raised on school activities from time to time on a case-by-case basis. Both schools are equipped with high-speed wireless internet networks to provide services within the school, but they are not covered throughout the area. Classrooms organized by regular teaching curriculum with rare of equipment and technological media such as smart TV. Teachers allowed students to use their personal smartphones to perform their teaching. Some problems were some students had no smartphone, some students couldn't use the internet, including some students used the smartphones for other purposes except current lesson. 3) Process: recognition of the English Teaching Reform Policy of both schools by the administrators to inform in school meetings. and English teachers are aware of the policies through specific meetings or trainings for English teachers, such as the Boot Camp training program. English teachers are aware of the CEFR framework, but there is no formal document from the ministry. Teachers obtained policy written from the internet searching and sharing. Both schools host Christmas as the main extracurricular activity annually. The English language proficiency test in accordance with the CEFR has not been conducted for teachers and students, also never held an English camp within the school just representative students are brought to camp at other schools in the same network. 4) Product: the students' English proficiency of both schools are not outstanding at the community or national level. but students are confident to participate in school activities such as English singing contest and to be an English MC to welcome guests to the school on various occasions. Impressively, some students who aware of English importance have been learned and practiced on their own by listening to music, watching Hollywood movies on You tube, and speaking with foreigner friends via social media.

3.2 Differences can be analyzed and compared as follows: 1) Context: Outstanding School is a district school with a mission to provide education services to 25 villages in the district's territory and neighboring districts. There is an area adjacent to the border with neighboring country is the Lao People's Democratic Republic with the Mekong River 2 kilometers away from the district and about 40 kilometers away from the province downtown. It has been teaching for 37 years. The non outstanding school is a sub-district school is located in the middle of two extra-large district secondary schools, the school services for 3 sub-districts, 24 kilometers from the district and 106 kilometers from the province downtown. The school has been teaching for 45 years. 2) Input: Community, the location of the outstanding school has beautiful natural conditions suitable for tourism. It was opened as a homestay village for foreigner tourists to become a learning center for practicing the English language experience and skills of students outside the classroom. In addition, foreigner English teachers are hired in both full-time and volunteer form every academic year by the policy of the administrators and support for procurement from the school board and the salary budget from the parents in the same amount for all student grade. All students must study with foreigner teachers at least once a week. On the other hand, the not outstanding school community has the seldom opportunity to meet and talk to a few foreigners. There are only occasional invitations to meet with students. The smart students of the outstanding school have high preferences with very aware of the importance and enthusiasm for learning English. There is up to 80% of English usage in teaching activities and 20% in other classrooms. As not outstanding school students dislike learning English and lack motivation in learning English. Teachers cannot use English in teaching activities. Only a few of them are interested in learning English and try to find ways to practice on their own. The outstanding school has a guidance room where students can always use the internet to search for information. It has an award-winning Living Library, demonstrating its readiness to be a great source of information and learning. 3) Process: Outstanding school has 21 classrooms, divided into the ratio of lower/upper level in 4:4:4/3:3:3. The management divided into 4 major administrative divisions, namely Academic administration. Budget management, Personnel management, and General administration. Classes were organized into 2 groups at the lower secondary level, which were the General

group and the Special group. At the upper level was divided into 2 groups: Mathematics–Science and Language–Social Studies, Religion and Culture. The not outstanding school has 18 classrooms with a ratio of lower/upper level in 4:4:4/2:2:2. The management divided into 5 major divisions, namely Academic administration. Personnel management, Budget management, General administration, and Student affairs administration. There is one study program at the lower level. For Grade 10–12 divided into 2 study programs namely the Science–Mathematics program and program for Thai, English, Social studies. As for extracurricular activities, all English teachers at outstanding schools have organized a project to promote language learning individually at least one project of each per semester. There are a variety of formats, including ongoing projects such as the English Breakfast project, the daily audio project, and seasonal projects such as Christmas, Halloween. As not outstanding school schools provide a core English proficiency development program once a year in Christmas Day which is held in the New Year's Day. Moreover, at outstanding schools, there is a program to train language skills of English for communication for administrators and all teachers by foreigner teachers, then there is an ongoing campaign to communicate in English by the administrators and teachers throughout the school. As outstanding schools had ideas and plans to implement in the future. 4) Product: outstanding school's students had a confident personality, dare to communicate with foreigners; especially students in Grade 12 because they are familiar with foreigner teachers of various nationalities every year and have practiced speaking in front of the flagpole according to a project organized by the teacher. including going out to practice communicating in real situations with foreigner tourists at homestay villages. In addition, the English language course achievement data of Grade 12 students from the results of the National Basic Educational Test (O–NET) English courses during the 4 academic years 2017–2020, the average score has continued to improve. every year. As not outstanding school's students had no learning experience with foreigner teachers. Regarding the English language course achievement data of Grade 12 students from the results of the Basic National Educational Test (O–NET) English courses during the 3 academic years 2018–2020, the average scores tend to decline slightly continuously.

Conclusion and Discussion

1. The results showed that an evaluation of the English teaching reform policy in terms of policy body which consisted of policy clarity, policy communication to operators and resources allocation in both overall and individual factors were at a high level in every factors. This might be the policy of English teaching reform policy is written in accordance with government regulations. It must go through careful consideration in the planning and policy making process. made the policy clear which corresponds to Jauch, Lawrence R., Glueck, William F. (1983). According to the policy is a unified plan that is complete and easy to understand and a combination. It is the integration of ideas together to ensure the success of the activity objectives. In terms of resources allocation, it doesn't always mean just the budget. But policy resources also include: human resources are relevant to management methods at all levels. As Laswell and Kaplan (1970) argued that, policies are part of management methods. This is one of the important administrative factors as follows: 1) Policy is essential for management. The goal is to save money, people and time, as well as the power, talent and potential of personnel. It also makes the work of personnel more efficient. Effectively achieve the goals of the organization 2) Policy helps executives to operate with confidence. It's both a plan direction indicator and it is a guarantee that executives at all levels must keep. 3) The policy helps personnel at all levels in the organization understand their mission. including how to carry out the mission to achieve the objectives succeed without overlapping with other departments in the organization and help to make coordination between each other easier in policy communication. The implementation of the English teaching reform policy was the Top-down theories of implementation. The policy was set by the Ministry of Education which is a government agency then transfer the policy through the Office of Secondary Education Service Area to the schools for paying attention to policy-making decisions. According with Banchusuwan (2015), who studied the implementation of basic education curriculum policies in the Educational Service Areas Office of Surat Thani Province, using a theoretical framework of dynamics and environment context combined with the CIPP model.

2. School-level policy management evaluation results in the form of a comprehensive context project the input factor Process The overall product factor was at a high level. When

considering of each factor was found that the product factor was at a medium level as follows:

1) The context factor was consistent with Banchusuwan (2015) who found that the policy implementation at the Educational Service Areas Office level was influenced by the context in four dimensions that important in both regional and global environment contexts economic environment context, social and cultural environment and the political environment. These four dimensions influenced the implementation of the curriculum at both the district office level and the level of the seven targeted educational institutions. 2) The input factor was consistent with Sereewat (2012), which found that the quality of teachers, administrators, and fundamental factors in World-class Standard Schools was at a high level. However, teachers and administrators lacked of confidence in using English to communicate and should be improved an electronic classroom, multimedia and high-speed internet and 3) process factor was consistent with Sereewat (2012) found that the implementation of the school development policy towards World-class Standard Schools was at a high level. The teaching and learning management that is comparable to World-class Standard Schools is practiced at the highest level and there should be an exchange of knowledge on management both domestically and internationally. In terms of research results, it was found that 4) product factor was at a medium level. This might be concerned the students' normal lifestyles lack of the opportunity and do not familiar to use English on a daily basis. Therefore, there is no factor to convince them to develop their own English language skills. In addition, the rapid and widespread technology changes such as smartphones, which most students take and can use the internet conveniently, as well as the freedom to access information and various usage patterns on emphasizes in entertainment. The use of technology is inconsistent with the environment in which the policy will be implemented. which is consistent with the conclusion of Yachan (2013) stated to the factors that determine the success or failure of a policy implemented was the policies that are consistent with existing values and the needs of stakeholders who those will be affected by the policy will be more successful.

Results of the study on development guidelines can be summarized as follows: 1) Input factors should be developed administrators, teachers and students to be aware of their own roles and duties with focusing on the development of work which consistent with

Phuphayang (2011) found that the organizational structure and the administrative system are consistent and support the education management. Human resources related to educational management should be provided in enough quantity and quality affecting the operation of educational institutions and school administrators should manage adequate budgets, educational media and equipment to create the school environment are appropriate and comfortable learning. 2) Guidelines for process developing must work in a step-by-step manner. The PDCA quality process was used to supervise work which consistent with Phuphayang (2011), who found that although teaching and learning management and student development were at a very good level, schools should encourage teachers to organize teaching activities seriously based on student center. The multi-resources and varies activities should use more technological media providing, especially computers and the internet. There should be standard criteria for selecting teachers, especially foreign teachers in the project of using English as a teaching mainly. As for the implementation of the missions of the educational institutions in the 4 work groups of Academic Management Group, Personnel Management Group, Planning and Budgeting Management Group and General Management Group, it was found that educational institutions must increase strategic management by providing a strategic plan with indicators of success in all work groups.

3. Policy implementation in differences level successful school found that the two schools were in the similarities and differences in four factors of CIPP model evaluation.

Suggestions

This study contains recommendations for applying the findings. as follows; 1) School administrators or decision makers should consider the results of the assessment of English language learning reform policies. Those found that these factors had little influence on policy productivity. 2) Administrators should focus on inputs because they find that inputs have the greatest influence on productivity, so they should adopt development guidelines from expert opinion. 3) English teachers should apply the findings from transcripts from schools that implement policies that are highly prominent.

This study contained recommendations for next research. as follows 1) Research should be expanded in the demographic scope of the research to be wider nationally comprehensive. 2) Case studies should be conducted for schools that have performed excellently in implementing English language teaching reform policies in secondary schools large and small. Administrators and teachers should pay attention of inputs and processes in English teaching management as they influence productivity in high level and adapt expert development guidelines to concrete action.

References

- Ahmed Al-Nwaiem, A. (2012). *An Evaluation of the Language Improvement Component in the Pre-Service ELT Programme at a College of Education in Kuwait: A case study*. PhD Thesis in Education, University of Exeter: UK.
- Belardo, J. M., & Thienpermpool, P. (2018). Teachers' Readiness to Promote Learner Autonomy in Government Universities in the Northeast of Thailand. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 3(3), 267–280. Available from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/140611>.
- Chaleo Yachan. (2013). *Policies and practices in basic education toward ASEAN community*. Thesis, Graduate School. Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Dollar, Y. K. , Tolu, A. T. & Doyran, F. (2014). Evaluating a Graduate Program of English Language Teacher Education . *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 5 (2) , 1–10 . DOI: 10.17569/tojq.09132.
- Dusit Viphanna. (2011). *Assessment of higher education management. Institute of Physical Education according to a systematic and inclusive assessment approach*. Ph.D. thesis Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Edwards, W., Guttentag, M., & Snapper, K. (1975). A Decision Theoretic Approach to Evaluation Research. In E. L. Struening, & M. Guttentag (Eds.), *Handbook of Evaluation Research* (pp. 139–182). Beverly Hills, CA: Sage.
- Jauch, Lawrence R., Glueck, William F. 1983. *Business Policy and Strategic Management*. Published by McGraw–Hill Companies.

- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, pp. 607–610.
- Lasswell, H. D. & Kaplan, A. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Mariam Nilphan et al. (2013). *Assessment of the English Teacher Development Project. of the Institute of English According to the cooperation project between the Office of the Basic Education Commission (OBEC) and Temasek Foundation and SEAMEO RELC*, Singapore. Bangkok. Institute of English.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2020). *O-NET*. Retrieved October 10, 2020, from <https://www.niets.or.th>.
- Office of the Basic Education Commission. (2011). Preparation of the annual report of educational institutions: according to the ministerial rules governing the system, criteria and methods of insurance. *Quality of Education*, 2010, Vo. 7. Bangkok: Cooperative Society Printing Press. Agriculture of Thailand.
- Office of the Basic Education Commission. (2014). *Guidelines for the Notification of the Ministry of Education: English Teaching Reform Policy*. Bangkok.
- Piangkhoe Phuphayang. (2011). *Assessment of educational management of Catholic schools in Khon Kaen Province*. Doctorate of Ph.D. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Pisan Banchusuwan. (2015). *Policy Implementation of Basic Education Curriculum in the Education Service Area of Surat Thani Province*. A Dissertation of Doctor. Bangkok: Thammasat University.
- Prayong Klanrit. (2013). *Guidelines for teaching English in a foreign language context*. Bangkok: Academic Promotion Center Publishing.
- Post Today. (2019). *English language skills of Thai people have dropped for 3 years in a row, holding 74 in the world*. Retrieved March 24, 2020, from <https://www.posttoday.com/world/605556>.
- Ratiporn Phathontuwanon. (2009). *Assessment of primary school education management of educational institutions under the Maha Sarakham Educational Service Area Office, No.1*. Doctorate of Ph.D. Khon Kaen: Khon Kaen University.

- Riecken, H. W., & Boruch, R. F. (Eds.). 1974. *Social experimentation: A method for planning and evaluating social intervention*. New York: Academic Press.
- Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Freeman, H. E. (2003). *Evaluation: A Systematic Approach (7th ed.)*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Stufflebeam, Daniel L. (1971). *The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability*. Atlantic City, N.J.
- Weiss, C.H. (1972). *Evaluation Research: Methods of Assessing Programs Effectiveness*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Wilaiporn Sereewatana. (2012). *A Systematic Evaluation of World-Class Standard School Project*. A Dissertation of Doctor. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Viroj Sararatna (2011). *Research in Educational Administration: Concepts and Case Studies*. (2nd edition). Bangkok: Aksrapiphat.

วนิดา : การดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์

Wanida: An Adaptation from Novel to Television Drama

ทัตพิชา สกุลสืบ¹

Tatpicha Sakulsueb¹

Received: 14 เมษายน 2565 Revised: 1 มิถุนายน 2565 Accepted: 3 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การดัดแปลงนวนิยายเรื่อง วนิดา เป็นละครโทรทัศน์ โดยใช้กรอบแนวคิดสัมพันธบทแนวนอน 4 ประการ คือ การขยายความ การคงเดิม การดัดแปลง และการตัดทอน และสัมพันธบทแนวตั้ง เพื่อวิเคราะห์โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์ยังคงโครงเรื่องหลักไว้ และใช้การดัดแปลงเนื้อเรื่องด้วยวิธีการขยายความมากที่สุด โดยเพิ่มเหตุการณ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงมากขึ้นเพื่อให้มีโอกาสเรียนรู้นิสัยใจคอและตกหลุมรักกันอย่างสมเหตุสมผล ส่วนแก่นเรื่องในละครโทรทัศน์ตรงตามบทประพันธ์ และแตกต่าง 1 ประเด็น สำหรับตัวละครมีการเพิ่มบทบาทและจำนวนตัวละครที่มากกว่าในนวนิยายเพื่อให้สมจริงและเพิ่มปัญหาให้แก่เรื่อง ฉากที่พบในละครโทรทัศน์ปรากฏครบตามบทประพันธ์ แต่หยาบกว่าที่บทประพันธ์ระบุ ในการผลิตซ้ำครั้งต่อไปควรเพิ่มเหตุผลการกระทำที่ร้ายกาจของตัวละครฝ่ายร้ายให้มากขึ้น

คำสำคัญ: วนิดา, การดัดแปลงนวนิยายเป็นละครโทรทัศน์, นวนิยายรัก

¹ อาจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง; Lecturer, Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand; e-mail: thatpic@hotmail.com

ABSTRACT

This article aimed at analyzing the adaptation of novel 'Wanida' to television drama by using 4 horizontal intertextuality concepts were expansion, existing, adapting, and cutting including vertical intertextuality for analyzing plot, theme, character, and setting. The result found that the television drama remained the main plot and adapted the story with expansion method. The expansion was an incident adding between the antagonists to learn each other and fall in love reasonably. Theme was the same as in novel and added 1 topic differently. Characters were added their roles and numbers more than in novel for reality and increasing story problems. Setting was the same to novel, but some locations were more luxurious than novel. The next reproduction should add more reasons for protagonists.

KEYWORDS: Wanida, An adaptation of novel to television drama, Romance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วนิดาเป็นเรื่องราวของหญิงสาวคนหนึ่งที่ต้องแต่งงานกับชายหนุ่มที่ชื่อประจักษ์ตามคำสั่งของพ่อชื่อนายดาว ส่วนประจักษ์ยอมแต่งงานกับเธอเพื่อประวิงเวลาในการชดใช้หนี้สินที่น้องชายของเขาเป็นคนก่อขึ้น ประจักษ์มีคนรักอยู่แล้ว ชื่อ พิสมัย เขาจึงไม่สนใจวนิดา ประจักษ์ให้สัญญาแก่พิสมัยว่าจะไม่เปลี่ยนใจ คุณนายน้อม แม่ของประจักษ์ที่รังเกียจวนิดาร่วมมือกับพิสมัยกลั่นแกล้ง และด่าทอวนิดาให้อับอายอยู่เสมอ ความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างวนิดาและคุณนายน้อมมีสาเหตุมาจากการกล่าวหาว่าคุณหญิงมณฑา ย่าของวนิดา ลักลอบคบชู้ ทำให้หญิงสาวต้องการหาหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงว่ายาของตนเป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อได้พบหลักฐานแล้ว วนิดากลับไม่ติดใจเอาความทำให้ความไม่ลงรอยระหว่างวนิดากับคุณนายน้อมหมดลง ประจักษ์บอกเลิกพิสมัย และได้ใช้ชีวิตคู่กับวนิดาอย่างมีความสุข

วนิดา ผลงานประพันธ์ของวรรณสิริ หรือหม่อมผิว สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2482 นวนิยายเรื่องนี้ได้ดัดแปลงเป็นละครเวทีและละครภาพยนตร์มาแล้วอย่างน้อย 6 ครั้ง ครั้งล่าสุดสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2553 นำแสดงโดยทักษอร ภักดิ์สุขเจริญ และเจษฎาภรณ์ ผลดี และมีการนำมาฉายซ้ำบ่อยครั้งเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยครั้งแรกออกอากาศในปี พ.ศ. 2563 ช่วงละครเข้า ส่วนในครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2564 ออกอากาศช่วงละครก่อน

ข่าวภาคค่ำ แต่ยังคงได้รับความสนใจจากผู้ชมจนส่งผลให้มีเรตติ้งสูงกว่าละครเรื่องอื่นที่ออกอากาศพร้อมกัน (TV DIGITALWATCH, 1 กันยายน 2564)

นวนิยายและบทละครโทรทัศน์เรื่อง วนิดา จึงเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจศึกษาด้วยทฤษฎีการดัดแปลงศึกษา (Adaptation Studies) ซึ่งมีแนวทางการวิเคราะห์แบ่งได้เป็น 3 มิติด้วยกัน คือ 1) มิติวิชาการ โดยใช้ทฤษฎีและองค์ความรู้เดิม 2) มิติอุตสาหกรรม โดยพิจารณาจากผู้สร้างสรรค์ เจ้าของทุน ผู้ขาย และผู้ซื้อ และ 3) มิติศิลปวัฒนธรรม ที่พิจารณาการดัดแปลงในฐานะปรากฏการณ์ของสื่อและวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่วนพัฒนาการของการดัดแปลงศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ยุคลักษณะเฉพาะสื่อ ให้ความสำคัญและเคารพต้นฉบับที่นำมาดัดแปลง ระยะที่ 2 ยุคสหบท ให้ความสำคัญกับการตีความตัวบทดัดแปลง และระยะที่ 3 ยุคเครือข่ายการดัดแปลง ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของการดัดแปลง เช่น การข้ามพรมแดนสื่อ การปรากฏภายในสื่อ และการปรากฏนอกสื่อหลากหลายประเภท (นัทธนัย ประสานนาม, 2564, น. (23), 20, 25, 29)

ในงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการดัดแปลงในมิติวิชาการ ซึ่งเป็นมิติแรกเริ่มของการศึกษาโดยชี้ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตัวบทต้นฉบับและตัวบทดัดแปลง ร่วมกับการใช้แนวคิดสัมพันธบท (Intertextuality) ตามทัศนะของตรีศิลป์ บุญขจร (2549) ที่เห็นว่า สัมพันธบทคือการเชื่อมโยงเนื้อหาระหว่างตัวบท หากตัวบทต้นทางและตัวบทปลายทางมีองค์ประกอบคล้ายคลึงกัน เช่น นวนิยาย ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ก็จะสามารถวิเคราะห์การเชื่อมโยงได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ สัมพันธบทยังสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งแนวนอนและแนวตั้ง (John Fiske, 1987) การวิเคราะห์สัมพันธบทในแนวนอน คือ การพิจารณาวิธีการเชื่อมโยงตัวบทต้นทางไปยังปลายทาง เช่น การดัดทอน การคงเดิม ส่วนการวิเคราะห์สัมพันธบทในแนวตั้ง คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวบทต้นทางกับตัวบทอื่น ๆ ได้แก่ บทบาทการแสดง บทวิจารณ์ของผู้ชม การตัดตัวอย่างละครเพื่อนำเสนอแก่ผู้ชม โพลสำรวจความนิยมความคิดเห็นของผู้ชม (พลอยพรรณ มาคะผล, 2558, น. 20)

สำหรับกรอบการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธบทแนวนอนและแนวตั้งของพลอยพรรณ มาคะผล (2558) ที่ศึกษาการเชื่อมโยงเนื้อหาจากละครโทรทัศน์สู่ละครโทรทัศน์เวอร์ชันต่าง ๆ 4 ประเด็น ได้แก่ การขยายความ การดัดแปลง การดัดทอน และการคงเดิมเนื้อหา โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของเรื่องเล่า ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก รวมถึงความคิดเห็นของผู้สร้างผลงาน ผู้ชม และชาวต่าง ๆ เพื่อให้สามารถ

ตีความตัวละครโทรทัศน์ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น และเพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการผลิตซ้ำวรรณกรรมข้ามสื่อในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดัดแปลงนวนิยายเรื่อง วนิดา เป็นละครโทรทัศน์ฉบับปี พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การขยายความ หมายถึง การเพิ่มเหตุการณ์ หรือรายละเอียดในเนื้อหาที่ไม่ปรากฏในบทประพันธ์
2. การดัดแปลง หมายถึง การปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ที่มีในเรื่องให้ต่างไปจากในบทประพันธ์
3. การตัดทอน หมายถึง การละทิ้งเหตุการณ์ที่ปรากฏในบทประพันธ์
4. การคงเดิม หมายถึง การรักษาเหตุการณ์รายละเอียดของเรื่องให้ตรงกับบทประพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนวนิยายและละครโทรทัศน์เรื่อง วนิดา และกำหนดกรอบการวิเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยทฤษฎีการดัดแปลงศึกษา และทฤษฎีสัมพันธบท
2. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างตามองค์ประกอบของนวนิยายและละครโทรทัศน์ เรื่อง วนิดา 4 ประเด็น คือ 1) โครงเรื่อง ประกอบด้วย โครงเรื่องหลัก โครงเรื่องรอง การลำดับโครงเรื่อง และเนื้อเรื่อง 2) แก่นเรื่อง 3) ตัวละคร ประกอบด้วย ตัวละครเอก และตัวละครประกอบ และ 4) ฉาก
3. วิเคราะห์การดัดแปลงด้วยกรอบสัมพันธบทแนวนอน 4 ประการ คือ การขยายความ การดัดแปลง การตัดทอน และการคงเดิม ร่วมกับการใช้สัมพันธบทแนวตั้ง
4. สรุปและอภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์เรื่อง วนิดา สรุปลได้ ดังนี้

1. โครงเรื่อง

1.1 โครงเรื่องหลัก

การกำหนดโครงเรื่องหลักในนวนิยายและละครโทรทัศน์นั้นใช้วิธีการ **คงเดิม** กล่าวคือ ชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่งที่ถูกบังคับให้แต่งงานกับชายหนุ่มโดยไม่สมัครใจกันทั้งสองฝ่าย และต้องใช้ชีวิตท่ามกลางความรังเกียจของชายหนุ่มและคนรอบข้าง แต่ด้วยความดีงามทั้งจิตใจและกริยาของหญิงสาวกลับทำให้สามารถเอาชนะใจทุกคนได้ ซึ่งการคงโครงเรื่องหลักเดิมไว้เช่นเดียวกับนวนิยาย ถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะแสดงถึงความเคารพบทประพันธ์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2537, น. 18-19) และยังเป็นขั้นแรกของการแปรรูปวรรณกรรมที่เหมาะสม ดังที่จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2558, น. 120) เน้นย้ำว่าการแปรรูปวรรณกรรมควรให้ความสำคัญกับการวางโครงเรื่องและพัฒนาโครงเรื่อง ตลอดจนนิสัยของตัวละครให้เป็นไปตามที่โครงเรื่องกำหนดไว้ อีกนัยหนึ่ง คือ ละครโทรทัศน์ที่นำนวนิยายมาดัดแปลงนั้นย่อมต้องการคะแนนนิยมจากผู้ชมโดยอาศัยฐานจากผู้อ่านสนับสนุนกัน หากโครงเรื่องหลักผิดเพี้ยนไปจากเดิมมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อความนิยมตามไปด้วย

1.2 โครงเรื่องรอง

การกำหนดโครงเรื่องรองในนวนิยายและละครโทรทัศน์แตกต่างกัน โดยในละครโทรทัศน์ใช้วิธีการ **ดัดแปลง** จากเดิมที่เป็นโครงเรื่องรองแบบคู่ขนาน กลายเป็นโครงเรื่องรองแบบเสริม ในนวนิยายนั้นใช้โครงเรื่องรองแบบคู่ขนาน ระหว่างชีวิตรักของประจักษ์กับวนิดา และประจักษ์กับคู่รักทั้งสามคนที่เข้ามาในชีวิต การที่นวนิยายใช้โครงเรื่องรองแบบคู่ขนานทำให้เห็นบุคลิกลักษณะของตัวละครเอกทั้งชายและหญิงชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะความดีของวนิดาที่แตกต่างจากผู้หญิงคนอื่นที่เข้ามาเป็นสเก๊าของตระกูลมหศักดิ์ แต่ในละครโทรทัศน์ได้ดัดแปลงให้โครงเรื่องรองเป็นแบบเสริม โดยให้บทบาทกับมนตรี เพื่อนของประจักษ์ มากกว่าประจักษ์ที่เป็นน้องชาย ซึ่งการดัดแปลงโครงเรื่องรองในลักษณะนี้เป็นการเลื่อนระยะเวลาการสมหวังในรักระหว่างพระเอก และนางเอก และยังผลิตซ้ำมายาคติที่ว่าคนดีต้องได้รักกับคนดี ซึ่งต่างจากพิศมัยที่นิสัยไม่ดี จึงต้องสูญเสียคนรักไป การดัดแปลงโครงเรื่องรองจากแบบขนานเป็นแบบเสริมนี้ทำให้อุปสรรคในความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายหญิงเด่นชัดขึ้น เพราะมีทั้งผู้ขัดขวางทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ยังเพิ่มตัวละครอื่น เช่น อำพันธ์ เพื่อทดสอบความรู้สึกของประจักษ์ที่มีต่อวนิดา

1.3 การลำดับโครงเรื่อง

การลำดับโครงเรื่อง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย จุดเริ่มเรื่อง จุดเริ่มต้นของปัญหา จุดวิกฤต ปัญหาคลี่คลาย และจุดจบของปัญหา จากการวิเคราะห์พบว่า ละครโทรทัศน์ใช้วิธีการดัดแปลงครบทุกลักษณะ แบ่งเป็นการดัดแปลง 2 ขั้นตอน การคงเดิม 1 ขั้นตอน การขยายความ 1 ขั้นตอน และการตัดทอน 1 ขั้นตอน ดังจะแสดงตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การดัดแปลงวิธีการลำดับโครงเรื่องจากนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์ เรื่อง วนิดา

ขั้นตอน	นวนิยาย	ละครโทรทัศน์	วิธีการ
จุดเริ่มเรื่อง	ประจวบชอบผอนผ่น ชำระหนี้จากนาย ดาว วงศ์วิบูลย์	ประจักษ์และพิสมัย เป็นคู่รักกัน	การดัดแปลง เปิดตัว ประจักษ์-พิสมัย แต่นวนิยาย เปิดเรื่องด้วยการเจรจาของ ประจวบกับนายดาว
จุดเริ่มต้นของ ปัญหา	ประจักษ์สั่งให้ ประจวบลาออก จากราชการ และ ไปทำงานเก็บเงิน กับเพื่อนของเขาที่ ภาคใต้ จากนั้นจึง ไปต่อรองกับนาย ดาว	คุณนายน้อมบังคับ ให้ประจักษ์แต่งงาน กับวนิดาแทน ประจวบ	การดัดแปลง โดยเน้นให้ ความกตัญญูของประจักษ์ และเพิ่มเหตุผลในการล้าง มลทินให้แก่คุณหญิงมณฑา ของนายดาวโดยการส่ง ลูกสาวไปพิสูจน์ความจริง
จุดวิกฤต	วนิดา ประจักษ์ และพิสมัยติดอยู่ในวิหาร กลางสระ วนิดายอมเสี่ยงชีวิตปีนหน้าต่าง จนตกลงมาได้รับบาดเจ็บ แต่ก็สามารถ ช่วยเหลือคนอื่นให้ออกมาได้		การคงเดิม เนื่องจากขั้นตอน นี้เป็นจุดเปลี่ยนที่จะทำให้ ประจักษ์เห็นความแตกต่าง ของหญิงสาวทั้งสองคน และ แน่ใจในความรู้สึกของตนเอง
ปัญหา คลี่คลาย	ประจวบกลับมา ชำระหนี้นายดาวจึง มารับวนิดากลับ บ้าน แต่ประจักษ์	ประจวบนำเงิน กลับมาชำระหนี้ นาย ดาวจึงมารับวนิดา กลับบ้าน พิสมัย	การขยายความ ในละคร โทรทัศน์ได้เพิ่มเหตุการณ์อัน น่าอัศจรรย์ระหว่างประจักษ์และ พิสมัย ที่ประจักษ์รู้ตัวแล้วว่า

ขั้นตอน	นวนิยาย	ละครโทรทัศน์	วิธีการ
	ขอร้องให้เธออยู่กับ เขาต่อไป คุณนาย น้อมไม่ยอม จึงขับ ไล่ทั้งสองคนไปจาก บ้าน พิสมัยสิ้นหวัง แล้ว จึงออกจาก บ้านไป เหลือเพียง คุณนายน้อมอยู่ เพียงลำพัง	ย้วยวนประจักษ์จน เขาหมดศรัทธา อีก ทั้งประจักษ์แน่ใจ แล้วว่าเขารักวนิดา จึงบอกเลิกกับพิสมัย	ความรู้สึกของเขาเปลี่ยนไป แต่พิสมัยยังไม่เปิดโอกาสให้ เขาได้พูด จนกระทั่งพิสมัย ย้วยวนประจักษ์ จนใน ท้ายที่สุดประจักษ์หมดความ อดทน และหมดศรัทธากับ ความประพฤติของหญิงสาว ทำให้การบอกเลิกกับพิสมัย สมเหตุสมผลมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประจักษ์ได้ขอโทษพิสมัยที่ผิด สัญญา
จุดจบ	ความจริงเรื่อง คุณหญิงมณฑา เป็นผู้บริสุทธิ์ถูก เปิดเผย แต่ไม่มี การระบุชื่อตัวการ สำคัญ ซึ่งก็คือ คุณนายน้อม ต่อมาวนิดาคลอด บุตรชาย เมื่อ คุณนายน้อมเห็น เข้าก็นึกรัก ลดทูล ความสงบสุขจึง กลับคืนมายัง บ้านมหัคคีดังเดิม	นายดาวช่วยจัดการ เปิดโปงความจริง วนิดาไม่ยากฝึก หน้าคุณนายน้อม จึง ไม่แสดงหลักฐาน ทำ ให้คุณนายน้อม ซาบซึ้งใจ และ ยอมรับในตัวเธอ ประจักษ์ขอแต่งงาน กับวนิดาอีกครั้ง และ ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน อย่างมีความสุข	การตัดตอน ในนวนิยายให้ รายละเอียดของการคลี่คลาย ปมระหว่างแม่สามีกับลูกสะใภ้ โดยให้ลูกของวนิดาและ ประจักษ์เป็นกาวใจแต่กลับมี การขยายความ รายละเอียด เกี่ยวกับการขอแต่งงาน ระหว่างตัวละครเอก เพื่อให้ เนื้อเรื่องจบลงอย่างสมบูรณ์ ตามความคาดหวังของผู้ชม

จากตารางทำให้เห็นว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง วนิดา ใช้วิธีการดัดแปลงมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มบทบาทปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและหญิงให้มากขึ้น และเพิ่มมิติทางร้ายให้แก่ตัวละครนางอิจฉาจนพระเอกสิ้นศรัทธา และเห็นคุณค่าของนางเอกมากขึ้น

1.4 เนื้อเรื่อง

นวนิยายเรื่อง วนิดา มีจำนวนทั้งสิ้น 28 ตอน ส่วนละครโทรทัศน์มีจำนวน 18 ตอน ซึ่งวิธีการดัดแปลงด้านเนื้อหาพบการดัดแปลง 5 ครั้ง การตัดทอน 2 ครั้ง การคงเดิม 10 ครั้ง และการขยายความ 18 ครั้ง โดยมีรายละเอียด ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การดัดแปลงเนื้อเรื่องของนวนิยายเป็นละครโทรทัศน์ 18 ตอน

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
1	การขยายความ	เพิ่มฉากการแข่งขันกีฬาโปโล เพื่อแสดงความสามารถในการบังคับม้าของประจักษ์ ซึ่งจะสัมพันธ์กับเหตุการณ์ตอนกลางเรื่อง เพิ่มการให้ภูมิหลังตัวละครสำคัญของเรื่อง ได้แก่ ประจักษ์ พิสมัย วนิดา เพิ่มเหตุการณ์ให้ตัวละครเอกได้พบหน้ากัน และไม่ถูกชะตากัน โดยวนิดาขับรถชนท้ายรถประจักษ์ และไม่ยอมรับผิด
2	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์การเอาคืนประจักษ์ของวนิดา เพิ่มเหตุการณ์ งานอดิเรกของวนิดา คือ การขี่ม้า
	การดัดแปลง	เปลี่ยนบทบาทของประจักษ์จากผู้นำในการแก้ปัญหา เป็นผู้จำยอมต่อสถานการณ์ เพราะประจวบหนีไป
3	การตัดทอน	รวบเหตุการณ์และเนื้อเรื่องในบทที่ 3-6 ของนวนิยายเป็นตอนที่ 3 ในละครเกี่ยวกับการแต่งงานที่จัดขึ้น คุณนายน้อยหนีไปอาศัยอยู่ที่อื่น ประจักษ์ให้สัญญากับพิสมัย วนิดาได้รู้ความจริงเกี่ยวกับการแต่งงาน
	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ นายดาวเกลี้ยกล่อมให้ลูกสาวเข้าใจว่าประจักษ์หลงรักเธอและยอมแต่งงาน เพิ่มเหตุการณ์ที่แสดงถึงความรัก ความผูกพันระหว่างพ่อกับลูก

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
4	การคงเดิม	รวบเหตุการณ์และเนื้อเรื่องในบทที่ 7-8 เกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างห่างเหิน แยกข้าวของเครื่องใช้ และอาหารการกิน
	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาหมดความอดทนเก็บของกลับบ้าน เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์ช่วยชีวิตวนิดาจากการตกน้ำ เพิ่มเหตุการณ์ การตามสอคล้องชีวิตลูกสาวของนายดาว เพิ่มเหตุการณ์ การออกไปทานอาหารนอกบ้านของวนิดากับประจักษ์ แต่พิสมัยมาพบเข้า ประจักษ์จึงรีบพาวนิดากลับบ้านเพื่อไปอภัยพิสมัย
5	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ วันฉลองรัฐธรรมนูญ ทำให้วนิดาได้พบกับพิสมัยในงาน เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์และวนิดามีปากเสียงกัน
6	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ เช้าพระเช้านางระหว่างพระเอกกับนางเอก โดยขณะที่กำลังถกเถียงกันนั้น ทั้งสองเสียหลักล้มลงบนเตียงและได้ใกล้ชิดกัน เพิ่มเหตุการณ์ พิสมัยและปราณีใส่ความวนิดาให้คุณนายน้อมฟัง เพื่อเร่งรัดให้คุณนายน้อมกลับมาอยู่ที่บ้านมหศักดิ์
	การคงเดิม	วนิดาดูแลยายทอง คนรับใช้ที่เจ็บป่วยจนสำนึกผิดที่ทำไม่ดีต่อหญิงสาว
7	การคงเดิม	คุณนายน้อมและพิสมัยตามมาหาเรื่องวนิดาที่บ้านในกรม
	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ปราณีไปเยี่ยมหาประจวบและพบว่าเขาติดการพนัน
		เพิ่มเหตุการณ์ การตบตีระหว่างพิสมัยและวนิดาที่แปลงดอกไม้
		เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์เยี่ยวยาความรู้สึกละอายใจของวนิดาด้วยการปลุกดอกไม้ทดแทน

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
8	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ภาวะหนี้สินทำให้ปราณีต้องไปแต่งงานกับคนอื่น เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาเข้าหุ้นร้านตัดเสื้อของอำไพ เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์หึงหวงวนิดา ที่มีมนตรีมาติดพัน จึงพยายามขัดขวาง และสลับที่นั่งกับมนตรี ขณะชมภาพยนตร์ ทำให้พิสมัยเริ่มหวาดระแวง
9	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาไปงานเลี้ยงรุ่นที่โรงเรียน ประจักษ์ตามไปแสดงตัว เพิ่มเหตุการณ์ คุณนายน้อมถ่วงเวลาไม่ให้ประจักษ์ไปทานข้าวกับวนิดา เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาไปซื้อผ้าและทานข้าวกับมนตรีจนประจักษ์หึงหวง เพิ่มเหตุการณ์ พิสมัยนำเงินมาใช้หนี้แทนประจักษ์ แต่ประจักษ์ปฏิเสธ วนิดาขอหย่า แต่ประจักษ์อ้างถึงมลทินของคุณหญิงมณฑาให้วนิดายอมอยู่ต่อเพื่อค้นหาความจริง
	การคงเดิม	ประจักษ์ย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านมรดกดี วนิดาตามกลับมาด้วยแต่ถูกคุณนายน้อมบังคับให้ไปอยู่เรือนคนรับใช้ และถูกรังแกตลอดเวลา จนประจักษ์รู้สึกละอายแก่ใจ และสงสารวนิดา
10	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ นายดาวไม่ว่าใจที่ลูกสาวถูกข่มเหงจึงประกาศจะฟ้องร้องทำให้คุณนายน้อมมีท่าที่อ่อนลง เพิ่มเหตุการณ์ งานประกวดลีลาศที่ประจักษ์ไม่อนุญาตให้วนิดาออกงานคู่กับคนอื่นนอกจากตนเอง เพิ่มเหตุการณ์ อำพันมีเรื่องกับมนตรี เพราะเขม่นหน้ากัน เพิ่มเหตุการณ์ การฝึกซ้อมเต้นรำระหว่างประจักษ์กับวนิดา และความเคียดแค้นของพิสมัย เมื่อทราบว่าประจักษ์เลือกวนิดาเป็นคู่เต้นรำ

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
11	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ความวุ่นวายวันประภวดีลีลาศ เพราะพิศมัยทำลายชุดของวนิดาเพื่อให้ตนเองได้ไปงานแทน ภายหลังวนิดาตามมาพร้อมกับอำพัน ณะประภวดี พิศมัยพยายามขัดขาหญิงสาวเพื่อให้เสียหลัก หญิงสาวจึงขอตัวกลับ ประจักษ์นุดเธอขึ้นรถ และมีปากเสียงกันตลอดทาง จนในที่สุด ประจักษ์ลืมตัวจูบวนิดา หญิงสาวโกรธและเสียใจ จึงแยกตัวกลับลำพัง เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์พยายามฝึกทำอาหารจากป่าทองเพื่อเอาใจวนิดา เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาไปเที่ยวชายทะเลกับอำไพและอำพัน ประจักษ์ตามมาด้วยความหึงหวง วนิดาขี้มำหนีประจักษ์ เขาซีไธตามแต่คลาดกัน ก่อนจะประสบอุบัติเหตุกิ่งไม้ตกใส่เพราะพายุฝน เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์ตามไปแสดงความหึงหวงวนิดาที่บ้านของอำไพ
	การคงเดิม	ปรารถนาเงินมาใช้หนี้แทนประจวบ หลังจากสามีเสียชีวิตทำให้ฐานะดีขึ้น พิศมัยรีบนำเงินไปซดใช้นายดาว แต่ถูกปฏิเสธ ประจักษ์โกรธมากเพราะเป็นการหยามศักดิ์ศรี
12	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ วนิดาออกมาตามหาประจักษ์ ทั้งสองได้มีโอกาสสารภาพความในใจต่อกัน และเที่ยวพักผ่อนตากอากาศสองต่อสอง เพิ่มเหตุการณ์ คุณนายน้อมทูปเรือนหลังเล็กที่วนิดาอยู่ ประจักษ์จึงให้หญิงสาวไปพักห้องเดียวกับเขาบนเรือนใหญ่
13	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ คุณนายน้อมและพิศมัยใส่ร้ายวนิดา แต่ถูกประจักษ์จับได้ คุณนายน้อมเตือนสติประจักษ์ให้ดีตัวออกห่างวนิดา

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
14	การคงเดิม	เหตุการณ์งานฉลองอายุครบ 60 ปีของคุณนายหอม และกรอรูปที่ไกลตกลงมากระแทกศีรษะวนิดาทำให้ประจักษ์ สงสารและคอยดูแล
	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ การตามรวีตบตีวนิดาของพิสมัย เพิ่มเหตุการณ์ พิศมัยวางแผนกับคุณนายหอมเพื่อรวบรัดประจักษ์
	การดัดแปลง	การกลั่นแกล้งวนิดาให้ยกอาหารมาบริการแขกเหรื่อ แต่ นายดาวมาช่วยกู้หน้าลูกสาวได้ทันเวลา และแก้ไขสถานการณ์ให้วนิดาได้เด่นรำกับประจักษ์ ในนวนิยายพิสมัยขอยืมสร้อยของวนิดา แต่ในละครอำไพ เป็นฝ่ายขอยืม
15	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ พิศมัยแอบวางยาประจักษ์ แตมนตรีกลับเป็นผู้รับเคราะห์ เพิ่มเหตุการณ์ คุณนายหอมยุให้ประจักษ์ตบวนิดา แต่เขาปฏิเสธ
	การคงเดิม	คุณนายหอมใส่ร้ายคุณหญิงมณฑาว่าเป็นชู้และยกอกสมบัติของตระกูล ประจักษ์พายเรือพาวนิดาไปที่วิหารกลางสระ
16	การคงเดิม	พิสมัยตามคนทั้งสองมา และพลัดพลั้งทำประตูดิหารปิด ทำให้ถูกขังไว้ใน วนิดาปีนหน้าต่างออกมาเปิดประตู ประจักษ์ดันประตูอย่างแรงจนกระแทกศีรษะวนิดาแตก ประจักษ์และวนิดาเริ่มจิตใจไม่เป็นสุข เมื่อประจวบจะกลับมาชำระหนี้
	การดัดแปลง	สลับเหตุการณ์ในนวนิยายตอนที่ 13 มาไว้ตอนที่ 16 ของละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการกลับมาชำระหนี้ของประจวบ
	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์ขอลีกรากับพิสมัย แต่หญิงสาวปฏิเสธ และอ้างคำมั่นที่ประจักษ์เคยพูดไว้

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
		เพิ่มเหตุการณ์ พิสัยขอให้อนินดาว่าปากจะไม่แย่งคนรักของเธอ
17	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนตรีกับอำไพ เพิ่มเหตุการณ์ การร่ำลากันระหว่างอนินดา ประจักษ์
	การคงเดิม	ประจักษ์กลับมาชำระหนี้ ทำให้การแต่งงานสิ้นสุดลง
	การดัดแปลง	เปลี่ยนพฤติกรรมตัวละคร จากเดิมในนวนิยาย ประจักษ์ขอให้อนินดาอยู่กับเขา และออกจากบ้านมหศักดิ์ไปใช้ชีวิตร่วมกัน แต่ในละครโทรทัศน์ อนินดากลับไปกับนายดาว เพราะเห็นแก่พิสมัย
18	การขยายความ	เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์มาขอพบอนินดา แต่หญิงสาวปฏิเสธ เพิ่มเหตุการณ์ มนตรีไปปรับทุกข์กับอำไพ ทำให้ทราบความในใจของเธอ และตกลงคบหากัน เพิ่มเหตุการณ์ พิสัยกรีดข้อมือตนเองเพื่อกดดันให้อนินดาเซ็นใบหย่า เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์ไม่ยอมเซ็นใบหย่า เพิ่มเหตุการณ์ ประจักษ์ขออนินดาแต่งงานอีกครั้งพร้อมเลี้ยงฉลองอย่างยิ่งใหญ่
	การคงเดิม	ประจักษ์พาภรรยาชื่อ ชุมศรี มาให้อนินดาช่วย แต่อนินดาไม่ยอมรับเป็นสะใภ้ พวกเขาจึงพากันย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ปราณีและพิสมัย เมื่อหมดหวังจากประจักษ์และประจักษ์แล้ว ก็ทิ้งอนินดาไป
	การตัดทอน	ตัดเหตุการณ์งานวันเกิดของปราณีที่ทำให้พิสมัยต้องขอยืมสร้อยของอนินดา ตัดเหตุการณ์ อนินดาเป็นบุตรกับประจักษ์ และเป็นกาวใจสลายความขัดแย้งระหว่างอนินดากับอนินดา
	การดัดแปลง	คนต้นคิดในการวางแผนจัดงานแต่งงานให้อนินดา มณฑา ในนวนิยายเป็นฝีมือของประจักษ์ แต่ในละครโทรทัศน์เป็นผลงานของนายดาว

ตอน	วิธีการดัดแปลง	ผลลัพธ์
		ในงานวันเกิดของพระยาศิริรัตน์ฯ มีการประกาศความบริสุทธิ์ของคุณหญิงมณฑาในข้อหาลักลอบเป็นชู้ และยกยอทรัพย์สิน แต่คุณนายน้อยไม่ยอมรับ ทำให้ต้องแสดงหลักฐานซึ่งจะเป็นการประจานว่าคุณนายน้อยเป็นคนอยู่เบื้องหลัง แต่วนิดาปฏิเสธเพื่อรักษาหน้าแม่สามี ทำให้คุณนายน้อยสำนึกผิด ประจวบพายุศรัณมากราบแม่ ทำให้ได้ปรับความเข้าใจกัน

จากตารางจะเห็นได้ว่าวิธีการดัดแปลงนวนิยายเป็นละครโทรทัศน์ใช้การขยายความมากที่สุด ตามด้วยวิธีการคงเดิม การดัดแปลง และการตัดทอน ซึ่งใช้น้อยที่สุด จุดประสงค์ของการขยายความเพื่อเพิ่มเหตุการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกทั้งสองให้ได้มีโอกาสเรียนรู้นิสัยใจคอกันมากขึ้น ซึ่งในดัดแปลงนวนิยายนั้น พระเอกและนางเอก มีโอกาสใกล้ชิดกันน้อยกว่าในละครโทรทัศน์ อีกทั้งมีการเพิ่มตัวละครเข้ามาในเรื่องเพื่อเป็นอุปสรรคของความรักระหว่างพระเอกนางเอก ทำให้เรื่องราวขยายออกไป ดังนั้น การขยายความ จึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด

2. แก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง หมายถึง ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ทั้งนวนิยายและละครโทรทัศน์นำเสนอแนวคิดที่ตรงกัน 3 ประการ และแตกต่างกัน 1 ประการ ดังนี้

2.1 แก่นเรื่องที่ตรงกันระหว่างนวนิยายและละครโทรทัศน์

2.1.1 การทำดียอมสละผลดี

จากเรื่อง วนิดาเป็นตัวแสดงที่ทำให้เห็นแก่นเรื่องนี้ได้ชัดเจนที่สุด เดิมนั้นทุกคนในบ้านมหัศจรรย์ดีแต่ไม่ยอมรับเธอ ตั้งแรงแจ้งถึงตั้งแต่คุณนายน้อยไปจนถึงบ่าวอย่างยายทอง แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความดีที่เกิดจากความมีน้ำใจ เสียสละ ไม่อาฆาตจองเวรของวนิดาทำให้คนรอบตัวยอมรับและชื่นใจประจักษ์ได้ เช่นเดียวกับประจักษ์ ที่พยายามคงความยุติธรรม และแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ส่วนตัวละครที่ทำความเลวต่างได้รับผลกระทบ เช่น พิสมัยต้องสูญเสียคนรัก และคุณนายน้อยต้องอับอายจากการถูกเปิดโปงความผิด

2.1.2 ผู้ดี คือ ผู้ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ใช่เงินทอง ยศศักดิ์ หรือ

หน้าตา

ในนวนิยายมีการใช้ตัวละครเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของนิยามคำว่า ผู้ดี

ผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอก คู่ตรงข้ามที่สำคัญ คือ คุณนายน้อม และวนิดา เพราะคุณนายน้อมมักจะอ้างว่าตนมีเกียรติยศ และชาติตระกูลสูงส่งกว่าวนิดาที่มาจากตระกูลของนายดาวเจ้าหน้าเสาเลือด วนิดาจึงไม่คู่ควรกับตระกูลมหัทธิ แต่เมื่อความจริงเรื่องคุณหญิงมณฑาถูกเปิดเผยทำให้ทราบว่าคุณนายน้อมอยู่เบื้องหลังการใส่ความ กลับกลายเป็นเธอเองที่สร้างความเสื่อมเสียให้แก่ตระกูลมหัทธิ ส่วนในละครโทรทัศน์ได้เพิ่มเหตุการณ์ให้วนิดาปฏิเสธที่จะแสดงหลักฐานเพื่อประกาศความผิดคุณนายน้อมที่ใส่ความคุณหญิงมณฑา ทำให้คุณนายน้อมเกิดความสำนึกผิดและยอมรับหญิงสาวเป็นลูกสะใภ้

2.1.3 จิตใจของคนเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ทั้งนวนิยายและละครโทรทัศน์ต่างแสดงให้เห็นว่า จิตใจคนเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เพราะเวลาที่ผ่านมา ทำให้วิถีคิด ความรู้สึกของคนเราเปลี่ยนแปลงไปได้ตามวัยและประสบการณ์ชีวิต ดังนั้น ประจักษ์จึงเปลี่ยนใจจากพิสมัยมารักวนิดา เพราะนานวันเข้า เขาก็ยิ่งประทับใจความดีของหญิงสาวมากกว่าพิสมัย คนที่เขาคิดว่ารู้จักเป็นอย่างดี

2.2 แก่นเรื่องที่แตกต่างกัน

แก่นเรื่องที่แตกต่างกันระหว่างนวนิยายกับละครโทรทัศน์ มี 2 ประการ กล่าวคือ นวนิยายแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจยอมให้ผลดี เมื่อประจักษ์และวนิดาต้องจับปลัดจับผลูมาแต่งงานกันนั้น ทั้งสองต่างซึ้งน้ำหนักรับผลดี ผลเสียของเหตุการณ์และยอมอดทนแต่งงานเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วง ส่วนวนิดา ในหลายเหตุการณ์ที่วนิดาหนีออกจากครอบครัวและคำพูดของคนอื่น แต่หญิงสาวจะเลือกอดทน และใช้สติพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมก่อนเสมอเพื่อศักดิ์ศรีของตนเองและวงศ์ตระกูล จนได้รับการยอมรับและยกย่องในที่สุด ส่วนในละครโทรทัศน์เสนอแก่นเรื่องรักแท้แพ้ใกล้ชิด เพราะเมื่อประจักษ์ได้เรียนรู้นิสัยใจคอของวนิดามากขึ้น เขาก็ได้เห็นว่าแท้จริงแล้ว หญิงสาวไม่ได้เป็นคนฉวยโอกาสอย่างที่เขาคิดไว้ ทำให้ชายหนุ่มเกิดความประทับใจและยอมรับนับถือตามมา

จากแก่นเรื่องที่พบจะเห็นได้ว่า นวนิยายและละครโทรทัศน์นำเสนอแนวคิดที่สามารถประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันได้ ไม่เจาะเฉพาะแค่ความรักและการแต่งงาน การทำความดี และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นพื้นฐานของชีวิตที่ปกติสุข ส่วนความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงของจิตใจคนก็เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์รับมือกับความไม่สมปรารถนาได้ง่ายขึ้น

3. ตัวละคร

ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง วนิดา ได้แก่ วนิดา ประจักษ์ พิสมัย และคุณนายน้อม แต่ในละครโทรทัศน์เพิ่มบทบาทให้แก่นายดาวเป็นตัวละครเอกด้วย โดยบทบาทที่เพิ่มขึ้นมานั้น คือ

ความเป็นพ่อที่มีความรักและผูกพันกับวนิดา แตกต่างจากในนวนิยายที่นายดาวค่อนข้างเย็นชา และออกคำสั่ง การเพิ่มบทบาทให้นายดาวมีความเป็นพ่อมากขึ้น มีส่วนช่วยเพิ่มความสมจริงและลดกระแสต่อต้านของผู้ชมยุคใหม่ ที่ยอมรับการเลี้ยงดูแบบให้อิสระมากกว่า นอกจากนี้ ยังมีตัวละครประกอบที่ละครโทรทัศน์เพิ่มขึ้นมา แต่ไม่ปรากฏในนวนิยาย คือ มন্ত্রী ซึ่งการเพิ่มตัวละครนี้เข้ามาทำให้ชีวิตรักของตัวละครเอกมีอุปสรรคเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทของอำพันให้เป็นคู่แข่งกับมন্ত্রীเพื่อช่วงชิงความรักของวนิดา

นอกเหนือจากลักษณะนิสัยแล้ว เครื่องแต่งกายเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ละครโทรทัศน์ฉบับปี พ.ศ. 2553 นำเสนอไม่ตรงกับนวนิยาย แต่ใช้การสร้างสรรค์ใหม่เพื่อให้เครื่องแต่งกายของตัวละครในโทรทัศน์สวยงามมากยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของตัวละครให้ทันสมัยตามแนวโน้มของตะวันตกนี้ เป็นสัมพันธ์กับในแนวคิดที่เกิดจากการสร้างสรรค์ และตีความใหม่ของผู้จัดละครที่ได้อธิบายว่า เครื่องแต่งกายในละครเรื่องนี้ใช้ข้อมูลแฟชั่นยุค 50 เป็นต้นแบบ (เทรนด์วนิดา แฟชั่นสาวหวาน สไตล์วินเทจแรงดี ไม่มีตก!, 30 กันยายน 2553) ซึ่งหลังจากออกอากาศแล้ว ได้กลายเป็นกระแสนิยมเลียนแบบการแต่งกายของวนิดาในขณะนั้นด้วย

4. ฉาก

ฉากในนวนิยายเรื่อง วนิดา ผู้เขียนบรรยายเพียงสังเขป ดังนั้น ในละครโทรทัศน์ฉบับ ปี พ.ศ. 2553 จึงเลือกใช้อาคารโบราณต่าง ๆ ในประเทศไทยเป็นสถานที่ถ่ายทำจากสำคัญต่าง ๆ เช่น สำนักงานตรวจบัญชีกองทัพบก ใช้เป็นบ้านของนายดาว วงศ์วิบูลย์ อาคารเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ใช้เป็นบ้านมหาดศักดิ์ อาคารมิวเซียมสยาม ใช้เป็นสถานที่ทำงานของประจักษ์ วรบุระริสอร์ต แอนด์ สปา ใช้เป็นสโมสร บ้านเอคชนาค ใช้เป็นจวนของเสด็จ (wabash311, 12 ตุลาคม 2553) สถานที่เหล่านี้ แม้จะไม่ตรงกับบทบรรยายในนวนิยาย แต่ผู้จัดละครได้พยายามคัดเลือกสิ่งปลูกสร้างในอดีตมาเป็นตัวแทนฉากสถานที่ต่าง ๆ ในละครเพื่อให้ผู้ชมได้กลิ่นอายของความเก่าแก่ตามฉากในบทประพันธ์ แต่ยกเว้นฉากบ้านมหาดศักดิ์ที่นำเสนอในละครโทรทัศน์ที่มีความสมัย หยุธา แตกต่างจากในนวนิยายที่ระบุไว้ว่าค่อนข้างเก่าและทรุดโทรม อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์พันทิป พบว่า ผู้ชมละครโทรทัศน์ต่างชื่นชมความพิถีพิถันของผู้จัดในการเลือกสถานที่ถ่ายทำที่ได้ภาพฉากและบรรยากาศที่สวยงามสอดคล้องกับเรื่อง (wabash311, 12 ตุลาคม 2553)

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดสัมพันธบทนวนอนและแนวดิ่งเพื่อศึกษาการดัดแปลงนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์ 4 ประการ ได้แก่ การขยายความ การดัดแปลง การตัดทอน และการคงเดิม โดยเปรียบเทียบบทละครแต่ละโทรทัศน์ที่สร้างขึ้นกับตัวบทนวนิยายของวรรณสิริ โดยพิจารณาตามองค์ประกอบของเรื่องเล่า 4 ประเด็น ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก

ด้านโครงเรื่อง การดัดแปลงนวนิยายเรื่อง วนิดา เป็นละครโทรทัศน์ ใช้การขยายความมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของวิภาวรรณ สมุทรักษ์ และคณะ (2563) ที่พบว่า การเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนเข้ามาทำให้เนื้อเรื่องเข้มข้นได้อรรถรส เพราะการดัดแปลงนวนิยายเป็นละครโทรทัศน์ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนโครงเรื่อง และการตัดทอนส่วนที่ไม่สามารถนำเสนอได้ รวมถึงการสร้างสถานการณ์เพิ่ม (จิรมน สังข์ชัย, 2562) ส่วนแก่นเรื่องที่พบในละครโทรทัศน์เรื่อง วนิดา แตกต่างจากแก่นเรื่องในนวนิยาย 1 ประเด็น คือ รักแท้แพ้เกลียดชัง ซึ่งเมื่อพิจารณาด้วยแนวคิดสัมพันธบทแนวดิ่งแล้วจะพบว่าผู้จัดละครและผู้กำกับมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่ต้องการเห็นความเกลียดชังของตัวละครเอกชายหญิงมากขึ้นทั้งนี้เพื่อประโยชน์ด้านเรตติ้งและรายได้ ด้านตัวละครพบว่ามีการเพิ่มบทบาทและตัวละครใหม่ที่ไม่ปรากฏใน นวนิยายเพื่อให้เนื้อเรื่องน่าสนใจยิ่งขึ้น (วิภาวรรณ สมุทรักษ์และคณะ, 2563; จิรมน สังข์ชัย, 2562) ส่วนฉากพบว่ามีการคงเดิมและมีการดัดแปลงให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น บ้านมหาดศักดิ์ และบ้านพักในกรมทหาร ซึ่งฉากที่เปลี่ยนแปลงไปนี้เป็นเพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของฉากในละครโทรทัศน์ (พลอยพรรณ มาคะผล, 2558)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการดัดแปลงนวนิยายเรื่อง วนิดา เป็นละครโทรทัศน์ครั้งต่อไป ควรให้ความสำคัญกับเหตุผลการกระทำของตัวละคร และปรับเนื้อหาให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้นใน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1.1 เพิ่มเหตุผลของการกระทำของคุณนายน้อยให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าการมีนิสัยขี้อิจฉา ปากร้าย และเจ้าชู้ อย่าง เช่น ความน้อยเนื้อต่ำใจในสมัยยังสาวที่สะสมมาจนกระทั่งตัดสินใจใส่ร้ายคุณหญิงมณฑา หรือเพิ่มเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ชมเข้าใจถึงสาเหตุของความจงเกลียดจงชัง เช่น มรดก การถูกเปรียบเทียบ เพราะปมในอดีตเหล่านี้จะทำให้ตัวละครร้าย ‘อย่างมีเหตุผล’ และควรนำเสนอผลเสียของการมีนิสัยเช่นนี้ของคุณนายน้อย โดยไม่ต้องรอให้ตัวละครสำนึกผิด

ตอนท้ายเรื่อง เช่น อาการนอนไม่หลับ เพื่อให้ผู้ชมได้ข้อคิดว่า การประพุดิตนไม้ดั้นส่งผลร้ายทันที โดยไม่ต้องรอเวอร์กรรมตามสนอง หรือชาติหน้า แต่การทำไม่ดี ให้ผลทันที

1.2 การผูกปมด้านความน้อยเนื้อต่ำใจนี้ยังสามารถนำมาเป็นปมปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรของคุณนายน้อยได้อีกประเด็นหนึ่งด้วย เช่น ความกระหายที่จะได้รับการยอมรับจากครอบครัวทำให้ประจวบที่มเหและลุ่มหลงกับการพนัน และมีหนี้สินรุงรังจนกระทั่งมีเจ้าหนี้มาติดตามทวงบุญคุณ แต่สุดท้ายนายดาว กลับเป็นคนรับรวมหนี้เพื่อแก้ปัญหาให้ ซึ่งในใจของนายดาวนั้นมีแผนการที่จะให้วินดาได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของมหัศจรรย์เพื่อล้างมลทินให้คุณหญิงมณฑาอยู่แล้ว จึงได้ทำสัญญากู้ยืมเงินกันขึ้น แต่ด้วยนิสัยที่แก้ไม่หายทำให้ประจวบหลงมัวเมากับการพนันอีกครั้ง ฉะนั้น เมื่อประจักษ์ทราบปัญหาแล้ว จึงยินยอมทำตามคำขอร้องของนายดาวด้วยความเกรงใจ จะดีกว่าการที่กำหนดให้ประจักษ์เซ็นสัญญาโดยไม่อ่านให้ถ้วนถี่ เพราะไม่สมเหตุสมผลกับความเป็นจริง

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประจักษ์และพิสมัย แม้ว่าจะเป็นคู่รักกันมาก่อน แต่ควรแสดงให้เห็นว่า ในขณะที่ยังรักกันดีนั้น มีปัญหาบางอย่างของชีวิตคู่ที่ทั้งสองคนยังไม่มองเห็น เช่น ความเอาแต่ใจของพิสมัย ความนิ่งเงียบของประจักษ์ แต่เมื่อมีวินดาเข้ามา ทำให้ปัญหานี้เริ่มบานปลายและกลายเป็นเหตุที่ทำให้คนทั้งสองหมดรักกัน ส่วนสาเหตุความร้ายกาจของพิสมัยอาจให้รายละเอียดความกดดันจากญาติพี่น้องและเสด็จ ที่ถามถึงงานแต่งงานของเธอกับประจักษ์ และความอับอายที่ประจักษ์กับวินดาออกงานสังคมด้วยกัน และทำให้พิสมัยกลายเป็นอื่น ความกดดันเหล่านี้จึงกลายเป็นความเคียดแค้นที่ต้องแสดงความเหิงหวง ความระแวง การประชดแดกดันจนหมดเสน่ห์ หากบทละครสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจปัญหาชีวิตรักของประจักษ์กับพิสมัยได้ชัดเจนทั้งก่อนและหลังที่จะพบกับวินดาจะทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ว่าถึงไม่มีวินดา ชีวิตรักของประจักษ์และพิสมัยก็อาจจบลงได้ในวันใดวันหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มเติมในประเด็นปัจจัยความสำเร็จของละครโทรทัศน์เรื่อง วินดา ด้วยมิติอุตสาหกรรมตามแนวคิดการดัดแปลงศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2537). *มายาพิณี : โลกนี้คือละครหรือโรงละครกลายเป็นโลกนี้*.
กรุงเทพฯ : เจนเดอร์เพรส.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2558). *การแปรรูปวรรณกรรม เล่ม 1*. ขอนแก่น. ขอนแก่นการพิมพ์.
- จิรมน สังข์ชัย. (2562). การดัดแปลงนวนิยายชุดผ้าของพงศกรเป็นบทละครโทรทัศน์.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 39(1),
137-161.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2549). *ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ : วรรณคดีเปรียบเทียบ :*
กระบวนการทัศน์และวิธีการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วรรณคดีศึกษา, คณะอักษรศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนัย ประสานนาม. (2564). *เขียนด้วยเงา เล่าด้วยแสง: วรรณกรรมกับการดัดแปลงศึกษา*.
กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- พลอยพรหม มาคะผล. (2558). *ละครรีเมกกับการถ่ายโยงเนื้อหาในละครโทรทัศน์ไทย*.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [ethesisarchive.library.tu.ac.th/
thesis/2015/TU_2015_5607030300_3069_2779.pdf](https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5607030300_3069_2779.pdf)
- วรรณสิริ. (2534). *วนิดา*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.
- วิภาวรรณ สมุทรักษ์, อนุชิต สุวรรณบัต, สุพิชญ์นพวงค์ณ อญุธยา. (2563). การศึกษา
การแปรรูปวรรณกรรมจากนวนิยายสู่บทละครโทรทัศน์ เรื่อง *เมียน้อย*. *วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(5), 33-43.
- SANOOK. (30 กันยายน 2553). *เทรนด์วนิดา แฟชั่นสาวหวาน สไตล์วินเทจแรงดี ไม่มีตก*.
SANOOK. www.sanook.com/women/8285/
- TV DIGITALWATCH. (1 กันยายน 2564). *“วนิดา” ละครรีรันหลายรอบ เรตติ้งไม่ธรรมดา*. TV
Digital Watch. www.tvdigitalwatch.com/rating-31-8-64/
- Wabash311. (12 ตุลาคม 2553). *กระทู้ "ตามรอย วนิดา" ส่งท้ายละคร ตอนอวสาน ... เชิญ
ติดตามครบทุกฉากจากละคร*. Pantip. [topicstock.pantip.com/chalermthai/
topicstock/2010/10/A9795706/A9795706.htm](http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2010/10/A9795706/A9795706.htm)
- Fiske, John. (2003). *Reading television*. London: Routledge.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

Guidelines for Developing Community Leaders' Potential in Village Development Sufficiency Economy of Sangkom District Udonthani Province

วาสนา ลาดสุวรรณ¹, กฤตติกา แสนโกชน์²

Wasana Ladsuwan¹, Krittikar Sanphosh²

Received: 18 มีนาคม 2565 Revised: 21 เมษายน 2565 Accepted: 25 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี 2) กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1) ศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 210 คน ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Arts Program, Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: ladsuwanwasana@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Associate prof. Dr., Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

พอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ผู้ที่ให้ข้อมูลหลักผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเอง 6) ด้านการบริหารสังคม

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารตนเองและ ด้านการบริหารสังคม กิจกรรมการพัฒนา มีทั้งหมด 18 โครงการ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาศักยภาพ, ผู้นำชุมชน, การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the problem of developing community leaders' potential in village development sufficiency economy; and 2) to formulate guidelines for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The research was carried out in 2 main phases. Phase 1: studying the problem of developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The samples were 210 community leaders of Sangkom District. The research instrument was a questionnaire and the collected data were analyzed by percentage, frequency, mean and standard deviation. Phase 2: formulating the guidelines for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy of the same district. The target group was 30 executives in the developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The research instrument was a structured interview guide and the data were summarized for the overview summary.

The results showed that: 1. overall, it was found that the mean realistic condition expected to have been lower than the expected condition in all 4 aspects. the overall was ranking from the high to lower mean scores: 1) health service inequality, 2) land ownership inequality, 3) education inequality and 4) income inequality; 2. the guideline formulation for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy consists of principles, objectives, development activities, indicators and assessments method which has a total of assessments as follows: the guidelines to reduce inequality in all 6 areas, including: 1) understanding of sufficiency economy philosophy; 2) work process structure; 3) community management; 4) administration; 5) self-management; and 6) social administration. There are altogether 18 development activities in total.

KEYWORDS: Guidelines for developing potential, Community leaders, Village development sufficiency economy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินงานโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และภาคีการพัฒนา ให้มีการเรียนรู้ในการดำเนินงานตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจถูกต้องชัดเจน และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีอยู่ มีกิน พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้มอบหมายให้จังหวัดศึกษาทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ถูกต้องชัดเจน และส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในขณะเดียวกันนั้น จังหวัดอุดรธานีได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนและภาคีการพัฒนา ให้มีการเรียนรู้หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจถูกต้องชัดเจน และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีอยู่ มีกิน พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจึงได้จัดให้มีการประกวดหมู่บ้านพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นระดับจังหวัดเป็นประจำทุกปีมาตั้งแต่ปี 2550 จนถึง

ปัจจุบัน โดยได้ดำเนินการคัดสรรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2563 เป็นการดำเนินการภายใต้กิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน และดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี 2563 (การพัฒนาชุมชน, 2554)

จังหวัดอุดรธานี มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด 1,868 หมู่บ้าน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 165 หมู่บ้าน แยกเป็นระดับ พออยู่ พอกิน จำนวน 113 หมู่บ้าน ระดับ อยู่ดี กินดี จำนวน 36 หมู่บ้าน ระดับ มั่งมี ศรีสุข จำนวน 16 หมู่บ้าน อำเภอสร้างคอมมีทั้งหมด 53 หมู่บ้าน และเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 42 หมู่บ้าน ในปี 2563 มีอำเภอภายในจังหวัดอุดรธานี ส่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” เข้าพิจารณาคัดเลือกในระดับจังหวัด จำนวน 20 หมู่บ้าน และหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด จะได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าและรับโลรางวัลพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากผลการประกวด ปรากฏว่า หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ได้แก่ 1. บ้านดอนยางเดี่ยว หมู่ที่ 10 ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน 2. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 6 ตำบลหนองอ้อ และ 3. บ้านนาไชยพอง หมู่ 6 ตำบลนาสะอาด อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นเพียงบางส่วนของจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีทั้งหมด 1,868 หมู่บ้านที่ได้รับรางวัลนั้นหมายถึงหมู่บ้านต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน และรักษาสภาพการพัฒนาของหมู่บ้านให้ยืนยาวตลอดไป ต้องอาศัยผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ มีความเข้มแข็ง และมีภาวะการณ์เป็นผู้นำ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2554)

จากแนวคิดดังกล่าวและด้วยเหตุผลในเชิงนโยบายและแนวคิดที่จะพัฒนาจากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นพัฒนากรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสร้างคอม และได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งประชาชนพึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาให้แก่หมู่บ้านและชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี จำนวนทั้งสิ้น 210 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกจากประชากรทั้งหมดจำนวน 210 คน

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Method) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี เป็นมาตราส่วน (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Method) ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามกรอบเนื้อหาที่สังเคราะห์จากขั้นตอนการ วิจัยเชิงคุณภาพ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและหาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอ สร้างคอม จังหวัดอุดรธานี แล้วตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำ เครื่องมือเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ในการ ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยการนำข้อคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเห็น และผู้วิจัยได้นำคะแนนผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ข้อคำถามมีค่า 1.00 ทุกข้อแปลผลว่าใช้ได้ แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว มาทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถาม ที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบ หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

แบบสัมภาษณ์แบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของ จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ของประเด็นที่ถามทั้งประเด็นหลักและประเด็นย่อย แล้วนำมาปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง และชี้แจงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชื่อเรื่องการวิจัย วัตถุประสงค์ ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัย โดยภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยหลังจากเก็บข้อมูลแบบสอบถามเมื่อได้รับแบบสอบถามที่ตอบแล้วได้กลับมา ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในการอภิปรายผล ของระดับปัญหาในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำผลข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อสรุปตามประเด็น การบันทึกการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล การวิเคราะห์หลังวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเนื้อหาเป็นภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพการพัฒนาคุณภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 192 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.90 มีอายุระหว่าง ระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.40 มีสถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 60.50 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.20 อาชีพ เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 71.90 ปัญหาการพัฒนาคุณภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเอง 6) ด้านการบริหารสังคม รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน	ระดับปัญหา		แปลผล
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.36	0.825	ปานกลาง
2. ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน	3.34	0.820	ปานกลาง
3. ด้านการบริหารจัดการชุมชน	3.27	0.839	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารตนเอง	3.05	0.835	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารสังคม	3.03	0.913	ปานกลาง
6. ด้านการบริหารงาน	3.20	0.747	ปานกลาง
รวม	3.21	0.829	ปานกลาง

2. ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเองและ 6) ด้านการบริหารสังคม มีกิจกรรมการพัฒนา มีทั้งหมด 18 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษาดูงานการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) โครงการส่งเสริมผู้นำชุมชนปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) โครงการผู้นำชุมชนตัวอย่างที่สามารถน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน 4) โครงการเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 5) โครงการพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความชัดเจน 6) โครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานของผู้นำชุมชนให้มีความชำนาญ 7) โครงการพัฒนาผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมืออาชีพ

8) โครงการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่องาน 9) โครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ 10) โครงการเพิ่มพูนทักษะการทำงานเป็นทีมผู้นำชุมชน และการวางแผน การแก้ไขปัญหา 11) โครงการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีการควบคุมและประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง 12) โครงการคัดเลือกผู้นำชุมชนดีเด่น มีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 13) โครงการพัฒนาบุคลิกภาพดี ของผู้นำชุมชน 14) โครงการส่งเสริมคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้นำชุมชน 15) โครงการปลูกฝังระเบียบ วินัยในตนเองของผู้นำชุมชน 16) โครงการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของผู้นำชุมชนมีมนุษย์สัมพันธ์ 17) โครงการพัฒนาผู้นำประชาธิปไตยในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และ 18) โครงการพัฒนาคุณสมบัติของผู้ให้การปรึกษา (Counselor) แก่ผู้นำชุมชน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D.= 0.829) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.825) 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.820) 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน ($\bar{X} = 3.27$, S.D.= 0.839) 4) ด้านการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.20$, S.D.= 0.747) 5) ด้านการบริหารตนเอง ($\bar{X} = 3.05$, S.D.= 0.835) 6) ด้านการบริหารสังคม ($\bar{X} = 3.03$, S.D.= 0.913) ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางอาจเนื่องมาจากปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนที่แตกต่างกัน ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี ตูเล๊ะ (2561) ศักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.70) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D.= 0.73) ความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคมในจังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X}$ = 3.39, S.D.= 0.61) คักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถร่วมกันพัฒนาชุมชน ถึงความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคมในจังหวัดนราธิวาส ได้ร้อยละ 52.10 (R^2 = 0.521) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส โคตะยนต์ (2554) ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง“อยู่เย็น เป็นสุข” ผลการศึกษา 1) สภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะเสียสละให้แก่ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือกัน ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย บางครัวเรือนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดตลาดรองรับผลผลิต การเกษตร ด้านการประหยัด เงินออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย ด้านการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปลูกป่าทดแทน และด้านการเอื้ออาทร คนร่วมกิจกรรมในชุมชนมีจำนวนน้อย 3) ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในได้แก่ บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีพุทธศาสนาและวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความสามัคคีในชุมชน การจัดเวทีชุมชน สภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และชุมชนภายนอก ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคม จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารงานและด้านสังคมโดยประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2. ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีด้านทั้งหมด 6 ด้าน และมีกิจกรรมการพัฒนา ทั้งหมด 18 โครงการ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่ากิจกรรมการพัฒนาโครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนุช ตรีเนตร (2557) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่าแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ ควรมีการเปิดโอกาส

ให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และผู้ที่มีความสนใจ ได้เข้ามามีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถขยายผลอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชนอื่น และเพื่อร่วมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และมีการเพิ่มทักษะความรู้ สร้างแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงความรู้ในด้านการตลาดให้กับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการและสมาชิกที่ดำเนินปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถขยายผลอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชนอื่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกมลภพ กิตติโสภโณ พระครูสุนทร มหาเจติยานุรักษ์ และตระกูล ชำนาญ (2561) ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนา ชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโป่ง โดยภาพรวมมีคุณลักษณะที่ดีและมีภาวะผู้นำเหมาะสมในด้านผู้ประสานงาน ด้านบริหารสังคมและด้านบริหารโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาทผู้นำบ้านโป่ง หมู่ 4 ส่วนใหญ่พบว่า งานล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต ทวีสุทธิ และ บุษกร สุขแสน (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำสำหรับการจัดการตนเองของแกนนำสภาองค์กรชุมชนจังหวัดบึงกาฬ พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแกนนำสภาองค์กรชุมชนสำหรับการจัดการตนเองจังหวัดบึงกาฬ ด้านการบริหารตนเอง ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง คุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม บุคลิกภาพดี และมีความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัด และการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรพัฒนา ส่งเสริม ให้ความรู้ในการเพิ่มศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารตนเอง และ ด้านการบริหารสังคม ตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี เช่น จัดทำโครงการพัฒนา ภาวะผู้นำชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่องาน โครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มี

ประสิทธิภาพ และโครงการเพิ่มพูนทักษะการทำงานเป็นทีมผู้นำชุมชน และการวางแผน การแก้ไขปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามรูปแบบ โคก หนองนา โมเดล

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาชุมชน. (2554). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท
ปีที่เอสเพรส จำกัด.
- จำรัส โคตะยนต์. (2554). ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”.
วารสารการบริหารท้องถิ่น, 4(3): 527-538
- ธนภุต ทวีสุทธิ และ บุษกร สุขแสน. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับการจัดการ
ตนเองของแกนนำสภาองค์กรชุมชนจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี*, 7(1): 34-48.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทสุวีรียาสาส์น
จำกัด.
- พระกมลภพ กิตติโสภโณ, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์ และตระกูล ชำนาญ. (2561). ภาวะผู้นำ
ในการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบึง
กาฬ จังหวัดลำปาง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(1): 94-109
- พัชนี ตูละ. (2561). ศักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความเข้มแข็งด้าน
คุณภาพชีวิตและสังคม ในจังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2): 74-86
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2554). *การพัฒนาองค์กรและกลไกการเคลื่อนไหวของระบบสังคมกับ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอุดรธานี*. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรธานี

ศุภนุช ตรีเนตร. (2557). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโนย อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ¹

Consumer's Satisfaction Toward Creative Economy Products
on Ban Siaw Noi Weaving Group, Muang District,
Chaiyaphum Province¹

พนารัตน์ เดชกุลทอง², เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี³, และสามารถ ลินทร⁴
Panarat Dechgooktong², Duanpenporn Chaipukdee³, Samart Sinton⁴

Received: 11 เมษายน 2565 Revised: 31 พฤษภาคม 2565 Accepted: 31 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโนย อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ด้านที่ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมาได้แก่ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.66$) ด้านราคาและการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.62$) และด้านวัสดุและ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวทางแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มทอผ้าไหมพื้นบ้านในจังหวัดชัยภูมิ

² ดร., สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ; Doctor, Program in Development Strategy, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail: panarat222@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. , คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ; Asst Prof Dr., Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

⁴ ดร., คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ; Doctor, Faculty of Business Administration, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

ความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ ข้อเสนอแนะคือควรเพิ่มการออกผลิตภัณฑ์โดยใช้ผ้าทอเป็นชุดเดียวกัน เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อตามความต้องการ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจของผู้บริโภค, ผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์, การทอผ้าไหม

ABSTRACT

The research aims to study consumer's satisfaction toward creative economy products Ban Siaw Noi Weaving Group, Muang District, Chaiyaphum Province. Using evaluation research method, the samples were 400 people who were interested in product selected by a convenience sampling. The collected data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results show that : Consumer's Satisfaction with creative economy products overall satisfaction was at a high level ($= 3.69$). The aspect that received satisfaction was at a high level, the first priority is the usability of the product ($= 3.89$), followed by beauty of the product ($= 3.66$), price and distribution ($= 3.62$) and in terms of materials and durability in the use of products ($= 3.58$) respectively. The suggestions were to increase the product released by using the same woven fabric for consumers to choose according to their needs.

KEYWORDS: Consumer's Satisfaction, Creative economy products, Silk Weaving

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความสามารถและทักษะดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาและทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนเครือญาติอย่างเหนียวแน่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าที่ควรได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นหลังประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ามากมายหลากหลายด้าน เช่น ด้านหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านอาหารและยารักษาโรค เป็นต้น รวมถึงการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนมาพัฒนาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เป็นการสร้างอาชีพสร้าง

รายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนอย่างหลากหลาย แต่ในยุคของการแข่งขันทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในปัจจุบันสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะอยู่รอดและได้รับความนิยมอย่างยั่งยืนจะต้องมีความแตกต่างและไม่ซ้ำแบบเดิม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคการแข่งขันได้เป็นอย่างดี (รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม ,2560)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่การแข่งขันในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมและวงการธุรกิจทุกระดับอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหนึ่งใน 7 องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) องค์ความรู้ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา 4) วัฒนธรรม 5) ภูมิปัญญา 6) เทคโนโลยี / นวัตกรรมสมัยใหม่ และ 7) เครือข่ายวิสาหกิจ (ณัฐพัชญ์ เอกสิริชัยกุล, 2556) ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เราสามารถใช้นวัตกรรมด้านต่าง ๆ มาสร้างโอกาสในการเพิ่มมูลค่าของจุดเด่นที่เป็น ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเหล่านี้ให้สูงขึ้นได้ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

บ้านเลี้ยวน้อย ตำบลบ้านเล้า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นหมู่บ้านที่มีการนำทุนทางสังคม โดยเฉพาะทุนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์หมู่บ้านคือ “ผ้าไหมดี เมืองคักรูชุมชนเข้มแข็ง แหล่งน้ำสมบูรณ์ เพิ่มพูนพัฒนายั่งยืน พลิกฟื้นเศรษฐกิจพอเพียง” มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นสินค้าโอท็อปที่มีคุณภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์จักสาน ผ้าไหมทอมือ ผ้าไหมหมักโคลน เป็นต้น ในปีพ.ศ. 2555 ได้รับคัดเลือกจากจังหวัดชัยภูมิเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหม ผ่านการคัดเลือกเข้าประกวดหมู่บ้านตัวอย่างการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ประจำปี 2559 ระดับประเทศ ปี พ.ศ. 2560 เข้ารับการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมนครชัยบุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตผ้าไหมครบวงจร (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ ,2561) กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อยได้สืบสานภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษและดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตหม่อนไหมครบวงจร ปัจจุบันได้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่อย่างเหมาะสมในการออกแบบและแปรรูปพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เป็นการบริหารจัดการทุนของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิง

สร้างสรรค์เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและทำให้ผู้บริโภคได้รับผลิตภัณฑ์ตรงตามที่ต้องการ คุ่มค่า เหมาะสมกับประโยชน์ที่ได้รับเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่ต้องจ่าย เช่น คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ราคาที่เหมาะสม รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ประโยชน์ในการใช้สอยที่หลากหลาย การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สะดวกในการซื้อ เพื่อช่วยส่งเสริมให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (Kotler, 2003)

การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย จึงเป็นสิ่งจำเป็นจะเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะช่วยสร้างเศรษฐกิจชุมชนสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมในระดับรากหญ้าที่จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคและประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนผู้บริโภค จำนวน 400 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การสอบถามความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ และด้านการราคาและการจัดจำหน่าย
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ต.บ้านเล้า อ.เมืองชัยภูมิ จ.ชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริโภคเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนแน่นอน ดังนั้นจึงใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยต้องการสุ่ม

ตัวอย่างเป็น 50 % หรือ .50 ของประชากรทั้งหมด ต้องการความเชื่อมั่น 95 % และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน 50 % หรือ .05 (เชดคักดี โสวาสินธ์, 2549) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

$$\text{สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง} \quad n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P คือ ค่าเปอร์เซ็นต์ (%) ที่ต้องการสุ่ม

e คือ เปอร์เซ็นต์ (%) ความคลาดเคลื่อน

Z คือ ระดับความเชื่อมั่น (95 % มีค่าเท่ากับ 1.96)

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} &= \frac{(.50)(1-.50)(1.96)^2}{.05^2} \\ &= \frac{(.50)(1-.50)(3.8416)}{.0025} \\ &= \frac{.9604}{.0025} \\ &= 384.16 \text{ หรือ } 384 \text{ คน} \end{aligned}$$

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ระหว่างเดือนมกราคม ถึงมีนาคม พ.ศ. 2565 โดยสุ่มจากผู้บริหารที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ได้แก่ ผู้บริโภคที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์โดยตรงที่กลุ่มทอผ้าและเครือข่าย และผู้บริหารที่สนใจและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ การจัดนิทรรศการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ การจัดงานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ห้างสรรพสินค้าในจังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งโครงสร้างแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ และด้านการราคาและการจัดจำหน่าย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ และด้านการราคาและการจัดจำหน่าย เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (open end)

การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ ใช้เกณฑ์ในการกำหนดช่วงความกว้างของข้อมูลแต่ละระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง มีระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง มีระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง มีระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดยพิจารณาถึงแนวคิดและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา
3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยแต่ละข้อคำถามที่ยอมรับได้ต้องมีคะแนนระหว่าง 0.5 – 1.00
4. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยทดลองเก็บข้อมูลร่อง (Try Out) จากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเหมือนประชากรในการวิจัยจำนวน 30 คน โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการยอมรับพิจารณาค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 (Cronbach, 1970) ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าเท่ากับ 0.955

6. ปรับปรุงและแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยพร้อมผู้ช่วยวิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหาร จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

3. คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโดยการแนะนำตัวนักวิจัยและวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล ชี้แจงข้อคำถาม กระบวนการดำเนินการ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนดำเนินการทุกครั้ง ซึ่งมีกระจายเก็บแบบสอบถามกับผู้บริหารที่สนใจผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ามาที่ซื้อผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อยและเครือข่ายในโอกาสต่าง ๆ เช่น เข้ามาท่องเที่ยวและมาทำบุญที่วัดสมศรีในชุมชน การจัดบูธออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่หน่วยงานทางราชการ รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่สนใจผลิตภัณฑ์ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ โดยใช้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของจริงและภาพประกอบตามความเหมาะสมเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เห็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ประกอบการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 86.25 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.33 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็น

ร้อยละ 47.0 ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 43.8 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.8

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโน้ย โดยรวม

ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์	3.89	0.576	มาก
2. ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์	3.66	0.605	มาก
3. ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์	3.58	0.370	มาก
4. ด้านราคาและการจัดจำหน่าย	3.62	0.654	มาก
โดยรวม	3.69	0.652	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโน้ย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D = 0.652) ด้านที่ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=3.89$, S.D. = 0.576) รองลงมาได้แก่ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}= 3.66$, S.D. = 0.605) ด้านราคาและการจัดจำหน่าย ($\bar{X}= 3.62$, S.D. = 0.654) และด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}= 3.58$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโน้ย ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์

ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์	ระดับความความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. มีความเหมาะสมสะดวกสบายในการใช้สอยตามที่ต้องการ	3.86	0.652	มาก
2. สามารถใช้งานได้จริงสอดคล้องกับลักษณะผลิตภัณฑ์	3.26	0.497	ปานกลาง
3. มีขนาดเหมาะสมกับลักษณะการใช้งาน	3.96	0.697	มาก
4. ตอบสนองความต้องการในการใช้งานของผู้บริโภค	4.14	0.621	มาก
5. มีความเหมาะสมกับความนิยมของผู้บริโภค	4.25	0.663	มากที่สุด
โดยรวม	3.89	0.576	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.576) โดยเรียงลำดับระดับความพึงพอใจจากมากที่สุดไปหาปานกลาง ดังนี้ มีความเหมาะสมกับความนิยมของผู้บริโภค อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.663) รองลงมาได้แก่ ตอบสนองความต้องการในการใช้งานของผู้บริโภค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.621) มีขนาดเหมาะสมกับลักษณะการใช้งาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.697) มีความเหมาะสมสะดวกสบายในการใช้สอยตามที่ต้องการ อยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.652) และสามารถใช้งานได้จริงสอดคล้องกับลักษณะผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.497) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์

ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. รูปแบบมีความทันสมัย ประณีต สวยงาม	3.99	0.687	มาก
2. มีลวดลายสีล้นสวยงามและมีเอกลักษณ์	3.42	0.470	มาก
3. มีรูปทรงที่สวยงามเหมาะสมกับการใช้งานในโอกาสต่าง ๆ	4.01	0.680	มาก
4. มีลักษณะที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ด้านการออกแบบลวดลาย สีล้นและมีเอกลักษณ์	3.59	0.424	มาก
5. มีความเหมาะสมของรูปแบบ การใช้วัสดุ องค์ประกอบของวัสดุการตกแต่งจัดวางได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นเอกลักษณ์และคงคุณค่าของภูมิปัญญา	3.31	0.462	ปานกลาง
โดยรวม	3.66	0.605	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$ และ S.D. = 0.605) โดยเรียงลำดับระดับความพึงพอใจจากมากไปหาปานกลาง ดังนี้ มีรูปทรงที่สวยงามเหมาะสมกับการใช้งานในโอกาสต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.680) รองลงมาได้แก่ รูปแบบมีความทันสมัย ประณีต สวยงาม

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.687$) มีลักษณะที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ด้านการออกแบบ ลวดลาย สีสันและมีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59, S.D. = 0.424$) มีลวดลาย สีสันสวยงามและมีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42, S.D. = 0.47$) และมีความเหมาะสมของรูปแบบ การใช้วัสดุ องค์ประกอบของวัสดุการตกแต่งจัดวางได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นเอกลักษณ์และคงคุณค่าของภูมิปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31, S.D. = 0.462$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์

ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. มีการใช้วัสดุที่ผสมผสานทั้งวัสดุที่มีในท้องถิ่นและวัสดุทดแทนที่มีคุณภาพเหมาะสมกับชิ้นงาน	3.52	0.411	มาก
2. วัสดุในการผลิตมีคุณภาพ แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน	3.62	0.469	มาก
3. มีการใช้วัสดุในการผลิตอย่างคุ้มค่าและเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	3.44	0.410	มาก
4. วัสดุมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.64	0.440	มาก
5. การเก็บและการดูแลรักษาง่าย สะดวกสบายไม่ยุ่งยาก	3.66	0.401	มาก
รวม	3.58	0.370	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.37$) ประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ การเก็บและการดูแลรักษาง่าย สะดวกสบายไม่ยุ่งยาก ($\bar{X} = 3.66, S.D. = 0.401$) รองลงมาได้แก่ วัสดุมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.64, S.D. = 0.44$) วัสดุในการผลิตมีคุณภาพ แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 3.62, S.D. = 0.469$) มีการใช้วัสดุที่ผสมผสานทั้งวัสดุที่มีในท้องถิ่นและวัสดุทดแทนที่มี

คุณภาพเหมาะสมกับชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.411) และมีการใช้วัสดุในการผลิตอย่างคุ้มค่า และเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโน้ย ด้านราคาและการจัดจำหน่าย

ด้านราคาและการจัดจำหน่าย	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. ราคามีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด	3.63	0.328	มาก
2. ราคาใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทั่วไป	3.55	0.377	มาก
3. สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความเหมาะสม สะดวกในการเลือกซื้อ	3.41	0.433	มาก
4. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์บนเว็บไซต์หรือออนไลน์เพิ่ม สะดวกในการเลือกซื้อ	3.88	0.673	มาก
5. ช่องทางการติดต่อสำหรับสอบถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีความสะดวกและปลอดภัย	3.64	0.397	มาก
โดยรวม	3.62	0.654	มาก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวโน้ย ด้านการราคาและการจัดจำหน่าย พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.654) ประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์บนเว็บไซต์หรือออนไลน์เพิ่มสะดวกในการเลือกซื้อ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.673) รองลงมาได้แก่ ช่องทางการติดต่อสำหรับสอบถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีความสะดวกและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.397) ราคามีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.328) ราคาใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทั่วไป ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.377) และสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความเหมาะสมสะดวกในการเลือกซื้อ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.433) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้ผ้าทอตกแต่งหรือจัดเป็นชุดเดียวกัน เช่น หมวก เสื้อ ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ที่รองจาน ที่รองแก้ว กระเป๋า พวงกุญแจ สร้อยคอ หรือ ตุ้มตุ๋น เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อตามความสนใจและความต้องการ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สรุปการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 83.6 อายุส่วนใหญ่ระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแม่บ้านและรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่ได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ รองลงมาได้แก่ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและการจัดจำหน่าย และด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับหนึ่งได้แก่ มีความเหมาะสมกับความนิยมของผู้บริโภค

ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับหนึ่งได้แก่ มีรูปทรงที่สวยงามเหมาะสมกับการใช้งานในโอกาสต่าง ๆ

ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับหนึ่งได้แก่ การเก็บและการดูแลรักษาง่าย สะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก

ด้านราคาและการจัดจำหน่าย มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับหนึ่งได้แก่ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์บนเว็บไซต์หรือออนไลน์เพิ่มสะดวกในการเลือกซื้อ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเลี้ยวน้อยพบว่าความพึงพอใจในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และในแต่ละประเด็นของแต่ละด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก น่าจะเป็นเพราะว่าผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูป

ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่นำผ้าทอมาตกแต่งให้สวยงามและมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย เช่น ตะกร้าเอนกประสงค์รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีความสวยงาม แปลกใหม่ มีราคาเหมาะสม และมีเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น ชุมชน และความเป็นไทย และสามารถนำไปใช้ได้จริงหลายโอกาส การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้แนวคิดจากสิ่งของ เครื่องใช้ในวิถีชีวิต พืช สัตว์ รวมทั้งธรรมชาติต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น พัฒนาเป็นงานหัตถกรรมของชุมชนที่หลากหลายและปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารัตน์ วัฒนชินโบล (2563) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาติพันธ์ไทยยวน กลุ่มจังหวัดภาคกลาง พบว่า ภูมิสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ ช่วยสร้างลวดลายรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนค่านิยมการอนุรักษ์และการสืบทอด การสร้างสรรค์คุณค่าผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มบนพื้นฐานของคุณภาพและมาตรฐานทำให้ผู้บริโภคยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ เงื่อนไขความสำเร็จจะช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และการตลาดยุคใหม่ผ่านสื่อออนไลน์จะช่วยขยายตลาดและฐานลูกค้า งานวิจัยนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้มีกระบวนการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบทอด ปรับปรุง ประยุกต์ และต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์ และคณะ (2561) ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุดโคมไฟจักสานจากใบลานต้นแบบ พบว่าความพึงพอใจโดยรวมของผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากที่สุดด้านวัสดุมีความกลมกลืนกับผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามประณีต และด้านประโยชน์ใช้สอยผลิตภัณฑ์ เหมาะสมที่จะนำไปจำหน่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของนิติกาญจน์ ธรรมสัญญาศักดิ์ (2561) ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอ ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋าถือ และหมวก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และการตัดสินใจคิดว่าจะซื้อเมื่อผลิตภัณฑ์วางจำหน่าย ผู้บริโภคสนใจเลือกสั่งซื้อผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความต้องการความต้องการของผู้บริโภค ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและการจัดจำหน่าย เช่น ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริโภคในปัจจุบัน การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาและ

วัฒนธรรมของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรม ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีการนำองค์ความรู้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์

1.2 ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงที่สวยงามเหมาะสมกับการใช้งานในโอกาสต่าง ๆ จะได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงความสวยงามทั้งรูปแบบ สี สัน และความเหมาะสมในการใช้ในโอกาสต่างๆ

1.3 ด้านวัสดุและความคงทนในการใช้งานผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีการเก็บและการดูแลรักษาง่าย สะดวกสบายไม่ยุ่งยาก จะได้รับความสนใจจากผู้บริโภค

1.4 ด้านการราคาและการจัดจำหน่าย มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรม ควรมีการสนับสนุนและหาเครือข่ายจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งออนไลน์และออฟไลน์และเพิ่มช่องทางกระจายสินค้าให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้สะดวกมากขึ้น เช่น จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด ประชาสัมพันธ์ผ่านการจัดแสดงสินค้าในโอกาสต่างๆ ทั้งระดับอำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ และเน้นสนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออนไลน์รูปแบบต่างๆ อาทิ ไลน์ เฟสบุ๊ก เว็บไซต์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยนำวัสดุหลายผ้าทอที่ออกแบบมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้เข้าชุดกันเป็นเซตหรือชุดผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.2 ควรศึกษาวิจัยโดยเน้นผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาตลาดและขยายตลาดสู่ความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กลุ่ม Basic Research Fund ปีงบประมาณ 2564 และสำเร็จได้

ด้วยดีโดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและสมาชิกกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านเสี้ยวน้อยและเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

- เชิดศักดิ์ โสวาลินธ์. (2549). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- ณัฐพัชญา เอกสิริชัยกุล. (2556). *รูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าธุรกิจจัดเลี้ยงจังหวัดนครปฐมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นวลน้อย บุญวงษ์. (2539). *หลักการออกแบบ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่5)*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- นิติกาญจน์ ธรรมสัญญาศักดิ์. (2561). *การศึกษาผ้าลายอย่างโบราณสำหรับออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีด้วยเทคนิคการพิมพ์ระบบดิจิทัลพรินต์*. ปริญญาคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหอุตสาหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม*. *Viridian E-Journal, Silpakorn Univesity*. 10 (1) : 994 – 1013.
- วรรัตน์ วัฒนชนโนบล. (2563). *การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาติพันธ์ไทยวนกลุ่มจังหวัดภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. (2561). *แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านเสี้ยวน้อย ตำบลเสี้ยวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*. จังหวัดชัยภูมิ.
- อมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์ และคณะ. (2561). *การผลิตผ้าชุดโคมไฟจักสานจากใบลาน*. *วารสารราชพฤกษ์*, 12(1), 139 – 148.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. 11th edition. Upper Sanddle River, New Jersey: Prentic Hall.

การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Using Conversational Technique to Improve Matthayomsuksa 5 Students' English Speaking Ability

กนกชญา หารงชัย¹

Kanokchaya Hanthongchai¹

Received: 3 เมษายน 2565 Revised: 23 พฤษภาคม 2565 Accepted: 7 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดย การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนามาก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการสอนการพูด ภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีสุ่มแบบกลุ่ม แบบแผนการวิจัยใช้ การวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ และแบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ดำเนินการวิจัย ใช้เวลา 8 สัปดาห์ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมเป็น 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว และการทดสอบทีแบบไม่อิสระ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนคิดเป็น 28.63 หรือร้อยละ 47.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็น 44.68 คะแนน หรือร้อยละ

¹ อาจารย์ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ; Lecturer, Triam Udom Suksa School of The Northeast, Thailand; e-mail: kanokchaya0040@gmail.com

74.90 นักเรียนมีความสามารถ ด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา อยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: เทคนิคการสอนบทสนทนา, แบบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ, แบบวัดเจตคติ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare students' English speaking ability before and after being taught using conversational technique and to study the students' attitude towards teaching English speaking using conversational technique.

The sample consisted of 35 Matthayomsuksa 5 students at Triamudomsuksa School of the Northeast, Sakon Nakhon Secondary Educational Service Area Office 23 in the first semester of the 2020 academic year obtained by cluster random sampling. The research design was a one group pretest-posttest design. The research instruments were 12 lesson plans, an English speaking ability test and an attitude questionnaire. The experiment lasted 8 weeks, 3 hours a week, 24 hours for all. Mean, percentage, standard deviation, one sample t-test and t-test for dependent samples were used for data analysis. The findings of this research were as follows:

1. The students' pretest and posttest mean scores on English speaking ability were 28.63 or 47.72 % and 44.68 or 74.90 % respectively. The students' posttest mean score was higher than the criterion of 70 percent and higher than that of the pretest.

2. The students' attitude towards teaching English speaking using conversational technique was at a high level.

KEYWORDS: Conversational technique, English speaking ability test, An attitude questionnaire

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2558 ซึ่ง กลุ่มคนในประเทศอาเซียนมีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม มีการแข่งขันกันทาง การศึกษา เศรษฐกิจและอื่น ๆ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่คนไทยจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับ ประเทศเพื่อนบ้าน คนไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการ พัฒนาในทุก ๆ ด้าน การเตรียมความพร้อมของการศึกษาของไทยจะทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Education Hub) มีการเตรียมความพร้อมในด้านความคิด คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งสร้าง ความตระหนักรู้ ของคนไทยในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนของประชาคมอาเซียน พัฒนาศักยภาพ ให้พร้อมใน การอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้าน การศึกษา โดยมีความร่วมมือกันใน 3 ด้าน คือ ด้าน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการ ขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและ การจัดการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ใน ประชาคมอาเซียน นักเรียนต้องเป็นบุคคลที่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้ (กรม วิชาการ, 2553: 11) โดยการใช้หนังสือและตำราเรียน และสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการ จัดการเรียนการสอน เพื่อให้คนไทยสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้มีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการรับอาสาสมัครเข้ามาสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึง วัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันของประเทศในประชาคม อาเซียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังนั้นในการที่จะเข้าใจกันได้จึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็น สื่อกลางในการสื่อสารในประชาคมอาเซียน

กล่าวโดยสรุปว่า ภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างมากต่อมนุษยชาติในภูมิภาคอาเซียนนี้ และทั่วโลก ในการเรียนการสอนภาษานั้นจะต้องเรียนทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การพูดเป็นส่วน หนึ่งของการสื่อสารที่เข้าใจง่ายที่สุดของมนุษย์ เป็นกระบวนการ สื่อสารการสร้าง ความหมายของประโยค ซึ่งเกี่ยวกับการรับและส่งข้อมูล ดังที่ บราวน์ (Brown, 1994) เบิร์นส์และจอยซ์ (Burns & Joyce, 1997) ได้กล่าวว่า การพูด เป็นทักษะทางภาษาที่ถูกใช้ มากเป็นอันดับ 2 รองจากการฟังดังนี้ การฟัง 45% การพูด 30% การอ่าน 16% และ การเขียน 9% นอกจากนี้ เฟย์เท็น (Feyten, 1991: 173-180) กล่าวว่า โดยทั่วไปนักเรียนต้องให้ความสำคัญ กับทุกทักษะการเรียนรู้ สำหรับการฟังนักเรียนมีช่องทางหลากหลายในการฝึก เช่น จากทีวี เกม โซว การ์ตูน เพลง สถานีวิทยุต่าง ๆ ที่จัดรายการเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนทักษะการอ่านนักเรียนมี

โอกาสฝึกกับตำรา หนังสือต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์(Twitter) อีเมล(E-mail) และเว็บไซต์ต่าง ๆ แต่ในการพูดนักเรียนไทยมีโอกาสน้อยที่จะได้ใช้ทักษะการพูดนอกห้องเรียน หรือสนทนากับเจ้าของภาษาโดยตรง ดังนั้นทุกสถาบันการศึกษาจึงได้บรรจุหลักสูตรการสอน ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การสอนภาษาอังกฤษเพื่อเป็น แนวทางให้ผู้เรียนได้พูดสนทนาเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ นักเรียนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งนักเรียนทุกคนคาดหวังที่จะได้เรียน ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1) นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุว่าภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐาน ด้านความสามารถของนักเรียนในการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ดังที่นู่นและแลมบ์ (Nunan & Lamb, 1996: 9-16) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็น ภาษาต่างประเทศนั้น ผู้เรียน จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางภาษาอังกฤษ อย่างเป็นระบบ โดยนำความรู้ทางด้านคำศัพท์ และหลักภาษาไปใช้ในทักษะการฟัง การพูด การ อ่าน และการเขียน ซึ่งทักษะทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน มีความสำคัญเท่า ๆ กันที่จะต้องได้รับการ พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสมกับสถานการณ์จริงต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญในระหว่างการติดต่อสื่อสาร

ในการสอนทักษะการพูด เฮดจ์ (Hedge, 2008: 1) กล่าวว่า การสอนพูดภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนต้องเน้น ให้ความสำคัญต่อการออกเสียงคำศัพท์ ความถูกต้องตามโครงสร้างทางภาษา รวมทั้งการสอนส่วนต่าง ๆ ให้นักเรียน เข้าใจ เช่น การจำ การออกเสียงภาษาอังกฤษให้ได้ ไกล่เคียงกับเจ้าของภาษามากที่สุด การผันคำให้เหมาะกับ กาลเวลา เพื่อสื่อความหมายให้ได้ เข้าใจ รวมทั้งครูต้องจัดสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงใน ชีวิตประจำวัน แต่การ จัดการเรียนการสอนของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ เท่าที่ควร อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ตัวครูผู้สอนเอง ผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ประยงค์ กลั่นฤทธิ์ (2556: 124) กล่าวว่า แม้ว่าการพูดจะมีความสำคัญในการเรียน ภาษาอังกฤษ ครูส่วนใหญ่ก็สอนการพูดโดยให้นักเรียนฝึกพูดแบบท่องจำ อย่างไรก็ตามกระแส โลกในปัจจุบัน ต้องการให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดเพื่อสื่อสาร เพื่อการแสดงออกได้ อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคม ภาษาและวัฒนธรรม แต่ทักษะการพูดเป็นทักษะ ที่ต้องอาศัย การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการใช้ แต่ผู้เรียนมีโอกาสน้อยในการใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียน และ การติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ ผู้เรียนจึงมีข้อจำกัดอย่างมากในการพูดสื่อสาร ภาษาอังกฤษ

จากรายงานผลการการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/11 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลหนองหลวง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยในตัวชี้วัดด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, 2563) จากปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทสนทนามีความสำคัญ ต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลต่างและเอกสารเกี่ยวกับการสอนพูดบทสนทนาภาษาอังกฤษ รวมทั้งศึกษางานวิจัยพบว่าการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยการสนทนาบทสนทนา เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถ พัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ดีวิธีหนึ่ง ดังที่ บราวน์ และ ยูล (Brown & Yule, 1983: 6) ได้กล่าวว่า การสนทนาเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งการสนทนาหมายถึง การคุยกันตั้งแต่สองบุคคลขึ้นไป การทำให้ผู้ฟังและผู้พูดเกิดความคุ้นเคยกัน การสนทนาเป็นการสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความสามารถทางภาษา มักจะรู้ตัวเองจากข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าทั้งหมด ทั้งความสามารถทางภาษาและ ภาษาที่สื่อออกมาจากความรู้ ประกอบกับแซ็คส์ เชกลอฟ และเจฟเฟอร์สัน (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1978: 7-57) ได้กล่าวว่า โครงสร้างของบทสนทนาประกอบด้วย 1) โครงสร้าง ทั่วไปของการสนทนา (Basic structures of conversation) 1.1) การผลัดกันพูด (Turn-taking) ในการสนทนานั้น จะต้องเป็นผู้พูด (A) แล้วก็จะหยุดและมีอีกคนที่เป็นผู้ร่วมสนทนา (B) ก็จะเริ่มพูดแล้วหยุดหลังจากนั้น (A) พูดแล้วหยุด จะเป็นไปในแบบ A-B-A-B-A-B สลับกันไป 1.2) การโต้ตอบและการผลัดกันพูด (Adjacency pairs) ผู้พูดผลัดกันพูด เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน และมีเนื้อหาต่อเนื่องกัน เช่น ถาม-ตอบ คำร้องขอ การตอบรับคำเชิญ เป็นต้น 2) ลำดับขั้นตอนของการสนทนา (Steps of conversation) 2.1) การเปิดการสนทนา (Opening) เป็นการเริ่มต้นสนทนาที่ ผู้ร่วมสนทนาจะทำการทักทายซึ่งกันและกัน ซึ่งก็คือการผลัดกันพูดจะเกิดการพูดคู่กัน หรือมีเช่นนั้นก็จะเริ่มด้วยการ เรียกชื่อหรือขานรับ หลังจากนั้นจึงจะเริ่มพูดในสิ่งที่ตนเองต้องการพูด เช่น คำทักทาย A : Hello. How are you? B: Hello. I am fine. How are you? 2.2) การปิดการสนทนา (Closing) การปิดสนทนาต้องอาศัยคำพูดที่ละมุนละม่อม โดยบุคคลใดคนหนึ่งที่กำลังสนทนาอยู่เพื่อเป็นการจบการสนทนา 3) การพูดที่ไม่เป็นไปตามคาด (Dispreferred) และการแก้ไข (Repair) 3.1) การพูดที่ไม่เป็นไปตามคาด (Dispreferred) คือ คำพูดได้ตอบที่ไม่เป็นไปตามรูปแบบปกติหรือตามความคาดหวังของผู้พูด กล่าวคือผู้พูดผลัดกันพูดได้ตอบซ้ำลง เต็มไปด้วย

ความลังเล หรือพูดข้อความที่ขัดขึ้น เช่น พูดขอใจแทนคำตอบรับ เมื่อผู้พูดผลิตแรกพูดเชื้อเชิญ หรือพูดให้คำแนะนำ 3.2) การแก้ไข (Repair) หมายถึง การตรวจสอบและแก้ไขข้อความที่ได้ยิน นอกจากนี้โดร์นีย์และเธอเรลล์ (Dornyei & Thurrell, 1992: 3-5) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนบทสนทนา ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การเปิดบทสนทนา (Openings) เป็นการเริ่มต้นการสนทนา ขั้นที่ 2 การ ผลัดกันพูด (Turn-taking) การสลับกันพูดของคู่สนทนา ระบุบทบาทมารยาทในการผลัดกันพูด เช่น การใช้ภาษากาย (Body languages) การใช้สายตาสื่อความหมาย (Eyes-contact) ในขณะที่พูดกับคู่สนทนา ขั้นที่ 3 การขัดจังหวะการพูด (Interrupting) ขั้นที่ 4 การพูดโต้ตอบของคู่สนทนา (Adjacency pairs) การใช้คำโต้ตอบการสนทนา เช่น การถามคำถาม การเชื้อเชิญ การขอร้อง การขอโทษ ขั้นที่ 5 รูปแบบการสนทนาในชีวิตประจำวัน (Conversational routines) การพูดบทสนทนาในชีวิตประจำวันให้เป็นธรรมชาติใกล้เคียงสำเนียงของเจ้าของภาษา ขั้นที่ 6 การเปลี่ยนหัวข้อสนทนา (Topic shift) การใช้คำพูดเมื่อต้องการจะเปลี่ยนหัวข้อเรื่องที่จะสนทนา เช่น Oh! by the way, That reminds me..., I just thought of something..., Oh, while I remember... ขั้นที่ 7 การปิดบทสนทนา (Closings) การพูดเพื่อต้องการปิดบทสนทนา เช่น Well, that's all, See you again, Have a nice day, I will see you soon, It was nice talking to you.

ในการใช้บทสนทนาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น อันเดอร์ฮิลล์ (Underhill, 1987: 45) พร้อมด้วยแซ็กส์ เชกลอฟ และเจ็ฟเฟอร์สัน (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1960: 695-735) ได้กล่าวว่า เทคนิคการสอนพูดบทสนทนาที่สำคัญ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 คู่วัจนกรรม (Adjacency pairs) หมายถึง การใช้คำพูดในการถามคำถาม การเชื้อเชิญ การขอร้อง การขอโทษ การชมเชย ซึ่งในการตอบคำถามต้องมีความเกี่ยวข้องกับส่วน แรกได้กล่าวไว้ เป็นการแสดงการโต้ตอบคู่สนทนา ขั้นที่ 2 การเปลี่ยนผลัดกันพูด (Turn-taking) หมายถึง การสลับ บทสนทนากันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เมื่อผู้พูดคนหนึ่งพูดขึ้น ผู้ร่วมสนทนาที่เหลือจะเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้ฟัง และสลับบทบาทเป็นผู้พูดต่อไปเมื่อมีการส่งผลัดกันพูด ขั้นที่ 3 การปรับแก้ (Repairs) หมายถึง เป็นการพูดสนทนาเพื่อ แก้ไขข้อผิดพลาดของการสนทนา เช่น พูดไม่ชัด พูดเร็วเกินไป พูดผิด การปรับแก้มีรูปแบบอยู่ 4 รูปแบบ ตาม แนวคิดของ ฮัทช์บี และวูฟฟิทท์ (Hutchby & Wooffitte, 1998: 72) ได้เสนอไว้ว่าการแก้ไขการพูดบทสนทนาที่พูด ผิดพลาดนั้นมีแนวทางการแก้ไขดังนี้ 1) แก้ไขด้วยตนเอง 2) คนหนึ่งคนใดในวงสนทนาช่วยแก้ไข 3) คู่สนทนาช่วย แก้ไข และ 4) คนอื่นพูดแล้วมีอีกคนปรับแก้ และขั้นที่ 4 การปิดการสนทนา เมื่อผู้พูดคนใดคนหนึ่งต้องการยุติการสนทนา ซึ่งแมคเคนซี (Mackenzie, 1998: 26) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้บทสนทนา เป็นการสอนที่มีมานานแล้ว โดยครูอาจจะให้นักเรียนทำงานเป็นคู่ ฝึกพูดเป็นกลุ่ม แต่

นักเรียนยังไม่สามารถพูดโต้ตอบสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะมีหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น ครูไม่มีความรู้โดยตรงในการสอนเรื่อง นั้น ๆ ครูไม่เข้าใจในการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้บทสนทนา หรือครูไม่รู้จักวิธีการที่หลากหลายในการจัดกิจกรรม การสอนพูดภาษาอังกฤษ เช่น การจัดกิจกรรมคู่ (Pair work) การจัดกิจกรรมกลุ่ม (Group work) เป็นต้น

จากทฤษฎีและการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บทสนทนาในการพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียน มีนักวิจัยเช่น ราตรี แพงสาร (2556) ได้ทำการวิจัย โดยศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนามาก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติต่อการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ 43.53 และหลังเรียน เฉลี่ยร้อยละ 73.90 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาอยู่ในระดับค่อนข้างดี

นอกจากนี้จิราวดี ทองประศรี (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกหัดทดสอบการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการสนทนาภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการพูดสนทนาภาษาอังกฤษดีขึ้น ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้น โดยการใช้สื่อผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อผสมในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการใช้บทสนทนาในการสอนพูดภาษาอังกฤษมีนัยสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูดของนักเรียน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา เป็น วิธีการเรียนรู้วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลหนองหลวง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ได้ และต้องการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5/11 โดยการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา จากทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาก่อนหน้านี้ บทสนทนามีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ที่

จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาอังกฤษล้วนแล้วแต่ประกอบไปด้วยบทสนทนาประจำบท ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำบทสนทนานั้น ๆ มาช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงขั้นตอนในการพูดสนทนา

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำเอาเทคนิคการสอนบทสนทนาของกแซ็คส์ เชกลอฟ และเจฟเฟอร์สัน (Sacks Schegloff & Jefferson, 1960: 695-735) ผสมผสานแนวคิดของดอร์นีย์ และเธอเรลล์ (Dornyei & Thurrell, 1992: 3-5) และแนวคิดการแก้ไขข้อผิดพลาดในการพูดสนทนาของฮัทชี และวูฟฟิทท์ (Hutchby & Wooffite, 1998: 72) ที่กล่าวไว้ในข้างต้น มาสังเคราะห์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน นักเรียนจะได้ทำกิจกรรมเป็นคู่ เป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ รวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาจะพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และนักเรียนจะมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคดังกล่าวอยู่ในระดับใด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในการพัฒนาความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อครูภาษาอังกฤษในการพัฒนาความสามารถในการพูดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา มีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา มีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 21 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 687 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ
 - 2.2 เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นเนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้อาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาจากหนังสือแบบเรียน Focus 2 ผู้แต่งคือ ดร. กัณชลิดา จงอุตสาส์และคณะ สำนักพิมพ์บริษัทไทยวัฒนาพานิชย์ (ทวพ.) ที่ทางโรงเรียนใช้เป็นแบบเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 และสื่อต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 แล้วนำมาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งมีหัวข้อดังนี้ 1) Personality 2) Showing interest 3) Invention 4) Telling a story 5) The arts 6) Describing a photo 7) Living 8) Making suggestions 9) School 10) Giving an opinion 11) Working Life 12) Giving advice

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้จะใช้วิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 24 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา มีจำนวน 8 แผน ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบ แก้ไข ทดลองใช้ และปรับปรุงแล้ว มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกแผน

2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ตอน ๆ ละ 20 คะแนน รวมเป็น 60 คะแนน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. แบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา จำนวน 20 ข้อ 5 ระดับความคิดเห็น โดยใช้การวัดตามวิธีของลิเคิร์ต (Linkert Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ จุดประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง และดำเนินการเก็บ รวบรวม ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. จัดตารางและระยะเวลาในการทดลอง โดยทดลองสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง

2. จัดปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีประเมินผล การเรียน

3. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น

4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิค การสอนบทสนทนา ทั้ง 8 แผน

5. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัด ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

6. วัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ด้วยแบบ วัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ร้อยละ (Percentage)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples) และใช้การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียวกับเทียบกับเกณฑ์ (One Sample t-test) ผลการศึกษาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบจำนวน 3 ตอน ๆ ละ 20 คะแนน คะแนนเต็ม 60 คะแนน โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ ออลเลอร์ (Oller, 1979) นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาคะแนนความสามารถการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอน บทสนทนา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

เลขที่	ก่อนเรียน	ร้อยละ	หลังเรียน	คะแนน	ร้อยละ
	คะแนน			(60 คะแนน)	
	(60 คะแนน)				
1	31	51.67	45		75.00
2	31	51.67	43		72.00
3	25	41.67	42		70.00
4	29	48.33	43		72.00
5	25	41.67	42		70.00
6	20	33.33	42		70.00
7	21	35.00	42		70.00
8	21	35.00	42		70.00
9	24	40.00	43		72.00

10	32	53.33	54	90.00
11	25	41.67	42	70.00
12	42	70.00	56	93.00
13	31	51.67	42	70.00
14	36	60.00	46	77.00
15	25	41.67	42	70.00
16	27	45.00	42	70.00
17	31	51.67	49	81.67
18	26	43.33	40	70.00
19	15	25.00	42	70.00
20	31	51.67	44	73.33
21	38	63.33	53	88.33
22	34	56.67	43	72.00
23	35	58.33	51	85.00
24	24	40.00	42	70.00
25	34	56.67	50	83.33
26	31	51.67	42	70.00
27	25	41.67	42	70.00
28	34	56.67	55	91.67
29	25	41.67	42	70.00
30	28	46.67	42	70.00
31	35	58.33	49	81.67
32	32	53.33	47	78.33
33	25	41.67	43	72.00
34	31	51.67	44	73.33
35	23	38.33	42	70.00
$\bar{(x)}$		28.63		44.86
S.D.		5.71		4.35
%		47.72		74.90

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถด้านการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 28.63 คิด ร้อยละ 47.72 และคะแนน เฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 44.86 คิดเป็นร้อยละ 74.90 และเมื่อทดสอบความต่างของคะแนนเฉลี่ย พบว่า ผลคะแนนความสามารถด้านการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

3. นำคะแนนที่ได้จากแบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของ นักเรียนมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลผล ดังตารางที่

2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	35	28.63	4.35	3.99**
หลังเรียน	35	44.86	5.71	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 28.63 และค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 44.86 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่า คะแนนความสามารถด้านการพูดอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาโดยหา ค่าเฉลี่ย ค่าและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เจตคติ	$(\bar{x})$	S.D.	แปลผล
หลังเรียน	4.47	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ภาพรวมของนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาอยู่ในระดับสูง

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สรุปจากการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 28.63 คิดเป็นร้อยละ 47.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 44.86 คิดเป็นร้อยละ 74.90 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ผลคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับดี

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ก่อนเรียนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยได้แยกอภิปรายเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 28.63 คิดเป็นร้อยละ 47.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 44.86 คิดเป็นร้อยละ 74.90 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ผลคะแนน ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

ประการแรก วิธีการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียน ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี แพงสาร (2556) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ เทคนิคการสอนบทสนทนา โรงเรียนบ้านโพธิ์ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 2

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษ โดย การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาอยู่ในระดับค่อนข้างดี อีกทั้งงานวิจัยของฮอดดดอน (Hodgdon, 2007: 1-5) ซึ่งได้ศึกษาวิธีการสอนทักษะการสนทนาโดยใช้กลยุทธ์ สิ่งที่มีมองเห็นด้วยตาเปล่าให้กับเด็กที่มีความผิดปกติทางการ สื่อสารและอารมณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เสมือนจริง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดความรู้ความเข้าใจและเจตคติตามต้องการนอกเหนือจากความสนุกสนาน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทักษะด้านการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาสามารถส่งเสริมการเรียนรู้การสอนในเนื้อหาที่ต้องจำคำศัพท์ และเป็นการทำกิจกรรมในลักษณะของการพูดคุย ทำให้ผู้เรียนไม่รู้ว่าตนเองกำลังเรียน นักเรียนเก่งได้โดยให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มของเขาและในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออกในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น จากที่ห้องเรียนที่มีแต่ความตึงเครียดกลายเป็นห้องเรียนที่ครึกครื้น มีชีวิตชีวามากขึ้น

ประการที่สอง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาช่วยพัฒนา ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษนั้น มีขั้นตอน กระบวนการและเป้าหมายในตนเอง และในกลุ่มที่เรียน ทำให้ ห้องเรียนมีแต่บรรยากาศที่น่าเรียน พัฒนาความสัมพันธ์ พัฒนาความสามารถด้านการเรียน อย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่ง ดอร์นีย์ และเธอเรลล์ (Dornyei & 1992: 3-5) มีลำดับ ขั้นตอนในการสอนบทสนทนา ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การเปิดบทสนทนา (Openings) ขั้นที่ 2 การผลัดกันพูด (Turn-taking) ขั้นที่ 3 การขัดจังหวะการพูด (Interrupting) ขั้นที่ 4 การพูดโต้ตอบของคู่สนทนา (Adjacency pairs) ขั้นที่ 5 รูปแบบการสนทนาในชีวิตประจำวัน (Conversational routines) ขั้นที่ 6 การเปลี่ยน หัวข้อสนทนา (Topic shift) ขั้นที่ 7 การปิดบทสนทนา (Closings) เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งจะเรียนรู้ใหม่จากขั้นการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice /Direct activities) โดยครูเป็นผู้นำในการฝึกแบบปล่อยให้ผู้เรียนทำเองมากขึ้น เป็นแบบกึ่งควบคุม (Semi-controlled) แล้วนำเนื้อหา ในขั้นนำเสนอมาฝึกโดยการสนทนา เพื่อฝึกใช้ประโยค โดยครูคัดเลือกบทสนทนา ให้มีความเหมาะสมกับระดับของนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไรแลนด์ (Rylander, 2004: 57) ที่ได้กล่าวว่า การสนทนาในห้องเรียน สามารถลดความตึงเครียดในการเรียนได้ซึ่งในการสนทนาจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและระดับอายุของนักเรียนด้วย ในการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาจะทำให้

นักเรียนรู้จักขั้นตอนการสนทนา และนอกจากนี้ไฮด์ส (Hinds, 1988) ได้ศึกษาการสนทนาด้วยภาษาไทยเป็นภาษากลางในบทความ “Conversational Interaction in Central Thai” โดยศึกษาการผลัดกันพูด (Turn-taking) การพูดพร้อมกัน (Simultaneous talking) การขัดจังหวะการพูด (Interrupting) และการเปลี่ยนหัวเรื่อง (Topic Shift) การพูด สนทนาทักษะและความรู้ทางภาษาที่แสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้ ดังที่ คราเชน (Krashen, 1992) ได้เสนอแนวทางในการสอนแบบเป็นธรรมชาติ (Natural Approach: NA) โดยได้ทำการแบ่งระดับการพัฒนาภาษาที่สองไว้ 5 ระดับ คือ 1) ช่วงก่อนการผลิตภาษา (Preproduction) หรือ ระยะเงียบ (Silent period) ในขั้นนี้ผู้เรียนภาษาใหม่ต้องใช้เวลาเรียนรู้คำศัพท์และฝึกออกเสียงคำศัพท์ใหม่ ๆ อาจจะใช้การพยักหน้า หรือส่ายหน้าแทนการตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” 2) ช่วงเริ่มผลิตภาษา (Early production) ผู้เรียนเริ่มใช้ภาษาสื่อสาร หรือทักษะการพูดเป็นการตอบคำถามสั้น ๆ หรือการสร้างวลีสั้น ๆ ได้แต่อาจจะยังไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ 3) ช่วงใช้ภาษาได้ (Speech emergence) ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบด้วยภาษาที่สองได้ด้วยประโยคสั้น ๆ ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น และเริ่มอ่านเริ่มเขียนในภาษาที่สอง 4) ช่วงเริ่มมีความชำนาญและใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว (Intermediate fluency) ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ทั้งทางการพูดและทางการเขียนโดยใช้ประโยคที่ซับซ้อนมากขึ้น และ 5) ช่วงที่มีความสามารถทางการใช้ภาษาสูงสุด (Advanced fluency) ในขั้นนี้ผู้เรียนต้องมีโอกาสใช้ภาษาได้แบบต่อเนื่องในการพูดภาษาใหม่ เพื่อให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว ผู้เรียนต้องฝึกได้ใช้ภาษาอย่าง สม่่าเสมอ เพื่อเพิ่มความคล่องและสร้างความมั่นใจให้ตนเอง รวมทั้งเทคนิคการแก้ไขข้อผิดพลาดของการพูดสนทนา ดังที่ ฮัทชบีและวูฟฟิทท์ (Hutchby & Wooffitte, 1998: 72) ได้เสนอไว้ว่าการแก้ไขการพูดสนทนาที่พูดผิดพลาดนั้นมีแนวทางการแก้ไขได้ดังนี้ 1) แก้ไขด้วยตนเอง 2) คนหนึ่งคนใดในวงสนทนาช่วยแก้ไข 3) คู่สนทนาช่วยแก้ไข และ 4) คนอื่นพูดแล้วมีอีกคนปรับแก้ซึ่งการแก้ไขการพูดสนทนาที่พูดผิดนี้ จะทำให้ผู้เรียนรู้ข้อผิดพลาดของตนเองและปรับแก้การพูดสนทนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สรุปได้ว่า การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนามีประโยชน์ต่อทั้งนักเรียนและ ครูผู้สอน กล่าวคือ นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนและพัฒนาตนเองทางการพูดภาษาอังกฤษ ได้ฝึกพูดสนทนาเสมือนจริงในการสนทนา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ฝึกการใช้สำเนียง รู้กติกาการยาทาในการพูดสนทนา นอกจากนี้นักเรียนยังได้ฝึกการคิด แก้ปัญหาได้อย่างอิสระ รวมทั้งได้ฝึกช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนในระหว่างที่มีการฝึกเป็นกลุ่ม ทำให้ครูผู้สอนได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของเด็กนักเรียนแต่ละคนสามารถให้การช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้เพื่อให้นักเรียนได้ พัฒนาการพูดภาษาอังกฤษได้ต่อไป

2. ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลคือ การสอนบทสนทนา ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษน่าสนใจมากขึ้น นักเรียนชอบการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา การได้ฝึกการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาทำให้การพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียน สามารถพัฒนาได้ นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียนภาษาอังกฤษ การสนทนาเป็นเรื่องที่น่าท้าทายความสามารถของนักเรียน และนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น ค้นพบความรู้ด้วย ตนเอง ทำให้เกิดการพูดภาษาอังกฤษที่คล่องแคล่วมากขึ้น มีความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษในการพูดมากยิ่งขึ้น นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีจินตนาการ เกิดทักษะในการพูดมากขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง อีกทั้งวิธีการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ ดังที่ คราเชน (Krashen, 1984: 21) กล่าวว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ ภาษาที่สอง เจตคติช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนนำภาษาไปใช้ประโยชน์ โดยที่นักเรียนจำเป็นต้องเข้าใจภาษาและสามารถ นำไปใช้ได้ถูกต้อง นอกจากนี้ ซาวิญอน (Savignon, 1983: 110) กล่าวว่า เจตคติเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่มี ผลต่อการเรียนรู้ภาษาที่สอง กล่าวคือ เจตคติของนักเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ภาษานั้นเอง จะเห็นได้ว่า เจตคติมี ความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะเมื่อมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนย่อมมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน เจตคติช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการใช้ภาษา และเจตคติที่ดีสามารถช่วยให้นักเรียนนำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับพวก เขาไปพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จและมีความพยายามที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาสามารถพัฒนาด้านการพูด ภาษาอังกฤษได้ดี ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ฝึกพูดสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ เสมือนจริง ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการพูด ลดระดับความไม่กล้าพูดไม่กล้าออกเสียงได้ ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษในอนาคตต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้น และมี

คะแนนอยู่ในระดับดี และเพื่อให้ กิจกรรมการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่า ขั้นตอนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูด ภาษาอังกฤษได้ดี ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรนำการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาไปสอนใน ระดับชั้นอื่น ๆ ด้วย

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา อยู่ในระดับสูง แสดงว่าการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนได้ เรียนอย่างสนุกสนาน เกิดความสนใจในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ดังกล่าว ดังนั้น ครูควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษให้มากและหลากหลายและนำไปใช้ในการ จัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม จะทำให้นักเรียนชอบภาษาอังกฤษมากขึ้น

1.3 การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา นักเรียนอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนการสอน เหล่านี้ ครูควรให้โอกาสนักเรียนได้ปรับตัวและให้การเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนกล้าที่จะใช้ภาษาอังกฤษ กล้า แสดงออก เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลให้ได้มากขึ้น

1.4 ในขั้นตอนของการทำกิจกรรมการสนทนา ผู้สอนอาจจะใช้เวลาตรวจสอบอย่างชัดเจน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ในการจัดกิจกรรมการสอนของครู ควรใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนให้มากขึ้น ครูควรสร้าง ความคุ้นเคยในการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนกล้าพูดภาษาอังกฤษ มีความคล่องแคล่วที่จะพูดได้ตอบ แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ในการพัฒนาความสามารถ ด้านการพูดภาษาอังกฤษต่อไปและผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนา ในระดับชั้นอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่กว้างขึ้น เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแปรที่จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการพูดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2553). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้า พาสต์ภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- จิราวดี ทองประศรี. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการพูดสนทนาภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อผสมของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1. วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์ ศิลปศาสตร์บัณฑิต(ศศ.บ). วิชาเอกภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์. จังหวัดนนทบุรี.*
- ประยงค์ กลั่นฤทธิ์. (2556). *การสอนภาษาอังกฤษ: คู่มือครูสอนภาษาอังกฤษในบริบทเป็นภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ราตรี แสงสาร. (2556). *ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนบทสนทนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอพนมพิสัย จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.*
- Brown, H. D. (1994). *Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy*. White Plains, New York: Longman.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge University Press.
- Burns, J. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Dornyei, Z., & Thurrell, S. (1992). *Conversation and dialogues in action*. Sydney: Prentice Hall.
- Feyten, C. (1991). The power of listening ability an overlooked dimension in language acquisition. *Modern Language Journal*, 75, 173–180.
- Hedge, T. (2008). *Teaching and Learning in Language Classroom*. Oxford: Oxford University.
- Hodgdon, L. (2007). *Language in Business, Language at Work*. Macmillan Education Book. The United Kingdom.
- Hutchby, I. & Wooffite, R. (2008). *Conversation Analysis*. 2nd. Cambridge. Polity press.
- Krashen, S. D. (1987). *Principles and practice in second language acquisition*. New York: Prentice Hall.
- McKenzie, K. B. (2001). *White teachers' perceptions about their students of color and*

- themselves as White educators*. Dissertation Abstracts International, 62(12), 4014.
(AAT No. 3038188) MiddleWeb Listserv Conversation on Study Groups and Teacher
B
- Nunan, D. & Lamb, C. (1996). *The self-directed teacher: managing the learning
process*. New York: Cambridge University.
- Rylander, J. (2004). *Interaction in a Chinese as a foreign language classroom: A
conversation analysis approach [online]*. Available from:
[http://www.hawaii.edu/sls/uhwpsl/23\(1\)/Rylander.pdf](http://www.hawaii.edu/sls/uhwpsl/23(1)/Rylander.pdf). [Accessed April 1st 2012].
- Sacks, H., Schegloff, E.A. & Jefferson, G. (1978). "A simplest systematics for
organization of turn taking for conversation", *In Studies in the Organization of
Conversational Interaction* (Jim Schenkein, ed.), New York, Academic Press, pp. 7–
55.
- Savignon, S. J. (1983). *Communicative competence : theory and classroom practice : text and
content in second language learning*. U.S.A. : Addison-Wesley Publishing Company.
- Underhill, R. G. (1991). Two layers of constructivist curriculum interaction. In E. vol. *Glaserfeld*
(ed.), *Radical constructivist in mathematics education*. Dordrecht, The Netherlands :
Kluwer Academic, 229–248. (Unpublished)

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน

อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

Guidelines for reducing social inequality of impoverished households
in Nong Han district, Udon Thani Provinceเกรียงไกร ศรีเสนพิลา¹Kriengkrai Srisenpila¹

Received: 18 มีนาคม 2565 Revised: 22 เมษายน 2565 Accepted: 26 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและกำหนดแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินงานวิจัย 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง 242 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ใช้สถิติ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เมื่อเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 แสดงว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการวิจัยพบว่า ผลศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข ลำดับที่ 2 ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน ลำดับที่ 3 ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ลำดับที่ 4 ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทาง

¹ นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Arts Program, Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: kriengkraisrisenpila@gmail.com

สังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมพัฒนา ตัวชี้วัด และการประเมินผล แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งหมด 4 ด้าน 12 กิจกรรมการพัฒนา (โครงการ)

คำสำคัญ: แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ, ความเหลื่อมล้ำทางสังคม, ครัวเรือนยากจน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the problem and to formulate guidelines of reducing social inequality of impoverished households in Nong Han district, Udon Thani Province. The mixed methods research was employed. The study was carried out in 2 phases: Phase 1: studying the reduction of social inequality of impoverished households. The sample group was 242 people and the research instrument was a questionnaire. The collected data were analyzed using percentage, frequency, mean and standard deviation. Phase 2: formulating the guidelines for reducing social inequality of impoverished households and the target group was 20 experts. The research instrument was a structured interview form. The data were analyzed and summarized for the overview summary. When compared with the mean criteria, it was greater than 3.51, indicating that the assessment criteria were passed.

The research results showed that the problem of reducing social inequality of impoverished households in Nong Han District, Udon Thani Province, it was found that the overall mean realistic condition expected to have been the moderate level condition in all 4 aspects including: 1) health service inequality; 2) land ownership inequality; 3) education inequality; and 4) income inequality. The guideline formulation for social inequality reduction of impoverished households consists of principles, objectives, development activities, indicators and assessments method which has a total of assessments as follows: guidelines to reduce inequality in all 4 areas, and 12 development activities (projects).

KEYWORDS: Guidelines for reducing inequality, Reducing social inequality, Impoverished households

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลกควรได้รับการแก้ไขโดยด่วนและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ในเวทีระดับโลกก็ให้ความสำคัญในเรื่องความเหลื่อมล้ำด้วยเช่นกัน องค์การด้านความยากจนของอังกฤษหรือที่รู้จักกันดีในนาม “อ็อกซ์แฟม” ได้ประมาณการว่าปี ค.ศ. 2008 ค่าความเหลื่อมล้ำอยู่ที่ 48% ต่อมา ปี ค.ศ. 2014 ค่าความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นมาเป็น 55% นับว่าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกๆ ปี และในปี ค.ศ. 2016 ประชากรที่ร่ำรวยที่มีเพียง 1 เปอร์เซ็นต์ ที่ จะมีความร่ำรวยมากกว่าครึ่งหนึ่งของความร่ำรวยทั้งหมด หรือประมาณว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินอยู่ในการครอบครอง ของคนเพียง 1 เปอร์เซ็นต์ในโลก จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เราเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่นับวันความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มมากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2558)

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่านี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่เป็นระบบมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิใช่โครงการประชานิยมทั่วไป แต่ควรมีการบริหาร จัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอันเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นการหว่าน โดยทั่วไป กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำและควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษน่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนในครอบครัว รายได้ต่ำในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง เพราะจะเป็นกลุ่มที่เข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐทุกประเภทได้ยากกว่ากลุ่มอื่น ความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้านไม่ว่าจะเป็นทางสังคมหรือการเมือง สำหรับผลกระทบต่อปัญหาสังคมที่ ชัดเจนคงเป็นปัญหาอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นปัญหาลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ทั่วไป ไปจนถึงความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเพศ และแน่นอนปัญหายาเสพติดโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ส่วนปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองย่อมเกิดขึ้นเมื่อผลกระทบของความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และเมื่อเรียกร้องทวงสิทธิ์แล้วไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการเพราะความเหลื่อมล้ำจะทำให้การแก้ไขปัญหา มีความซับซ้อนและเกิดการสะสมของสภาพปัญหาแทบจะทุกเรื่อง สภาพปัญหาที่กล่าวถึงนั้นหากคิดจะพบว่าทั้งสาเหตุ และผลกระทบของปัญหาจะวนเวียนอยู่

ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านมากที่สุด เพราะเมื่อเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมปัญหาต่าง ๆ จะเชื่อมโยงกันไปหมดไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำในโอกาสการได้รับการศึกษาที่ดี จากรายงานวิจัยความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษารายจังหวัดในประเทศไทยพบว่าอัตราการเข้าเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงให้เห็นถึงโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษาน้อยกว่าภูมิภาคอื่น ๆ (หัสณี อับดุลมายิส, 2559)

จากปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำที่กล่าวมาข้างต้น คนยากจน คนด้อยโอกาส สตรีและผู้สูงอายุ จัดอยู่ในกลุ่มผู้ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำมากที่สุดโดยเฉพาะผู้ยากจนซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น การประกอบอาชีพการเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้า อากาศ และมีต้นทุนในการผลิตสูง โดยจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือการไม่มีที่ดินทำกินตลอดจนภาระหนี้สินประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนจำเป็นต้องได้รับการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนจากรัฐเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและป้องกันการเกิดปัญหาที่ซึ่งอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้านจากงานรายงานวิจัยการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม พบความเหลื่อมล้ำที่เป็นผลกระทบจากนโยบายภาครัฐที่ชัดเจน ได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า เป็นเงินที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพของผู้สูงอายุที่ยากจน แต่ผู้สูงอายุที่ฐานะปานกลางใช้สิทธิที่พึงได้ นำเงินเข้าบัญชีธนาคารเก็บไว้ให้ลูกหลานเมื่อตนเองเสียชีวิต ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุในชนบทไม่ได้ใช้สิทธิ์ลดหย่อนภาษีเลี้ยงดูบุตรเพราะมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ต้องเสียภาษี (อำไพรัตน์ อักษรพรหม และกฤษฎณา รุ่งโรจน์วณิชย์, 2562) และที่สำคัญมีสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ สูงมากจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยนโยบายที่จะสามารถลดปัญหานี้ให้ได้ทั้งนอกจากจะต้องใช้นโยบายทางด้านรายได้และสวัสดิการสังคมต่าง ๆ แล้วจะต้องสามารถกระจายไปสู่ทุกภาคส่วนที่เป็นธรรมมากขึ้นด้วยจึงจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ ตลอดจนการมีอาชีพที่ดีอันนำไปสู่การมีรายได้เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืนจึงเป็นการช่วยพัฒนาสังคมให้ มีความสงบสุขร่มเย็นในสังคม (พระเชมทัต สิลสาร, 2560)

อำเภอหนองหานมีครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมยืมเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนจำนวน 638 ครัวเรือน จากทั้งหมด 35,472 ครัวเรือน (สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอหนองหาน, 2562) เป็นประเด็นให้ผู้วิจัย ต้องการศึกษาลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจนอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ตามนโยบายของรัฐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 – 2564 เพื่อได้แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน

อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อหาแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research for Development) ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครัวเรือนยากจนในเขตอำเภอหนองหาน จำนวน 35,472 ครัวเรือน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง (Simple) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนยากจนในเขตอำเภอหนองหาน จำนวน 638 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 242 คน ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนยากจนอำเภอหนองหาน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มร้อยละ 5 หรือ 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือ 0.95 แล้วทำการหากลุ่มตัวอย่างแบบมีสัดส่วน (Probability Proportional to Size Sampling) ของครัวเรือนยากจน ดังแสดงตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การแสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกรายตำบล

ลำดับที่	ตำบล	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	หนองหาน	121	46
2	หนองเม็ก	71	28
3	พังงู	42	16
4	สะแบง	40	15
5	สร้อยพร้าว	39	14
6	บ้านเชียง	53	20
7	บ้านยา	29	11
8	โพนงาม	71	27
9	ผักตบ	30	11
10	หนองไผ่	74	28
11	ดอนหายโคก	36	14
12	หนองสระปลา	32	12
รวม		638	242

การสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนยากจนในเขตอำเภอหนองหาน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เพื่อให้ได้ตัวอย่างแต่ละตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี และเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน

จังหวัดอุดรธานี หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมาย ความครอบคลุมของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา ใช้สถิติวิธี คือ การวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC : Index Of Item Objective Congruence) ให้ได้ค่าความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.50 ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 เมื่อทำการปรับปรุงแบบสอบถาม ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเดียวกันกับประชากรจำนวน 30 คน ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) (Cronbach,1984:878) โดยกำหนดให้ได้ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และปรับปรุง แก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2547 : 210)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยได้นัดหมายวันเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจนครบตามจำนวน ของแบบสอบถามที่ส่งไป
3. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และลงรหัสในแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาบันทึกข้อมูล เพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 242 คน มาวิเคราะห์ เพื่อระบุความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และนำข้อมูลที่ได้ดำเนินการในระยที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ประเด็นที่ศึกษา นำไปสู่การกำหนดแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งหมด 20 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน
2. ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรายละเอียดและจัดทำร่างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นต่อร่างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ดำเนินการการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดบันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์แปลผลข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ โดยนำผลข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อสรุปตามประเด็นจากการบันทึกการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และลำดับความสำคัญตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) สรุปเนื้อหา เพื่อสรุปผลเป็นแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.2 มีอายุอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.40 ระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 73.60. อาชีพ เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 21.9 รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.6 ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.79, S.D. = 0.921) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข ($\bar{X}$ = 3.00, S.D. = 0.873) 2) ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน ($\bar{X}$ = 2.82, S.D. = 0.976) 3) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ($\bar{X}$ = 2.70, S.D. = 0.958) 4) ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ($\bar{X}$ = 2.65, S.D. = 0.879) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของ ครัวเรือนยากจน	ระดับปัญหา		แปลผล
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา	2.70	0.958	ปานกลาง
2. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้	2.65	0.879	ปานกลาง
3. ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน	2.82	0.976	ปานกลาง
4. ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข	3.00	0.873	ปานกลาง
รวม	2.79	0.921	ปานกลาง

2. ผลกำหนดแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 4 ด้าน 12 กิจกรรมการพัฒนา(โครงการ) ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมการเข้าถึงการบริการทางด้านสุขภาพของครัวเรือนยากจน 2) โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับสมาชิกครัวเรือนยากจน 3) โครงการบริการระบบประกันสังคมแบบหน่วยบริการเคลื่อนที่สำหรับผู้ครัวเรือนผู้ยากจน 4) โครงการจัดสรรที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับครัวเรือนยากจน 5) โครงการออกกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินสำหรับครัวเรือนยากจน 6) โครงการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการถือครองที่ดินของรัฐ 7) โครงการกองทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานครัวเรือนยากจนและเด็กด้อยโอกาส 8) โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับสมาชิกในครอบครัวยากจน 9) โครงการเรียนฟรีจบปริญญาตรีและฝึกงานทำสำหรับสมาชิกในครอบครัวยากจนและเด็กด้อยโอกาส 10) โครงการสร้างงานสร้างอาชีพครัวเรือนยากจนแบบครบวงจร 11) โครงการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการสังคมและชุมชน สำหรับช่วยเหลือครัวเรือนยากจน 12) โครงการจัดสวัสดิการแห่งรัฐสำหรับครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข 2) ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 3) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา 4) ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ อาจเนื่องมาจากครัวเรือนยากจนไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในระดับที่เกินกว่าสาธารณสุขขั้นมูลพื้นฐานได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สฤณี อาชวานันทกุล (2554) ที่ได้ศึกษา ความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ ด้านบริการสาธารณสุขนั้นเป็นปัญหาลำดับต้น ๆ ที่เราต้องหาทางแก้ไขด้านการถือครองที่ดิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเชมทัน สีสสาร (2560) ได้ศึกษาการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน พบว่า รัฐบาลควรมีความจริงใจในการ แก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง เท่าที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องการถือครอง ที่ดินมีแต่ทึขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีลดลง เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ารัฐบาล เองไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง การออก กฎหมายบังคับใช้ในเรื่องการการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า ในการถือครองที่ดินในกรรมสิทธิ์ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างเป็น รูปธรรม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามาช่วยในการ แก้ไขปัญหานี้แล้วก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยได้แค่บางส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ และที่ดินที่เหมาะสมกับการทำประโยชน์ส่วนมากยังอยู่ กับนายทุนและไม่สามารถทำประโยชน์อะไรได้ รัฐบาลควรผ่อนปรนให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะร่วมกัน อย่างเช่น ชุมชนบ้านแพะใต้ จังหวัดลำปาง ถึงแม้ว่าการจัดการ โฉนดชุมชนไม่สามารถออกเอกสารสิทธิให้กับชาวบ้านได้แต่ อย่างน้อยก็มีที่ดินให้ชาวบ้านไว้ทำกินอย่างมั่นคง และควรมีการ ปฏิรูปการทำงานของระบบราชการให้มีความรวดเร็ว เพราะการ ทำงานในระบบราชการไทยทุกหน่วยงานมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ จากประชาชนส่วนใหญ่ว่าการทำงานมีความล่าช้า ส่วนราชการ ควรทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่องการออกเอกสารสิทธิ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ แนวทางในการออกเอกสารสิทธิในการถือครอง ที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและจะไม่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ไม่หวังดี อีกทั้งปัญหาทางด้านการศึกษาเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ หัสณี อับดุลมายิส (2559) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษารายจังหวัดในประเทศไทย พบว่าอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 83.95 จังหวัดที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มากกว่า ร้อยละ 100 มี 2 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ ภูมิภาคที่มีอัตราการเข้าเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเทศ โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ และยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชวดี แสงมเหหมัต (2560 : 57) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น พบว่า สังคมไทยตกอยู่ในภาวะของความเหลื่อมล้ำในการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การจะเสริมสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทไทยต้องส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และเท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ รวมถึง การกระจายงบประมาณทางการศึกษา ควรมีการกระจายให้ทั่วถึง ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในชนบท และระดับการศึกษาต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน และคุณภาพของโรงเรียนให้เท่าเทียมกัน และมีปริมาณที่เพียงพอสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเชมตัน สิลสาร (2560) ได้ศึกษาการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน พบว่าครูหรืออาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความใส่ใจ กับเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีค่อนข้างต่ำมากกว่าเดิมเพราะ จากที่ผ่านมาครู อาจารย์ มักให้ความสำคัญกับเด็กที่เรียนดีอยู่แล้ว และปล่อยปละละเลยเด็กที่มีผลการเรียนในระดับกลางและระดับล่างทำให้ยังมีช่องว่างระหว่างเด็กเรียนดีและปานกลางมาก การ สอนพิเศษหากเป็นการสอนแบบที่ไม่ได้หวังรายได้หรือผลประโยชน์ก็ควรจะมีให้กับเด็กที่มีผลการเรียนระดับที่แย่เพื่อ ช่วยยกระดับและปรับพื้นฐานความรู้ให้เด็กทัดเทียมกัน และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือการปลูกฝังค่านิยมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่ ควรยกย่องเชิดชู ชื่นชมเด็กที่มีผลการเรียนดีเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการปลูกฝังให้เด็กมุ่งเน้นที่ผลการเรียนเพียงอย่างเดียว จนเป็นเหตุที่นำไปสู่การทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการเรียนดี และเมื่อปล่อยไปนานวันทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในสังคมจนเกิน แก้อะไรยาก การกระจายงบประมาณควรมีการกระจายอย่างทั่วถึงเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กได้มีงบประมาณจัดซื้อหาสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียนให้มีความใกล้เคียงกับ สถานศึกษาในตัวจังหวัด ควรเพิ่มอัตราครูผู้สอนให้อยู่ในอัตราที่ เหมาะสมซึ่งเกณฑ์ที่เหมาะสมอยู่ที่เด็กนักเรียน 20 คน ต่อ ครูผู้สอน 1 คน และด้านรายได้ สถานประกอบการควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพในการรับคนเข้ามาทำงานมากกว่าที่จะยึดติดกับค่านิยมที่จะเลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว จะทำให้ได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานเพราะการที่รับเอาบุคลากรที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานเสมอไป ตรงกันข้ามหากรับเอาผู้ไม่มีคุณวุฒิเข้ามาทำงานอาจจะได้พนักงานที่มีประสิทธิภาพมีความตั้งใจทำงานมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ในส่วนของภาคการเกษตรรัฐบาลเองก็ควรเข้ามาดูแลเรื่องราคาผลผลิต ของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตรควรดูแลควบคุม ภาษี สารเคมี ไม่ให้มีการนำเข้ามากเกินไป

จนเกินความจำเป็นและเงินช่วยเหลือของรัฐบาล สวัสดิการบางอย่างก็ยังไม่ถึงผู้ที่เดือดร้อน เช่น งบอุดหนุนผู้มีรายได้น้อยไม่มีการคัดกรองข้อมูลผู้มีรายได้น้อยทำให้คนที่รู้ช่องทางอาศัยช่องโหว่เข้ามาสวมสิทธิ์ใช้ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยที่เป็นผู้ยากไร้ที่แท้จริงกลับไม่ได้รับข้อมูลการขึ้นทะเบียนและไม่ได้รับการช่วยเหลือตรงนี้ และเงินผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุบางท่านที่มีฐานะดีและบางส่วนมีเงินเกษียณอายุไม่มีความเดือดร้อนอะไร จึงน่าจะมีการ นำเงินส่วนนี้ไปเพิ่มให้กับครอบครัวที่ยากจนมากกว่า

นอกจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าในงานวิจัยของ กังสดาล เขารั้ววัฒนกุล (2557) ได้สรุปกรอบประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมไว้ 6 มิติ ได้แก่ 1. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน 2. ความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน 3. ความเหลื่อมล้ำในการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน 4. ความเหลื่อมล้ำในการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ 5. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ 6. ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น จะเห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำมีหลากหลายมิติ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงต้องมีหน่วยงานหลากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภีร์วัฒน์ นนทะโชติ (2561) ศึกษายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกลุ่มสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า ยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับผลการประเมินยุทธศาสตร์ของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปในการนำไปปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกลยุทธ์และมาตรการ/แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข สำนักงานพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและครัวเรือนยากจนควรมีการส่งเสริมการเข้าถึงการบริการทางด้านสุขภาพของครัวเรือนยากจน สร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับสมาชิกครัวเรือนยากจน และบริการระบบประกันสังคมแบบหน่วยบริการเคลื่อนที่

สำหรับผู้ครัวเรือนผู้ยากจน เพื่อให้ครอบครัวยากจนได้รับความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคกัน ในการเข้ารับบริการต่าง ๆ จากทางสาธารณสุข

1.2 ด้านความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน สำนักงานพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและครัวเรือนยากจน ควรมีการจัดสรรที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับครัวเรือนยากจน ออกกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินสำหรับครัวเรือนยากจน และส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการถือครองที่ดินของรัฐ เพื่อให้ครอบครัวยากจนได้รับความเสมอภาคในการถือครองที่ดิน ได้รับการบริการเกี่ยวกับการครอบครองสิทธิที่ดินจากภาครัฐ

1.3 ด้านความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา สำนักงานพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและครัวเรือนยากจน ควรมีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานครัวเรือนยากจนและเด็กด้อยโอกาส มีโครงการเรียนฟรี จบปริญญาตรีและมีงานทำสำหรับสมาชิกในครอบครัวยากจนและเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวยากจนได้เข้าศึกษาจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้ สำนักงานพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและครัวเรือนยากจน จัดกิจกรรม/โครงการสร้างงานสร้างอาชีพครัวเรือนยากจนแบบครบวงจร ส่งเสริมกองทุนสวัสดิการสังคมและชุมชนสำหรับช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เพื่อให้ครอบครัวยากจนมีรายได้เพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการระบบสุขภาพของครัวเรือนที่ยากจน ในจังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างโอกาสการถือครองที่ดินทำกินและการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของครัวเรือนที่ยากจน ในจังหวัดอุดรธานี

2.3 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของครัวเรือนที่ยากจน ในจังหวัดอุดรธานี

2.4 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ของครัวเรือนที่ยากจน ในจังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- กัณธดา เชาว์วัฒนกุล. (2557). *ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2558). "ความเหลื่อมล้ำ" ตัวจุดให้เศรษฐกิจไทยโตช้า / พิรญาณ์ รัตนภาพ. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/970868>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พระเชมทัน สิลสารโร (รื่นสำราญ). (2560). *การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภีร์วัฒน์ นนทะโชติ. (2561). *ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกลุ่มสตรีชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน*. อุดรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- รัชต์ แสงมเหหมัด. (2560). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น*. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(1), 57-70.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา: แนวคิดหลักว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เป็นไท พับลิชชิง.
- สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอหนองหาน. (2562). *ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร*. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2562, จาก http://www.nonghan.go.th/data.php?content_id=2.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. (2562). *ครัวเรือนยากจนในเขตอำเภอหนองหาน*. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2562, จาก <https://district.cdd.go.th/nonghan>.
- หัตถ์ อับดุลมายิส. (2559). *ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษารายจังหวัดในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำเภอไพร่ตน์ อักษรพรหม และกฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์, (2562). *การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ระยะที่ 2*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607 – 610.

การพัฒนาแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง¹

Development of Participatory Waste Management Model

for Community: A Case Study of Lai Hin Subdistrict Municipality

Ko Kha District, Lampang Province¹นิตยา มุลปินใจ²Nittaya Munpinchai²

Received: 15 เมษายน 2565 Revised: 1 มิถุนายน 2565 Accepted: 2 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะ และเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะใน การจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลไหล่หิน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างแบบเจาะจง กลุ่มประชากรในการศึกษา ได้แก่ ประชาชน ตัวแทนชุมชน กลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะใน เขตเทศบาลตำบลไหล่หิน จังหวัดลำปาง ซึ่งรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การร่วมศึกษาปัญหา การวางแผนปฏิบัติงานวิจัย การติดตามตรวจสอบปรับปรุง และการสรุปผลการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ผลการวิจัยพบว่า

¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.); This Article is presented as a part of research of Development of participatory waste management model for community: A Case study of Lai Hin Subdistrict Municipality Ko Kha District, Lampang Province. Scholarship supported by Thai Health Promotion Foundation.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง; Assistant Professor. Dr., Program in Communicative Thai for Foreigners, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand; e-mail: thaibis2519@gmail.com

รูปแบบเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชน ได้รูปแบบการจัดการขยะ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการจัดอบรมเกี่ยวกับการกำจัดขยะ และการตั้งธนาคารขยะ

ส่วนรูปแบบรูปแบบกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะใน การจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลไหล่หิน พบว่า การตั้งธนาคารขยะจะช่วยลดปริมาณขยะและภาระการจัดการขยะของเทศบาล รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการขยะ, การพัฒนารูปแบบ, การมีส่วนร่วม, เทศบาลตำบลไหล่หิน

ABSTRACT

This research aimed at studying patterns of promotion for participation and consciousness for waste management and for developing activities to manage waste with participation from the model community to decrease the amount of waste for management by Lai Hin municipality. Data for analysis came from purposive sampling. Population was people, community representatives, group of organization in governmental sector taking responsibility in waste management in Lai Hin municipality, Lampang Province. This was qualitative research utilizing participatory action research (PAR) that was a process of studying problem, planning, monitoring– checking and summarizing. Research tools were questionnaire, and group interview. The results found that:

The patterns of promotion for participation and consciousness for waste management by Lai Hin municipality had 2 patterns which were training course and waste bank. The patterns for running activities about waste management with participation of community model for decreasing amount of waste by Lai Hin municipality found that the waste bank reduced the waste amount and burden of management for municipality, and it made participation process for community.

KEYWORDS: Waste management, Developing activities, Participation, Lai Hin subdistrict municipality

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ขยะมูลฝอยในประเทศไทย นับเป็นปัญหาที่สำคัญทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนของประเทศต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเป็นการเร่งด่วน และต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ครบถ้วน ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ซึ่งหากพิจารณาถึงอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของประเทศก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลการสำรวจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด พบว่าในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของประเทศไทย 27.06 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2559: 4) เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2560 พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น 27.37 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.13 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2560: 4) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยจึงเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนของประเทศต้องให้ความสำคัญ

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 12,533.961 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงใหม่ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ สถานการณ์ด้านปัญหาขยะของจังหวัดลำปางในปัจจุบันถือเป็นจังหวัดที่มีวิกฤตด้านขยะมูลฝอยตกค้างเป็นลำดับที่ 41 ของประเทศไทย โดยมีปริมาณขยะสะสมตกค้างถึง 43,317 ตัน รวมถึงมีคะแนนจังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาด้าน การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอยู่ในลำดับที่ 47 ของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2561: 29 – 36)

เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 138 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเข้าซอ้น หมู่ที่ 2 บ้านไหล่หิน หมู่ที่ 3 บ้านแม่ฮวก หมู่ที่ 4 บ้านมะกอก-นาบัว หมู่ที่ 5 บ้านกิว และหมู่ที่ 6 บ้านไหล่หินตะวันตก ซึ่งมีแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมประชาชนให้คัดขยะ ลดโลกร้อนและจัดหาสถานที่ทิ้งขยะ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อลดปริมาณขยะและน้ำเน่าเสียจากครัวเรือน ทั้งนี้มีการจัดเก็บขยะในแต่ละหมู่บ้านมีตารางกำหนดที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามแม้ทางหน่วยงานเทศบาลตำบลจะดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ เช่น โครงการอบรมพนักงานด้านการจัดเก็บขยะ โครงการบริหารจัดการขยะ การจัดซื้อถังขยะใหม่ โครงการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เป็นต้น หรือ

การมีพื้นที่จัดไว้เพื่อรองรับขยะ แต่ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง เฉพาะในปี 2560 เทศบาลตำบลโหล่หินมีปริมาณขยะตกค้าง 108 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2561: 504) ขณะที่เทศบาลตำบลโหล่หินจัดการขยะโดยฝังกลบในพื้นที่ทิ้งขยะแห่งเดียว คือ บ่อกำจัดขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน โดยมีพื้นที่ 7 ไร่ ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนแม่ฮวก หมู่ที่ 3 ซึ่งบ่อทิ้งขยะดังกล่าวพื้นที่บ่อที่ขยะมีอยู่จำกัดและใกล้เต็มความจุ จึงจำเป็นต้องหาพื้นที่ฝังกลบบ่อใหม่เพื่อรองรับจำนวนขยะ ที่เพิ่มขึ้น (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, 2563ข: 6) จากข้อมูลการสำรวจข้อมูลและคัดแยกขยะองค์ประกอบขยะ 6 ชุมชนของเทศบาลตำบลโหล่หินร่วมกับสำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง พบว่าการจัดเก็บขยะส่วนหนึ่งได้ส่งไปกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะจังหวัดลำปาง ซึ่งมีค่ากำจัดขยะแพงและเป็นการแก้ปัญหาปลายเหตุ (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, 2563ก: 20) ประกอบกับประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะ การจัดการขยะหรือการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง โดยเฉพาะคนในชุมชนที่ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาขยะในอนาคต

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการพัฒนาคิดสำนึกอย่างมีวิจารณญาณของประชาชน ในการปรับปรุงสภาวะความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นปัญหา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มขึ้นจนสามารถที่จะสร้างความรู้ในการแก้ปัญหา พัฒนาชุมชนโดยนักวิจัยจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการปฏิบัติได้อย่างถาวร (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล, 2553: 17) ในประเด็นปัญหาขยะที่เกิดขึ้นของเทศบาลตำบลโหล่หิน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาที่เกิดขึ้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระตุ้นให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโหล่หินมีส่วนร่วมกันสังเกตสะท้อนคิด วางแผนการปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะในเขตเทศบาล

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเลือกศึกษากรณีของเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งกำลังประสบกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยเพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน และเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน เพื่อให้

ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโหล่หิน ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดลำปาง โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการของเสียในชุมชนและสถานศึกษาเป็นศูนย์ (Zero Waste) ส่งเสริมทุกภาคส่วนในการวินัยและปลูกจิตสำนึกเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยมีมาตรการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการ ขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนชุมชน กลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลโหล่หิน จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่เทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง” มุ่งศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลไหล่หิน และเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะ และภาระการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลไหล่หิน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 40 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนภายในเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัด ลำปาง จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนชุมชน จำนวน 3 คน ผู้นำกลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการขยะ ในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลไหล่หิน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่และ ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาล ตำบลไหล่หิน จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และแบบ สัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล “การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง” ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและ จิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลไหล่หิน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขยะของเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาขยะในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน
- 2) จัดเวทีระดมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 40 คน เพื่อศึกษาบริบท พื้นที่ ชุมชนและ ความต้องการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยว

รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน

3) การสัมภาษณ์ (Interview) จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 3 คน ผู้นำกลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลโหล่หิน ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลโหล่หิน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลโหล่หิน จำนวน 4 คน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบ ที่ช่วยลดปริมาณขยะในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยใช้กระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีขั้นตอนดังนี้

1) วางแผน โดยมีการเตรียมความพร้อมร่วมกับชุมชน ประชาชนชน ผู้นำองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการขยะ เพื่อวิเคราะห์ชุมชน และพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

2) การดำเนินการ โดยมีกลไกคือการจัดเวทีชุมชน ที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย ประชาชนในชุมชนภายในเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 3 คน ผู้นำกลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลโหล่หิน ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลโหล่หิน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาล ตำบลโหล่หิน จำนวน 4 คน

3) การสร้างกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการโดยผู้วิจัยและวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการขยะ ร่วมกับเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

4) สรุปผล รูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการจัดการขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามชนิดของข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นคำสำคัญ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ : เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบของแต่ละรายการใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ความถี่ ร้อยละ นำเสนอข้อมูลในลักษณะการบรรยายแบบตาราง

โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์ การจัดเวทีระดมความคิดเห็น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง จากการกำหนดประเด็นปัญหา ร่วมกับเทศบาลตำบลโหล่หิน ประเด็นปัญหาที่พบด้านการจัดการขยะ คือ บ่อขยะไม่ถูกสุขลักษณะ สถานที่ขยะใกล้เต็ม ปริมาณขยะไม่ลดลง และจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของผู้นำ/ชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและการระดมความคิดเห็น ซึ่งจากประเด็นการสอบถามได้แบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้ การเก็บรวบรวมขยะของแต่ละครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงสภาพและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ การกำจัดขั้นสุดท้าย และปัญหาความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย สรุปผลได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม มีประเด็นดังนี้

สภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน พบว่า แต่ละครัวเรือนมีการจัดเก็บขยะโดยใช้ภาชนะรองรับขยะที่มีฝาปิด การคัดแยกขยะในครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีการแยกขยะในสัดส่วนร้อยละ 85 ทุกครัวเรือนมีการใช้ถังขยะแบบแยกประเภท และมีการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการเก็บกักรวม (Storage) ของชุมชนในเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง

การเก็บกักรวม (Storage)			
รายละเอียด		จำนวน	ร้อยละ
1. ครั้วเรือนมีถังขยะหรือมีที่ รองรับขยะมูลฝอยในบ้าน ประเภทใด	ภาชนะหรือที่รองรับแบบมีฝาปิด	30	75.00
	ภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด ไม่มีภาชนะหรือที่รองรับ	10	25.00
2. ครั้วเรือนมีถังขยะหรือที่ รองรับขยะมูลฝอยในบ้าน จำนวนเท่าใด	1 ถัง	8	20.00
	2 ถัง	2	5.00
	3 ถัง	15	37.50
	มากกว่า 3 ถัง	5	12.50
3. ท่านมีการคัดแยกขยะ ก่อนทิ้งหรือไม่	แยก	34	85.00
	ไม่แยก	6	15.00
4. ถังขยะในครั้วเรือนของ ท่านตามข้อ 2 เป็นถังขยะ ประเภทใด	ถังขยะทิ้งรวมกันทุกประเภท	-	-
	ถังขยะแบบแยกประเภท	40	100
5. ครั้วเรือนของท่านได้ล้าง ทำความสะอาดถังขยะหรือที่ รองรับขยะมูลฝอยในบ้าน บ่อยครั้งเพียงใด	ทุกวัน	7	17.50
	สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	25	65.50
	เดือนละ 1 ครั้ง	6	15.00
	ไม่ทำความสะอาดเลย	2	5.00
6. วิธีการทิ้งขยะในครั้วเรือน ของท่าน	ทิ้งรวมกันทุกประเภท	7	17.50
	มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	12	30.00
	มีการคัดแยกขยะบางประเภท ก่อนทิ้งได้แก่ ขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย	21	52.50
7. การคัดแยกขยะมูลฝอยใน ครั้วเรือนของท่านเป็น รูปแบบใด	ใช้ถุงดำ	16	40.00
	ภาชนะหรือถังแยกประเภท	10	25.00
	อื่น ๆ	4	10.00

ในการเปลี่ยนแปลงสภาพและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & Recycling) พบว่า แต่ละครัวเรือนจะใช้ถุงดำในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ โดยการขายให้รถหรือร้านรับซื้อของเก่า คิดเป็นร้อยละ 40.00 มากที่สุด ส่วนปริมาณขยะในครัวเรือนมีจำนวน 2 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และครัวเรือนนำขยะที่คัดแยกนำไปใช้โดยขายให้รถหรือร้านรับซื้อของเก่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 ดังตาราง

ตารางที่ 2 แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & Recycling)

การเปลี่ยนแปลงสภาพและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & Recycling)		จำนวน	ร้อยละ
รายละเอียด			
1. การคัดแยกขยะมูลฝอยใน ครัวเรือนของท่านเป็น	ใช้ถุงดำ	16	40.00
รูปแบบใด	ภาชนะหรือถังแยกประเภท	10	25.00
	อื่น	4	10.00
2. ครัวเรือนของท่านมี	1 กิโลกรัมต่อวัน	16	40.00
ปริมาณขยะมูลฝอยที่ทิ้งต่อ	2 กิโลกรัมต่อวัน	18	45.00
วันมีปริมาณเท่าใด	3 กิโลกรัมต่อวัน	4	10.00
	4 กิโลกรัมต่อวัน	2	5.00
3. ครัวเรือนของท่านนำขยะ	ขายให้รถหรือร้านรับซื้อของเก่า	20	50.00
ที่คัดแยกไปใช้ประโยชน์	ทำน้ำหมักชีวภาพ	10	25.00
อย่างไร	ทำปุ๋ยหมัก	4	10.00
	ใช้ประโยชน์อื่น ๆ	6	15.00

ด้านการกำจัดขั้นสุดท้าย (Final Disposal) พบว่า ประชาชนในแต่ละครัวเรือนมีการกำจัดขยะในครัวเรือน โดยชาวบ้านการกำจัดเอง คิดเป็นร้อยละ 65.00 เทศบาลกำจัดให้ คิดเป็นร้อยละ 27.50 และกำจัดด้วยวิธีการอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 7.50 ซึ่งในกรณีที่มีการกำจัดเอง ชาวบ้านในชุมชนเลือกใช้วิธีการนำขยะไปทำปุ๋ยหมัก คิดเป็นร้อยละ 80.00 กำจัดด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น เลี้ยงไส้เดือน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และกองรวมแล้วเผา คิดเป็นร้อยละ 2.50 ในการกำจัดขยะมูลฝอยเหตุผลที่กำจัดเองนั้น เนื่องจากขยะมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 80.00 และเนื่องจากเหตุผลอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงการกำจัดขั้นสุดท้าย (Final Disposal)

การกำจัดขั้นสุดท้าย (Final Disposal)			
รายละเอียด		จำนวน	ร้อยละ
1. ครั้วเรือนของท่านมีวิธีการกำจัดเอง	กำจัดเอง	26	65.00
กำจัดขยะมูลฝอยอย่างไร	เทศบาลกำจัดให้	11	27.50
	อื่น ๆ	3	7.5
2. กรณีกำจัดเอง ครั้วเรือนของท่านใช้วิธีใด	กองรวมกันแล้วเผา	1	2.50
	ฝัง	–	–
	หมักทำปุ๋ย	32	80.00
	อื่น ๆ	6	15.00
3. เหตุผลที่ต้องกำจัดเองเพราะอะไร	ขยะมีน้อย	32	80.00
	ค่าบริการจัดเก็บแพงเกินไป	–	–
	ไม่มีรถมาจัดเก็บ	–	–
	อื่น ๆ	8	20.00

ประเด็นปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยจากการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน คือ การเก็บกักรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า ปัญหาที่ต้องการได้แนวทางการแก้ไขคือการเก็บขยะจากผ้าอ้อมเด็กและผ้าอ้อมผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นขยะที่ต้องมีวิธีการกำจัดอย่างถูกต้องและต้องไม่ทิ้งช่วงการกำจัดเป็นเวลานาน เนื่องจากว่า มีกลิ่นเหม็นและสกปรก ชาวบ้านต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนะนำการจัดเก็บขยะประเภทนี้ให้ถูกต้อง ประเด็นการเก็บขยะมูลฝอย พบว่า ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการจัดเก็บขยะของเทศบาล และไม่สามารถนำขยะบางส่วนมารีไซเคิลได้ เมื่อการเก็บขยะรวมกันโดยไม่คัดแยกจากต้นทางมาก่อนจึงส่งผลให้ปริมาณของขยะเพิ่มมากขึ้นได้เช่นกัน ประเด็นการนำขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ประโยชน์ ปัญหาที่พบคือ ความไม่เข้าใจเรื่องการนำขยะแต่ละประเภทมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้คนในชุมชนทิ้งขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ เพราะไม่รู้แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท ความต้องการที่ตามมาคือ ต้องการให้หน่วยงานส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแนะนำการรีไซเคิลขยะแต่ละประเภท แก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์รวมทั้งยังช่วยลดปริมาณขยะในชุมชน ประเด็นการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า บางครัวเรือนยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาขยะและการคัดแยกขยะที่

ถูกต้อง ทำให้ปริมาณขยะไม่ลดลงไปแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต้องมีการให้ความรู้เรื่องขยะ
ทุกครัวเรือน และกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ

โดยได้ข้อสรุปจากการระดมความคิดเห็นสะท้อนถึงปัญหาขยะจากการศึกษาวิจัย
จำแนกเป็นประเด็นดังนี้

ด้านองค์ความรู้ พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ ซึ่งคน
ในชุมชนเองก็ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของเทศบาล
ตำบลไหล่หิน แต่การรับรู้ข้อมูลไม่ได้เกิดความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะที่ชัดเจนส่งผลให้การ
คัดแยกขยะในครัวเรือนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าจะมีการจัดอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง
อีกทั้งการพาไปศึกษาดูงานในจังหวัดเชียงรายเพื่อดูกระบวนการจัดการขยะ แต่พบปัญหาว่าคน
ในชุมชนไม่น่าองค์ความรู้ที่ได้มาจัดการขยะอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรม จึงส่งผลให้เกิดปัญหา
เรื่องการจัดการขยะตามมา

ด้านการทิ้งขยะ พบว่า การทิ้งขยะของคนในชุมชนปัญหาที่พบคือ การขาด
จิตสำนึกในเรื่อง การทิ้งขยะซึ่งคนในชุมชนบางส่วนทิ้งขยะไม่ทิ้งขยะลงถังขยะไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือ
ผู้ใหญ่ ทั้งนี้อาจจะเนื่องด้วยการประชาสัมพันธ์ที่เน้นความสำคัญของการคัดแยกขยะยังไม่ทั่วถึง
ในบางกลุ่มทำให้ทิ้งขยะเรี่ยราดและไม่มี การคัดแยกขยะตามหลักที่ถูกต้อง ซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีระดม
ความคิดเห็นได้สะท้อนว่าควรจะมีการสร้างจิตสำนึกให้เกิดในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ
คัดแยกขยะและการทิ้งขยะให้ถูกที่ โดยหน่วยงานที่มีบทบาทก็คือ อสม.ควรมีการเข้าถึง
ประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการ
ทิ้งขยะนอกจากนี้ควรจะมีป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชนเกี่ยวกับการรณรงค์เรื่องการทิ้งขยะ
หรือการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและกระตุ้นการ
สร้างจิตสำนึกการทิ้งขยะในชุมชนอีกด้วย

ด้านผู้นำชุมชน และเทศบาล พบว่า ผู้นำชุมชนควรกระตุ้นให้ประชาชนตระหนัก
ถึงความสำคัญของการจัดการขยะ การคัดแยกขยะ โดยการเป็นต้นแบบในการจัดการขยะให้
ถูกต้องควรเริ่มต้นที่ผู้นำก่อน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเห็นผู้นำเป็นต้นแบบที่ดีก็จะเกิดการทำตาม
ผู้นำชุมชนและตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการขยะ ในส่วนของเทศบาลเองควรจัดการหา
แนวทางในการฝังกลบที่ถูกต้องซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการขยะที่ถูกวิธี และควรจะทำอย่าง
ต่อเนื่องเป็นต้นแบบที่ดีในการจัดการขยะ

ด้านระบบการกำจัดขยะ พบว่า ประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ใน
การจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการคัดแยกขยะ การจัดเก็บขยะให้ถูกสุขลักษณะ โดยทุกคน

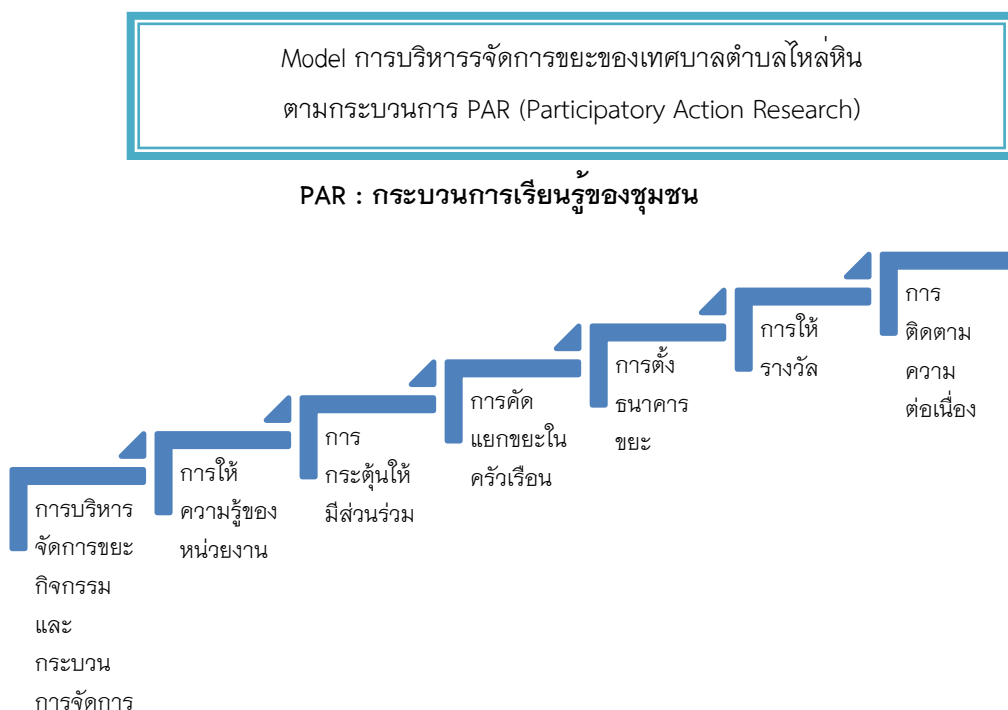
มีความเห็นร่วมกันว่าการที่จะให้เกิดความต่อเนื่องด้านระบบการกำจัดการขยะ หน่วยงานที่รับผิดชอบของเทศบาลหรือไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน อสม. ก็ตามควรจะเข้าถึงประชาชนให้ทั่วถึง เพื่อติดตามระบบการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้านแต่ละชุมชน ให้มีความต่อเนื่องเพราะปัญหาที่พบอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ระบบการติดตามของหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักจากที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ไปแล้ว ไม่มีการติดตามผลหลังการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะว่าประชาชนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด และอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่มีระบบการกำจัดการขยะที่ถูกวิธี ทั้งนี้หากต้องการให้เกิดผลสำเร็จในด้านระบบการกำจัดการขยะก็ควรจะมีการติดตามและเข้าถึงประชาชนให้อย่างทั่วถึง

ด้านการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พบว่า ยังมีผู้สูงอายุในชุมชนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของการทิ้งขยะ อาจเนื่องด้วยความไม่เข้าใจวิธีการกำจัดการขยะ คัดแยกขยะที่ถูกต้อง จึงไม่มีการคัดแยกขยะหรือไม่รู้ว่าขยะแบบไหนเป็นขยะอันตรายทำให้ไม่มีการแยกขยะ ดังนั้น ควรมีการอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะและสร้างจิตสำนึก สร้างความตระหนักถึงการคัดแยกขยะว่าสำคัญอย่างไร ด้วยการให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะหรือการเปลี่ยนขยะให้มีมูลค่ากับผู้สูงอายุ นอกจากจะเป็นการคัดแยกขยะเพื่อลดปัญหาในการกำจัดการขยะแล้วยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุอีกแนวทางหนึ่ง

ประเด็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นและการจัดกิจกรรมการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบ พบว่า แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลตำบลไหล่หิน เพื่อลดปัญหาความเข้าใจในการแยกขยะที่ไม่ถูกต้องการขาดจิตสำนึกในเรื่องการทิ้งและคัดแยกขยะ การดำเนินการคัดแยกขยะที่ไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบที่ชัดเจน รวมถึงการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้สูงอายุของการคัดแยกขยะอันตรายหรือการสร้างมูลค่าของขยะ สิ่งที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพตามแนวทางที่วางไว้ของเทศบาลคือการส่งเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องของการคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่องและสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะ

ประเด็นรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จากการลงพื้นที่ พบว่า การจัดเวทีเสนอ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลตำบลไหล่หินในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ได้ดังนี้ รูปแบบการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดการขยะ และรูปแบบการตั้งธนาคารขยะ โดยทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน

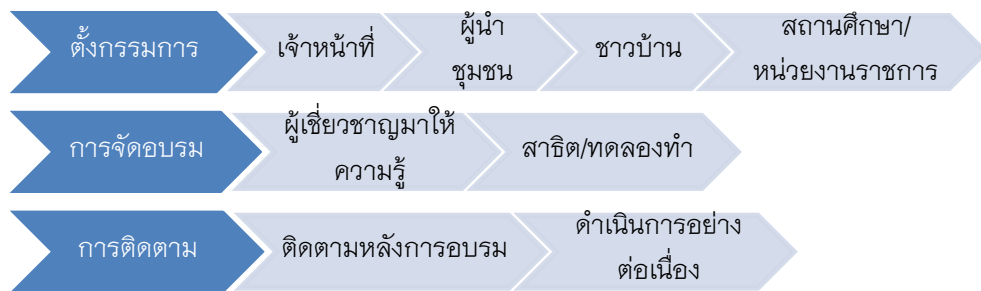
โรงเรียน จะส่งผลให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะในชุมชนและคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณขยะให้น้อยลง ดัง Model การบริหารจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงถึงรูปแบบการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน

จากการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เมื่อใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเลือกรูปแบบการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาล โดยพบว่า ทางชุมชนได้ข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการขยะสองรูปแบบที่จะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการขยะของชุมชน ได้แก่ รูปแบบการจัดการขยะและรูปแบบการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับขยะ อนึ่งรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมที่ได้ เทศบาลตำบลโหล่หินสามารถนำรูปแบบที่ได้ไปพิจารณาและผลักดันให้เกิดการพัฒนาเรื่องของการจัดการจากขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกตระหนักถึงปัญหาของขยะที่จะส่งผลต่อชุมชนและ

สิ่งแวดล้อมของชุมชนเทศบาลตำบลโหล่หิน ซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน

ภาพที่ 2 กระบวนการรูปแบบการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะ

ภาพที่ 3 กระบวนการรูปแบบการจัดตั้งธนาคารขยะ

จากรูปแบบกระบวนการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะ และรูปแบบการจัดตั้งธนาคารขยะ เป็นรูปแบบกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน ที่ได้จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็น

และการศึกษากระบวนการจัดการขยะของหมู่ 3 บ้านแม่ฮวก ตำบลไหล่หิน ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบการจัดการขยะในรูปแบบของธนาคารขยะที่ประสบความสำเร็จและเห็นเป็นรูปธรรม โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะมาให้อบรมความรู้ในการจัดการขยะ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรูปแบบการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้านเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมกับเทศบาลตำบลไหล่หิน ประชาชนที่เข้าร่วมศึกษาดูงานมีความเห็นร่วมกันที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะของหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นจากการอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะ และนำไปสู่รูปแบบการตั้งธนาคารขยะ อย่างไรก็ตามการที่จะให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนควรกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน โรงเรียน ผู้นำชุมชนองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนแนวทางการจัดการขยะร่วมกัน และทุกคนต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ กระตุ้นให้มีการคัดแยกขยะทุกครัวเรือน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีกระบวนการติดตามความต่อเนื่องของการคัดแยกขยะในครัวเรือนซึ่งจะส่งผลให้การคัดแยกขยะในชุมชนประสบความสำเร็จ และประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของเทศบาล รวมทั้งการส่งเสริมการตั้งธนาคารขยะ ของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้มีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เพิ่มมูลค่าของขยะ และลดปริมาณขยะในครัวเรือนรวมถึงลดปริมาณขยะของเทศบาลอีกด้วย ทั้งนี้ทุกกระบวนการจะสำเร็จได้สิ่งสำคัญคือการติดตามผลอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ อสม. ควรจะมีการติดตามผลหลังจากที่ได้อบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะว่าในชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หากพบปัญหาหรือการดำเนินการจัดการขยะไม่มีความต่อเนื่อง ควรมีกระบวนการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการจัดการขยะในครัวเรือนเป็นระยะ ๆ ดังนั้นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ประชาชน เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลไหล่หิน จากผลการศึกษา การให้องค์ความรู้การแยกขยะมีส่วนสำคัญให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะ ทั้งนี้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล ไหล่หิน

ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ประชาชน ผู้นำชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการขยะของเทศบาลตำบลโหล่หิน มีความเห็นร่วมกันว่าควรพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การให้ความรู้ การมีส่วนร่วม การตั้งธนาคารขยะเพื่อสร้างมูลค่าของขยะในครัวเรือน ส่งเสริมและติดตามการจัดการขยะในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจมีการให้รางวัลแก่ผู้นำขยะมาเข้าธนาคารขยะในปริมาณที่สูง ซึ่งประชาชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้น จึงเห็นว่า การวางรูปแบบการจัดขยะจะช่วยให้ลดปริมาณขยะในเขตเทศบาลได้ สอดคล้องกับ วชิรวิชญ์ วรชัยณพงศ์ (2560) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการขยะครบวงจร คือ การลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น การใช้ซ้ำ การนำขยะมาใช้ใหม่ ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่ได้อาศัยหลักการเพิ่มมูลค่าขยะ โดยการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะและสร้างมูลค่าของขยะในครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทุกชั้นตอน และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการจัดการขยะในครัวเรือน โดยการจัดอบรมและติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุริยะ หาญพิชัยและจันทร์ฉาย จันทร์ลา (2561) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมเพื่อลดปริมาณการเกิดขยะ ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน การคัดแยกขยะเพื่อจัดการขยะในครัวเรือนอย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเทศบาลตำบลโหล่หิน ผู้นำท้องถิ่นตลอดจนแกนนำและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโหล่หิน มีความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง เห็นได้จากการคัดแยกขยะเพื่อนำมาสร้างรายได้ด้วยการจัดตั้งธนาคารขยะ นำมาสู่การพัฒนาูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน คือ รูปแบบการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะ และรูปแบบการตั้งธนาคารขยะ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยึดหลักการที่ว่า “ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” มีเป้าประสงค์ คือ “การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ” พบว่าแนวคิดการจัดการขยะดังกล่าวได้นำไปเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการในหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา อินเดีย เกาหลี ฟิลิปปินส์ ฮอลแลนด์ สวีเดน เยอรมันนี ออสเตรเลีย อังกฤษ ไอร์แลนด์ สกอตแลนด์ นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ บราซิล และบางรัฐในสหรัฐอเมริกาได้แก่ รัฐเวอร์จิเนีย ดิซี นอร์ทแคโรไลนา โอริกอน แคลิฟอร์เนีย จอร์เจีย (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2558) เช่นเดียวกับคณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2560) ที่ให้นิยามของคำว่า Zero waste ว่าหมายถึง การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดการเกิดขยะ การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและการจัดการขยะที่เหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

ตามจุดประสงค์ที่ 2 พบว่า การประเมินรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ในเทศบาลตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นรูปแบบการจัดการขยะที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะในชุมชนได้อีกทั้งยังเป็นรูปแบบที่มีการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับความต้องการของคนในเขตเทศบาลตำบลโหล่หิน ดังนั้นทั้งสองรูปแบบจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความตระหนักและจิตสำนึกให้เกิดในชุมชน เห็นความสำคัญของปัญหาขยะที่เกิดขึ้น เมื่อทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการขยะในชุมชนแล้วก็จะเกิดทัศนคติเชิงบวกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ท้ายที่สุดชุมชนก็จะสร้างมูลค่าจากขยะในครัวเรือนและก้าวเข้าสู่สังคม Zero waste

การวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนถึงการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนเพื่อรวมกลุ่มพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชน ที่เกิดจากการระดมสมองแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ดังนั้นการรวมกลุ่มเพื่อจัดการปัญหาที่กระทบต่อชุมชน ผ่านการระดมความคิดเห็น การสัมภาษณ์ การสอบถามเพื่อพัฒนารูปแบบและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้น สะท้อนถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน นำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อจัดการขยะโดยมีต้นแบบของการจัดการขยะแบบครบวงจร สอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 139) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาชุมชนว่า ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การลงมือปฏิบัติร่วมกันในชุมชนจะสามารถทำให้การบริหารจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ดังนั้นทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการปัญหาขยะในเขตเทศบาลตำบลโหล่หินประสบความสำเร็จ โดยเริ่มตั้งแต่รวมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำกิจกรรม ร่วมกันรับผลประโยชน์ และร่วมกันติดตามประเมินเพื่อให้หาแนวทางพัฒนาแก้ไขปัญหาขยะร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องโดยการเผยแพร่ความรู้ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะที่มี

ประสิทธิภาพ ผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกของชาวบ้านให้ตระหนักถึงปัญหาของขยะ

1.2 เทศบาลควรมีนโยบายร่วมกันระหว่างท้องถิ่นหรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรื่องการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ

2.1 ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน สามารถนำรูปแบบการจัดการขยะที่ได้จากการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลไหล่หิน เพื่อให้เกิดผลอย่างรูปธรรมและต่อเนื่อง

2.2 เทศบาลได้รูปแบบของกิจกรรมสำหรับนำไปวางแผนการบริหารจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำไปปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และได้แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการขยะในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการถอดบทเรียนผลที่ได้จากการนำและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของชุมชนภายในเทศบาลตำบลไหล่หิน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดเป็นรูปแบบที่นำไปสู่การขยายผลและปรับใช้ในพื้นที่ต่างของเทศบาลตำบลไหล่หิน

3.2 ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ต้องใช้เวลาในการแก้ไข รวมถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วน การศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือและตระหนักถึงปัญหาขยะในชุมชน จะนำไปสู่ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการทำให้เห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนในชุมชน เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาขยะที่ยั่งยืน

3.3 ควรศึกษาวิจัยในภาพรวมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของเทศบาล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย สำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 1-16 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด 76 จังหวัด.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย สำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 1-16 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด 76 จังหวัด. คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2560). Zero waste Management. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://notres.psu.ac.th/website> เมื่อ 20 มิถุนายน 2560.
- งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม. (2563ก). รายงานการสำรวจข้อมูลและคัดแยกองค์ประกอบขยะ 6 ชุมชนของเทศบาลตำบลไหล่หิน. ลำปาง: เทศบาลตำบลไหล่หิน
- _____. (2563ข). สถิติปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและเก็บขนได้ของเทศบาล ตำบลไหล่หิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563. ลำปาง: เทศบาลตำบลไหล่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทางานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรวิชัย วรชัยพงศ์. (2560). รูปแบบการจัดการขยะชุมชนในเทศบาลตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย. เอกสารนเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13: วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม. มหาวิทยาลัยนเรศวร; 1262-1271.
- สุริยะ หาญพิชัย, และจันทรฉาย จันทรลา. (2561). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำน้ำรายณ์ อำเภอยะบะดาตลจังหวัดลพบุรี. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 12(1): 67-85
- สำนักสิ่งแวดล้อม. (2558). แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยของนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร.
- อุทัยทิพย์ เจียรวิวรรณกุล (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการและบทเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี

The Guidelines for Enhancing Household Food Security According to Khok Nong Na Model Udon Thani Province

เกศกาญจน์ ศรีพันธุ์¹

Keskan Sripunt¹

Received: 17 มีนาคม 2565 Revised: 26 เมษายน 2565 Accepted: 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสม ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากน้อยไปมาก ดังนี้ 1) ด้านความพอเพียง 2) ด้านการเข้าถึงอาหาร 3) ด้านการใช้ประโยชน์ และ 4) ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ผลกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม วิธีประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 4 แนวทางการพัฒนา จำนวน 12 กิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านความพอเพียง จำนวน 3 กิจกรรม 2) ด้านการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Arts Program, Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: keskansripunt@gmail.com

เข้าถึงอาหาร จำนวน 3 กิจกรรม 3) ด้านการใช้ประโยชน์ จำนวน 3 กิจกรรมและ 4) ด้านเสถียรภาพทางอาหาร จำนวน 3 กิจกรรม

คำสำคัญ: แนวทางการเสริมสร้าง, ความมั่นคงด้านอาหาร, โครงการโคก หนอง นา

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the household problems of food security according to Khok Nong Na model Udon Thani Province; and 2) to determine the guidelines for enhancing household food security according to Khok Nong Na model. The mixed-methods research was employed. The study was conducted in 2 phases: Phase 1: the samples were 192 people and the instrument used for data collection was a questionnaire. Phase 2: the key informants were 10 experts and the structured interview was employed. The content analysis was conducted. The results of the research showed that the household problems of food security according to Khok Nong Na Model overall at a highest level. The problems ranking from lowest to greatest are as follows: 1) sufficiency; 2) food accessibility; 3) utilization; and 4) food stability. The guidelines for enhancing household food security according to Khok Nong Na Model include principles, objectives, projects, activities and evaluation. A total of 4 guidelines development consisted of 12 activities include: 1) 3 activities for sufficiency; 2) 3 activities for food access; 3) 3 activities for utilization; and 4) 3 activities for food stability.

KEYWORDS: The guidelines for enhancing, Household food security, Khok Nong Na Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาหารนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมาก ที่สุดต่อการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและจำเป็นด้วยกันทั้งสิ้น ด้วยสาเหตุที่ว่าอาหารนั้นได้ให้คุณค่า ประโยชน์ และพลังงาน ต่อร่างกายของมนุษย์ แล้วยังได้สะท้อนถึงความมั่นคงด้านอาหารของประเทศที่มีทรัพยากรอาหารเพียงพอของ แต่ละประเทศอีกด้วย กล่าวคือ หากประเทศใด มีทรัพยากรอาหารอยู่มากและเพียงพอต่อความต้องการ ของคนในชาติ ถือได้ว่าเป็นประเทศ

ที่มีความมั่นคงด้านอาหารและยังถือเป็นความมั่นคงของประเทศ นั้นด้วยเช่นกัน ความมั่นคงด้านอาหาร (food security) หมายถึง การมีอาหารที่เพียงพอ ความสามารถในการเข้าถึงอาหาร การใช้ประโยชน์จากอาหาร และการมีเสถียรภาพทางอาหาร ของเกษตรกร ทั้งจากพืช จากสัตว์ และประมง ด้วยวิธีการผลิต การเก็บรักษาจากตามธรรมชาติ การซื้อหาจากร้านค้าและการรับบริจาค ของเกษตรกร อันส่งผลให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีและมีความเป็นอยู่ทางกายภาพที่ดี ดังนั้นความมั่นคงด้านอาหารจึงกลายเป็นสิ่งที่หลายองค์การและองค์กรระหว่างประเทศ หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญโดยเฉพาะการขาดแคลนอาหารที่แต่เดิมก็เป็นปัญหาใหญ่ของหลายประเทศ จนกระทั่งมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ที่มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก ทำให้เป็นประเด็นที่มาซ้ำเติมปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารให้ยิ่งรุนแรงขึ้นเป็นทวีคูณ (สังวาลย์ สยาม, 2564) ปัจจุบันประชากรในโลกมีจำนวน 7.7 พันล้านคนซึ่งเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2008 ที่มีประชากรจำนวน 6.7 ล้านคน และองค์การสหประชาชาติได้มีการคาดการณ์ว่าในปี 2050 มีจำนวนเพิ่มสูงถึง 9.7 พันล้านคน (United Nations, 2019) ซึ่งสวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทำให้ราคาอาหารมีแนวโน้มสูงขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อรายได้มาซึ่งอาหารของประชาชน (ทศพล ทรรศนกุลพันธ์, 2564) ทั้งนี้ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาในหลายประเทศประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาประสบปัญหาความไม่สมดุลของอาหารและน้ำโดยมีประชากรโลกที่ตกอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงมีจำนวนสูงถึง 166 ล้านคน นอกจากนี้ การประชุม Sustainable Development UK 09 Conference ได้มีการแจ้งเตือนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 2030 จะเกิดวิกฤตขาดแคลนอาหารและน้ำขึ้นทั่วโลกอีกครั้ง (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2019)

จากสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางด้านอาหารทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะโภชนาการที่ไม่สมดุลและในอนาคตมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น ความมั่นคงด้านอาหารเป็นวิธีการหนึ่งในการเสริมสร้างด้านการเกษตรโดยเริ่มตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค ซึ่งในการผลิตต้องพิจารณาถึงปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการการบริโภคและอาหารที่ผลิตได้นั้นต้องมีคุณภาพปลอดภัยจากระบบการผลิต รวมถึงมีคุณค่าทางสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตอย่างสมดุล ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศในระยะ 20 ปี ซึ่งมุ่งหวังให้ประเทศไทยมีความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2564: 1) เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการผลิตภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถใน

การแข่งขันให้เทียบเท่ากับภาคการผลิตอื่น ๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับรายได้ของประเทศ ให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นการสร้างความมั่นคงด้านอาหารสำหรับภาคเกษตรกรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นโดยต้องดำเนินการจัดการระบบการผลิตอาหารเพื่อให้มีอาหารเพียงพอตลอดปี โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองด้านอาหาร สิทธิในการเข้าถึงฐานทรัพยากรอาหารของชุมชน การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน อาหารที่บริโภคต้องปลอดภัยมีโภชนาการ มีตลาดที่เป็นธรรม มีรายได้ที่เพียงพอ มั่นคง และมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแล รวมถึงการสร้างความเป็นธรรมและยั่งยืนในระบบอาหาร (สุภา ใยเมือง, 2555)

โคก หนอง นา โมเดล เป็นการประยุกต์หลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยจำลองมาจากสภาพภูมิสังคมของไทย ซึ่งมีลักษณะการไหลของน้ำจากที่สูงคือภูเขา ผ่านทุ่งนาลงสู่แอ่งไทย หรือที่มักเรียกกันว่า “จากภูเขา สู่มหานที” ซึ่งจะทำให้ที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์ จากอิวมัส (ซากพืชซากสัตว์ที่ทับถม) แต่ปัจจุบันบนภูเขาไม่มีอิวมัส เราต้องสร้างเขาหัวโล้นให้เป็นเขาหัวจุก เพื่อสร้างอิวมัสให้เกิดเหมือนในอดีต เมื่อฝนผายกักเก็บน้ำ ก็จะมีปลามาอยู่ เนื่องจากมีอาหารสัตว์น้ำตามธรรมชาติส่วนต้นไม้ที่ปลูกก็จะมีปุ๋ยตามธรรมชาติ ไหลมาเอง นาบนที่สูงควรทำเป็นขั้นบันได ปลูกผักสวนครัวเพื่อผสมผสานกับการทำนาข้าว (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563) โดย โคก หนอง นา โมเดล เป็นการสร้างระบบการผลิตเพื่อให้คนพึ่งพาตนเอง เป้าหมายของโครงการนี้คือ การกักเก็บน้ำฝนที่ตกลงมาในพื้นที่ให้ได้ร้อยละ 100 โดยอาศัยการจัดการที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการปรับพื้นที่ให้เป็น โคก หนอง และนา ร่วมกับ การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้ และไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้ประโยชน์ พื้นที่ร้อยละ 10 สุดท้าย สำหรับที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา โค กระบือ เป็นต้น (อิทธิโอเค, 2561 อ้างถึงใน ระวินันท์ ยิ้มแก้ว และ กุลชัย กุลตวนิช, 2562)

จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะภูมิประเทศ ประกอบด้วย ภูเขา ที่สูง ที่ราบ ที่ราบลุ่ม และพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 3,868,311.50 ไร่ (50.69% ของจังหวัด) ได้แก่ นาข้าว พืชไร่ ไม้ผล สวนผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ ส่วนพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 162,504.61 ไร่ มีจำนวนประชากรภาคเกษตร จำนวน 209,792 ครัวเรือน ปัญหาที่พบ คือ ทรัพยากรดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และทรัพยากรด้านน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร รวมไปถึงสภาพปัญหาการขาดความมั่นคงด้านอาหาร เห็นได้จากทรัพยากรอาหารในไร่นาและในพื้นที่เกษตรลดลง และหันไปพึ่งแหล่งอาหารจากภายนอกชุมชนหรือตลาดมากขึ้น (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี, 2564)

สภาพปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตที่ไม่สามารถนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน หรือมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ประเทศที่ต้องการให้เกิดขึ้น เพราะถือว่าการเกษตรเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุด โคก หนอง นา โมเดล จึงถือเป็นแนวคิดและแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตเกษตรกรเพราะเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการในภาคการเกษตรที่มีความสมดุลทั้งเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ และอาหาร โดยเป็นการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน รูปแบบดังกล่าวหากมีการนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มเกษตรกรและคนในชุมชนนับว่าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี เพื่อประยุกต์และหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน โดยใช้โคก หนอง นา โมเดล ในบริบทจังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการและผ่านการอบรมด้านโครงการโคก หนอง นา กับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี จำนวน 192 ราย ผู้วิจัยได้เลือก จากประชากรทั้งหมด ซึ่งประกอบไปด้วย อำเภอบ้านผือ 15 คน อำเภอเพ็ญ 164 คน อำเภอสรีธาตุ 12 คน และอำเภอหนองหาน 1 คน รวมทั้งสิ้น 192 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี, 2564)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนตามโครงการโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี คือ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ, ประธานกลุ่มเกษตรกร และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านโครงการและเกษตรกร จำนวน 10

คน โดยใช้วิธีแบบเจาะจง ดังนี้ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโครงการโคกหนองนาโมเดล จำนวน 2 คน 2. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการโคกหนองนาโมเดล จำนวน 2 คน 3. ประธานกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 คน และ 4. นักวิชาการด้านโครงการโคกหนองนาโมเดล จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี และเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 121) แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ ทบทวนนิยามศัพท์และศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา (Wording) แล้วนำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนมาหา ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยเลือกให้ประเด็นข้อคำถามที่มีค่าดัชนีสอดคล้องเป็นรายข้อไม่ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2556: 135-139) การวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้น นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยหา ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-coefficient) ของแบบสอบถามด้วยวิธีครอนบาค (Cronbach, 1984: 878) ได้เท่ากับ 0.972 นำแบบสอบถามข้อที่ไม่สมบูรณ์มาปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วยคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโดยนำชุดข้อมูลความรู้จากการศึกษา ของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาดำเนินการสร้างเป็นข้อคำถามในลักษณะประเด็นสัมภาษณ์ (Subtopic) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบ

สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น ต่อแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ประเด็นการมีอาหารพอเพียง การเข้าถึงอาหาร การใช้ประโยชน์จากอาหาร และการมีเสถียรภาพด้านอาหาร ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นประสานไปยังพื้นที่วิจัยเพื่อ ชี้แจงรายละเอียด อธิบายวัตถุประสงค์ และขั้นตอนต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสรุปผล

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดอุดรธานี ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 192 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็น 60.10 มีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.89 สมรส คิดเป็นร้อยละ 58.8 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.60 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.50 และจำนวนแรงงานในครอบครัวเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.80 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนมากที่สุดคือ ด้านความพอเพียง ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.93) รองลงมา ด้านการเข้าถึงอาหาร ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.98) ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.98) และ ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.96) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม

สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหาร ของครัวเรือน	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. ด้านความพอเพียง	4.39	0.93	มาก
2. ด้านการใช้ประโยชน์	4.21	0.98	มาก
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร	4.22	0.98	มาก
4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร	4.03	0.95	มาก
รวม	4.21	0.96	มาก

2. ผลกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 70.00 มีอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และระยะเวลาในการเสริมสร้างการพัฒนา 5- 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 100.00 และผลกำหนดแนวทาง การเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม วิธีประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 12 กิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านความพอเพียง จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) สัมมนาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ในการการเพาะปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ที่ครัวเรือนบริโภค 1.2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีในการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง 1.3) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ให้มีอาหารเพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน 2) ด้านการใช้ประโยชน์ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 2.1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ให้มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าทางโภชนาการที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย 2.2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ให้มีความรู้และทักษะในการพัฒนาแหล่งน้ำให้เพียงพอใช้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ 2.3) เพื่อพัฒนาเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ได้พัฒนาสภาพพื้นที่ทำการเกษตร 3) ด้านการเข้าถึงอาหาร จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 3.1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัด

อุดรธานีได้พัฒนาแหล่งอาหารตามธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ 3.2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้มีทักษะด้านอาหารที่ผลิตเองเพียงพอในการบริโภคตลอดทั้งปี 3.3) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้สามารถเข้าถึงอาหารได้จากการผลิต 4) ด้านเสถียรภาพทางอาหารจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 4.1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้มีความรู้ด้านการแปรรูปและการถนอม 4.2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้สามารถปรับตัวจากการได้รับประสบปัญหาภัยพิบัติบ่อยครั้ง และ 4.3) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้สามารถปรับตัวในสภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบัน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ดังนี้

ด้านความพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา นกอยู่ (2557) ศึกษาความคิดเห็นต่อความมั่นคงด้านอาหารของเกษตรกรในพื้นที่ท่าตะเกรา พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อความมั่นคงด้านอาหาร พบว่า ความคิดเห็นต่อความมั่นคงด้านอาหารมากที่สุดคือ ด้านการมีอาหารพอเพียง รองลงมาคือ ด้านระบบผลิตเกื้อหนุนและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ด้านคุณภาพอาหารปลอดภัย ด้านระบบการจัดการผลผลิตที่สอดคล้องเหมาะสมเป็นธรรม และด้านที่มีความคิดเห็นต่อความมั่นคงด้านอาหารน้อยที่สุดคือด้านความมั่นคงในทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของวสุวัตดี มานู (2560) ศึกษาระดับความมั่นคงทางอาหารของประชาชนในตำบลนามะตูม อำเภอ พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมมีระดับความมั่นคงด้านอาหารระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยในระดับมาก อันดับที่ 1 คือด้านความเพียงพอทางอาหาร รองลงมาคือด้านการเข้าถึงอาหารด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร ส่วนด้านเสถียรภาพทางอาหารอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยครัวเรือนที่มีผลต่อความมั่นคงด้านอาหาร ได้แก่ ปัจจัยด้านที่ดินทำกินแหล่งอาหารของครอบครัวและรายได้ต่อครัวเรือนตามลำดับเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านที่ดินทำกินมีผลต่อ

ความมั่นคงด้านอาหาร ในด้านการเข้าถึงอาหาร ด้านเสถียรภาพทางอาหาร และด้านความเพียงพอ ปัจจัยด้านแหล่งอาหารของครอบครัว มีผลต่อความมั่นคงด้านอาหารในด้านเสถียรภาพทางอาหาร และด้านการเข้าถึงอาหาร ปัจจัยด้านรายได้ต่อครัวเรือน มีผลต่อความมั่นคงทางลบในด้านเสถียรภาพทางอาหาร และด้านการใช้ประโยชน์ ส่วนปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกครอบครัว และการบริโภคอาหารของครอบครัวไม่มีผลต่อความมั่นคงด้านอาหารของประชาชน ในตำบลนามะตูม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นสภาพภูมิสังคมจึงเป็นสภาพแวดล้อมที่ครัวเรือน เกษตรกร โคกหนองนา ที่ต้องปรับตัวเพื่อให้มีความมั่นคงทางอาหารที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ด้านการเข้าถึงอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศิริ วิจิตรานนท์ และคณะ (2555) ผลการศึกษาวิถีชีวิตความมั่นคงด้านอาหารท้องถิ่นได้ พบว่าการเข้าถึงอาหารและทรัพยากรของชาวใต้ มี 4 วิธี คือการเพาะปลูก การเก็บหาจากธรรมชาติ การซื้อและการแบ่งปัน โดยพบว่า ในปัจจุบันชาวใต้สามารถเข้าถึงอาหารและทรัพยากรอาหารด้วยการซื้อมากที่สุดเนื่องจากปัจจุบันมีถนนหนทางเชื่อมต่อระหว่างเมืองกับชนบทที่สะดวกสบายมีรายได้พอที่จะจับจ่ายใช้สอย ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่องเวลาทำให้ชาวใต้เข้าถึงแหล่งอาหารด้วยการซื้อแต่จะเป็นการซื้อที่มีเงื่อนไข เช่น ซื้อสิ่งที่ไม่สามารถผลิตเองได้

ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านเสถียรภาพทางอาหารสอดคล้องกับ วสวัตดี มานู (2560) ศึกษาระดับความมั่นคงทางอาหารของประชาชนในตำบลนามะตูม อำเภอ พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านรายได้ต่อครัวเรือน มีผลต่อความมั่นคงทางลบในด้านเสถียรภาพทางอาหารและด้านการใช้ประโยชน์ ส่วนปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกครอบครัว และการบริโภคอาหารของครอบครัวไม่มีผลต่อความมั่นคงด้านอาหารของประชาชน ในตำบลนามะตูม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

2. แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนองนาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรม วิธีประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 12 กิจกรรม ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านการเข้าถึงอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์และด้านเสถียรภาพทางอาหาร จากการวิจัยพบว่ามีกระบวนการกำหนดแนวทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวคม เสม่า และบุษกร สุขแสน (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหนองทุ่งยั้ง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีขั้นตอนการกำหนดแนวทางประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการรับผลประโยชน์ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการประเมินผล และ 4)

ด้านการตรวจสอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจอมขวัญ ชุมชาติ (2558) ศึกษาความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนโคกพะยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า แนวทางการจัดการความมั่นคงด้านอาหาร ได้แก่ การจัดการแหล่งอาหารธรรมชาติ การจัดการแหล่งอาหารผลิตเอง การจัดการแหล่งอาหารซื้อขายและการจัดการอาหารและแหล่งอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ มินตรา สารรักษ์ และเสาวลักษณ์ แสนนาม (2557: 28) ศึกษาความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนของประชาชนบ้านเมืองหมื่นน้อย ตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า แนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาหารคือการพึ่งพาตนเอง ได้แก่ การวางแผนซื้ออาหาร การนำอาหารมาแปรรูปหรือถนอมอาหาร การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายรับรายจ่าย การประกอบอาชีพเสริม และการให้หรือแลกเปลี่ยนอาหาร พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข (2560) กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาความรู้ความสามารถและความคิดของเกษตรกรนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนและชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การตระหนักและสนใจในปัญหาเรื่องปากท้อง 2) การทบทวนความคิดและกำหนดเป้าหมาย ร่วมกัน 3) การเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน 4) การสรุปบทเรียนและ 5) การขยายผลและสร้างเครือข่าย โดยมี เป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงคือการเห็นความสำคัญและเพิ่มความมั่นใจในการพึ่งตนเอง ด้านอาหารและการผลิตอาหารที่ปลอดภัยภายในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี พบว่าสภาพปัญหาความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน ตามโครงการโคก หนอง นาโมเดล จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

ด้านความพอเพียง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุดรธานี และสำนักงานเกษตรจังหวัดควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีในการออกแบบพื้นที่ตนเองให้เหมาะกับการปลูกพืชต้นไม้ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี โดยการปลูกพืชรอบคันนา เพื่อการพัฒนาครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี การปลูกพืช เพื่อการพัฒนาครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ให้มีอาหารเพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน

ด้านการเข้าถึงอาหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุดรธานี และสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีได้พัฒนาแหล่งอาหารตามธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อพัฒนา เกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีได้พัฒนาแหล่งอาหารตามธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์

ด้านการใช้ประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุดรธานี และสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี ให้มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าทางโภชนาการที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพื่อพัฒนาเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานี มีความรู้ และทักษะในการพัฒนาแหล่งน้ำให้เพียงพอใช้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ด้านเสถียรภาพทางอาหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุดรธานี และสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้สามารถปรับตัวในสภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเกษตรกรของครัวเรือนโคก หนอง นา จังหวัดอุดรธานีให้สามารถปรับตัวในสภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้มีความพอเพียง ครัวเรือนเกษตรกร โคก หนอง นา

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการเสริมสร้างการเข้าถึงอาหารของครัวเรือนเกษตรกร โคก หนอง นา

2.3 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาหารจากการใช้ประโยชน์ของครัวเรือนเกษตรกร โคก หนอง นา

2.4 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาหารด้านเสถียรภาพทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร โคก หนอง นา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). *เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี 2565*. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- จอมขวัญ ชุมชาติ. (2558). *ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนโคกพะยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล*. สงขลา : สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทศพล วรรณกุลพันธ์. (2564). *น้ำท่วมปากเกษตรกร ประชาไท*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2012/01/38986>.
- ทรงศิริ วิชิรานนท์ และคณะ. (2555). *วิถีชีวิต ความมั่นคงของอาหาร ภาคใต้*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- นวม เสมา และบุษกร สุขแสน. (2562). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน และ องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหนองทุ่งยั้ง อำเภอนหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(1) : 1-17.
- พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข. (2560). กระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของ ชุมชน กรณีศึกษาบ้านยางแดง ตำบลคูยายหมี อำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University*, 10(2): 2758-2774.
- มินตรา สารรักษ์ และเสาวลักษณ์ แสนนาม. (2557). *ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของ ประชาชนบ้านเมืองหมื่นน้อย ตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. *วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 28.
- รัชดา นกอยู่. (2557). *ความคิดเห็นต่อความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกร ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วสวัตดี มานู. (2560). *ความมั่นคงทางอาหารและปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงทางอาหารของ ประชาชน ตำบลนามะตูม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภา ไยเมือง. (2555). *ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชน*. นนทบุรี: มูลนิธิชีววิถี.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี บประมาณ พ.ศ. 2563 จังหวัดอุดรธานี*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.opsmoac.go.th/udonthani-dwl-preview-431091791004>.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 25 พฤษภาคม 2564*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/42077>.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี. (2564). *จังหวัดอุดรธานีติดตามความก้าวหน้า โคกหนองนาโมเดล การบูรณาการร่วมพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก

<https://udon.cdd.go.th/2021/12/28/%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%81%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%99%E0%B8%B2-5>.

อิทไอเค. (2561). *โคกหนองนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

United Nations. (2019). *Growing at a slower pace, world population is expected to reach 9.7 billion in 2050 and could peak at nearly 11 billion around 2100*. From <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/worldpopulation-prospects-2019.html>.

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

Economic Development of Self-Reliant Communities on The Basis of Organic Agriculture, Nong Khai Province

วาริรัฐ ส้วงวงศ์¹, แดนวิชัย สายรักษา², รังสรรค์ สิงห์เลิศ³

Wareerat Sangwong¹, Danwichai Sairaksa², Rangson Singhalert³

Received: 11 พฤษภาคม 2565 Revised: 10 มิถุนายน 2565 Accepted: 12 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย 3) ทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงทดลอง วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ

¹ ปร.ด. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; Doctor of Philosophy Student, Program in Regional Development Strategy, Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand; e-mail: wareerat.sangwong@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; Assistant Professor., Faculty of Humanities and Social Sciences, Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; Assistant Professor., Faculty of Humanities and Social Sciences, Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand.

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรที่ดำเนินการทำเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง สูตรทาโรยา มาเน่ (1973: 727) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ตามตัวแปรการพึ่งตนเอง 5 ทาง ได้แก่ การพึ่งตนเองทาง 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง(SEM) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ มีเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.81 มากกว่าเพศชาย อายุ มากสุดระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.16 ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.40 จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากที่สุดระหว่าง จำนวน 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 47.65 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า 1) ปัญหาการขาดผลรับทางเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ 2) ขาดทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ 3) ปัญหาการขาดการดูแลส่งผลทางจิตใจ 4) ปัญหาการขาดคุณภาพชีวิตสังคมจากการสนับสนุนอาชีพ 5) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำขาดการนำใช้เทคโนโลยีในการทำเกษตร ผลการศึกษาความต้องการ พบว่า ต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ให้เป็นผลสำเร็จให้มากที่สุด

2) ผลสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย พบว่า ผลวิเคราะห์ระยะที่ 1 รวมถึงการศึกษาดูงานเพื่อเป็นการถอดบทเรียน นำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาและพิจารณาเห็นชอบโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้วิจัย จำนวน 20 คน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นได้รวบรวมประเด็น วิเคราะห์ ตีความและสร้างข้อสรุปผลการพิจารณาทำให้ได้รูปแบบการพัฒนา มีลักษณะเป็นกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 10 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) เลี้ยงไก่พื้นเมือง 3) การปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การปลูกพืชสมุนไพร 5) การจัดสวนเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยว 6) การสร้างจิตสำนึกเพื่อพึ่งตนเอง 7) การทำปุ๋ยชีวภาพ 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การจัดการน้ำด้วยระบบอัตโนมัติ 10) การจัดทำสื่อโฆษณาทางอิเล็กทรอนิกส์

3) ผลการทดลองใช้และประเมินผลพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้วยเกษตร

อินทรีย์ จังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน หลังการทดลองมีการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างที่ละตัวแปร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลความสำเร็จในการดำเนินการตามตัวแปร 5 ด้าน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจดีขึ้น ทางทรัพยากรธรรมชาติดีขึ้น ทางจิตใจดีขึ้น ทางคุณภาพชีวิตของสังคมดีขึ้น และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การพัฒนา, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง, เกษตรอินทรีย์

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions, problems and needs of self-reliant community economic development based on organic agriculture, Nong Khai Province, 2) to create a self-reliant community economic development model based on organic agriculture, Nong Khai Province, and 3) to trial and evaluate the guidelines for developing self-reliant community economy on the basis of organic agriculture, Nong Khai Province. It is a mixed research consisting of survey research, quantitative research and experimental research. Methods of conducting research were divided into 3 phases.

The results of the research were as follows :

1) The results of a study on current conditions, problems and needs for self-reliant community economic development on the basis of organic agriculture Nong Khai Province. The sample group was representatives of farmers who carried out organic farming Nong Khai Province by using the method to determine the sample size using Taroyamane formula (1973: 727). The research consisted of a sample of 277 people, randomly stratified and simple randomly. Data were collected using a 5-level estimation questionnaire. According to the 5-way self-reliance variables, namely: 1) economic self-reliance, 2) natural resources, 3) mental health, 4) quality of life of society, and 5) technology. The statistics used to test the hypothesis were: Analysis of structural equations (SEM) by using Lisrail (LISREL) and Pearson correlation. The results of the study of general information found that gender, females accounted for 75.81% more than males, the highest age between 46-55 years,

accounting for 41.16%. Education level Elementary school is the most, accounting for 57.40%. Number of family members with the highest number between 1–5 people, representing 47.65% The results of the study of the current council found that the main issues were as follows: 1) the problem of lack of economic benefits in occupation, 2) the problem of revolving losses in the management of natural resources, 3) the problem of lack of care and psychological effects, 4) the problem of Lack of quality of life in society due to occupational support, 5) Drought problems, lack of water sources, lack of use of technology in farming. The results of the need study revealed that the development of the self-reliant community economy on the basis of organic agriculture was the most successful.

2) The result of creating a self-reliant community economic development model based on organic agriculture in Nong Khai Province, it was found that the results of Phase 1 analysis included a study visit to remove lessons, Bring a form to draft and consider and approve by 20 experts, academics and researchers, Organize a workshop. The tool was a structured interview on the subject matter of the interview questions reviewed by experts. Then the issues were gathered, analyzed, interpreted, and concluded. The results of the consideration were made, resulting in a development model. There are a total of 10 activities consisting of: 1) Establishment of community enterprise groups, 2) Raising native chickens, 3) Planting safe vegetables from toxins, 4) Growing medicinal plants, 5) Arranging gardens for learning and tourism, 6) Creating awareness for self-reliance, 7) Bio-fertilizer production, 8) Organic farming, 9) Water management automation, and 10) Electronic advertising media.

3) The results of the experiment and evaluation of the guidelines for developing self-reliant community economy with organic agriculture, Nong Khai Province was an experimental model with an experimental group of 30 people. After the experiment, there was better development of self-reliant communities based on organic agriculture than before. The results of the comparison of differences by variables. There was a statistically significant difference at the .05 level. The success results in the implementation of 5 variables: Economic self-sufficiency improved, Better natural resources better mentally, The quality of life of society has improved, and improved self-reliance in technology which is in accordance with the assumptions set.

KEYWORDS: Development, Self-reliant community economy, Organic agriculture

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยประสบปัญหาจากวิกฤตโลกระบาดอุบัติใหม่ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid 19) ส่งผลให้เศรษฐกิจถดถอยในวงกว้างควบคุมพื้นที่ทั้งประเทศ มีผลกระทบต่อภาคธุรกิจทุกระดับ โดยเฉพาะเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ซึ่งรวมไปถึงเขตพื้นที่ปริมณฑลรอบกรุงเทพมหานคร เมื่อเกิดการติดเชื้อจากจุดหนึ่งจุดใดแล้ว จึงทำให้เกิดการระบาดไปอย่างรวดเร็วและขยายวงกว้างเพิ่มขึ้นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน จนระบบสาธารณสุขของประเทศไม่สามารถควบคุมการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้อยู่ในวงจำกัดได้ จึงทำให้เกิดการติดเชื้อไปถึงกลุ่มผู้รับจ้างทั่วไป ที่ทำงานในโครงการก่อสร้าง จนเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศเป็นพื้นที่ควบคุมโรค ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่ตามมา และแม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการออกมาเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบกับกลุ่มผู้ประกอบการและลูกจ้างในธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการล็อกดาวน์ แต่คงไม่สามารถชดเชยผลกระทบได้ทั้งหมด นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐบาลอาจมีการทยอยผ่อนปรนมาตรการล็อกดาวน์ในบางธุรกิจ จากจำนวนผู้ติดเชื้อยังคงอยู่ในระดับสูง ในขณะที่อัตราประชากรที่ได้รับวัคซีนครบโดส ยังไม่สูงมากก็จะทำให้ประเด็นความเชื่อมั่นผู้บริโภคยังไม่กลับมาปกติ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องมายังกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว สำหรับผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยน้อยลงมากกว่าที่คาด เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยการแพร่ระบาดของสายพันธุ์เดลต้า โอมิครอน ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อกลับมาเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ รวมถึงในประเทศไทย (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน, 2563)

ภาคการผลิตเผชิญความเสี่ยงที่สูงขึ้นจากการแพร่ระบาดในโรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้ อาจทำให้สินค้าในประเทศเกิดภาวะขาดตลาดในช่วงช่วงจังหวะเวลาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐฯ และอียู ประกอบกับค่าเงินบาทที่อ่อนค่า ส่งผลให้การส่งออกไทยในปี พ.ศ.2564 มีแนวโน้มที่จะยังคงลดลง และจากการให้ปิดสถานที่ก่อสร้างและโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อเฝ้าระวังอย่างน้อย 14 วัน จึงส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานเหล่านั้นขาดรายได้ ขาดการดูแลรักษา และไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐได้ เช่น การได้รับการฉีดวัคซีนครบโดสที่

มีจำนวนจำกัด ไม่ได้รับการจ่ายค่าชดเชยจากหน่วยงานภาครัฐที่ดีพอ ประกอบกับรัฐบาลการประกาศใช้พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) หมายถึง กฎหมายรูปแบบหนึ่งซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยคำแนะนำและยินยอมของคณะรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญวางไว้ว่าเป็นกรณีฉุกเฉิน ที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะหรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่การประกาศใช้พระราชกำหนดดังกล่าวกับส่งผลกระทบต่อทั้งคนไข้ ทำให้ผู้ใช้แรงงานหรือผู้ถูกจำกัดสิทธิ์ต้องออกจากพื้นที่ควบคุม ซึ่งภาครัฐไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านั้นมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดและเดินทางกับภูมิลำเนา ส่งผลถึงการนำเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แพร่กระจายในภูมิลำเนาในต่างจังหวัดทุกจังหวัดอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตที่ต้องอาศัยรายได้มาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และหนีไม่พ้นการประกอบอาชีพเกษตรกร ในสถานการณ์เช่นนี้เศรษฐกิจฐานรากเกษตรกรต่าง ๆ จะสามารถอยู่รอดได้ต้องปรับตัวตามและพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงประทานไว้เพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุข แนวคิด “การพัฒนาชุมชนพึ่งพาตนเองด้วยเกษตรอินทรีย์” จึงเป็นกลไกสำคัญในการตอบโจทย์การพัฒนาดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนและประชาชนผู้มีรายได้น้อยทั้งทางด้านการลดต้นทุนการผลิต การให้ความรู้ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การตลาด การช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต โดยอาศัยกลไกความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร สมุนไพรรักษาโรค และสัตว์เศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ (ระนองเกตุดาว, 2563)

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเชื่อมผ่านไปถึงสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งก่อนสถานการณ์เชื้อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แพร่ระบาด จังหวัดหนองคายมีระบบเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี แต่เมื่อรัฐบาลการประกาศใช้พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) และมีการประกาศปิดพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดหนองคายและประชาชนโดยรวมทั้งจังหวัดอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม วัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตที่ต้องอาศัยรายได้มาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และด้านจิตใจ ที่ได้รับผลกระทบแทบทั้งสิ้น จากปัญหาดังกล่าวที่ส่งผล

ให้ประชาชนขาดโอกาสในการประกอบสัมมาชีพ เนื่องจากต้องเฝ้าระวังและป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แพร่กระจายในพื้นที่ ที่ประชาชนอาศัยอยู่ในชุมชนเดิมร่วมกับประชาชนที่เดินทางไปทำงาน ณ กรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดต่าง ๆ ต้องกลับมายังภูมิลำเนาของตนเอง เนื่องจากต้องหยุดงาน หรือให้ออกจากงาน และยังมีประชาชนอีกไม่น้อยที่ต้องกลับมารักษาอาการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงการกักตัวรักษาตนเอง จำเป็นต้องกลับภูมิลำเนาในจังหวัดหนองคาย จึงหนีไม่พ้นการกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ได้มีแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดหนองคาย ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรจังหวัดหนองคาย 1) มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย มีเป้าหมายการขับเคลื่อนมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ ปี พ.ศ. 2561 – 2564 จำนวน 5,000 ไร่ โดยจังหวัดหนองคายมีเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 260 ราย พื้นที่ 1,672.735 ไร่ โดยแบ่งเป็นด้านประมง 25 ราย พื้นที่ 19.25 ไร่ ด้านพืช 11 ราย พื้นที่ 34.125 ไร่ ด้านข้าว 229 ราย พื้นที่ 1,619.0 ไร่ 2) มาตรฐานสินค้าเกษตร GAP จังหวัดหนองคายมีเป้าหมายการขับเคลื่อนมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP ปี พ.ศ. 2561 – 2564 จำนวน 40,000 ไร่ โดยจังหวัดหนองคายมีเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 774 ราย พื้นที่ 2,555.74 ไร่ โดยแบ่งเป็นด้านพืช 619 ราย พื้นที่ 1,785.76 ไร่ ด้านประมง 54 ราย พื้นที่ 117.98 ไร่ ด้านข้าว 101 ราย พื้นที่ 652 ไร่ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรหรือผู้ที่เคยประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ และผู้ที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังมีประชาชนอีกจำนวนมากที่ไม่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังไม่ถึงกับสวัสดิการภาครัฐ เช่น การได้รับค่าชดเชยเกษตรกรปลูกข้าว การได้รับงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐ และขาดความรู้ในการพึ่งตนเอง การประกอบอาชีพหรือการหารายได้เพื่อการครองชีพ จึงเป็นการลองผิดลองถูกไม่คุ้มค่ากับการลงทุน และไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย จึงเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ที่ประสบปัญหาของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับเศรษฐกิจโลกซึ่งมีผลกระทบต่องานโซ่อุปทานเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบ ทำให้เศรษฐกิจไม่เจริญเติบโต และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนพึ่งพาตนเอง ประชาชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งเห็นได้จากประชาชนรอรับสิทธิทางการเงินต่าง ๆ จากฝ่ายรัฐบาลเพียงอย่างเดียว และในเวลาเดียวกันนี้ แนวโน้มเศรษฐกิจโลกยังคงไม่สดใสท่ามกลางความตึงเครียดทางการค้า การค้าระหว่างประเทศและการลงทุนมีการปรับตัวลดลง ความตึงเครียดทางการค้า

ยังคงสูง และสถานะการเงินเริ่มตึงตัว เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มจะขยายตัวลดลง และการค้าโลกชะลอตัว เป็นผลมาจากการใช้จ่ายในการก่อสร้าง เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคายจะสามารถพึ่งตนเองได้นั้น คือ ด้านการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันก็พบปัญหาสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ นับวันจะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ จึงส่งผลกระทบต่อเกษตรกรกรอ่ยารูเท่าไม่ถึงการ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในหลายมิติ จึงต้องพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้และปลอดภัยจากสารเคมีเจือปนในดินและในน้ำ จึงหารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย โดยผ่านกระบวนการวิจัย ให้กับประชาชนในพื้นที่การทำวิจัยได้รับประโยชน์ รวมถึงประชาชนในชุมชนใกล้เคียง หรือชุมชนอื่นที่ต้องการเรียนรู้ เพื่อนำไปเป็นต้นแบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นสมมติฐาน ผลการทดลองใช้ประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย จำนวน 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองทาง 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาวิจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพึ่งตนเอง แนวคิดเกษตรอินทรีย์ บริบทชุมชน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

ระยะเตรียมการวิจัย

กิจกรรมที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง ซึ่งได้และนำหลักคิด 5 ประการ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ (2559). วิโรจน์ เจริญลักษณ์ (2558 น.1112-1115). นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2564 น. 205-217) มาปรับใช้โดยได้ตัวแปรการพึ่งตนเอง 5 ทาง ได้แก่ 1) การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี 2) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ 3) การพึ่งตนเองทางคุณภาพชีวิตสังคม 4) การพึ่งตนเองทางจิตใจ และ 5) การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) **ประชากร** ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกร ที่ดำเนินการทำเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย จำนวน 9 อำเภอ ๆ ละ 100 คน รวมจำนวน 900 คน

2) **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกร ที่ดำเนินการทำเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามที่มีลักษณะ

กิจกรรมที่ 2 การสร้างสัมพันธภาพกับชุมชน (Build-up Rapport) ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนต้นแบบและชุมชนในพื้นที่ทำวิจัย เพื่อพบปะกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมายและความต้องการในการพัฒนาของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแนวคำถาม เพื่อการสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจและศึกษาชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแล้ว ผู้วิจัยขอเข้าพบบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และ

ความสำคัญของการวิจัย รวมถึงวิธีการตอบและการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามมอบผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูล โดยให้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 สัปดาห์ และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนอีก 2 สัปดาห์ รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และบันทึกคะแนนแต่ละข้อในรูปแบบรหัส (Coding Form) หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทดสอบสมมติฐานเชิงทฤษฎีชั่วคราวที่สร้างขึ้นก่อนการวิจัย

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากข้อมูลหรือตัวแปรที่ศึกษาไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ก็จะทำให้การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่เป็นจริงได้ สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (SEM) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) และสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดหนองคาย

ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การศึกษาดูงานเพื่อเป็นการถอดบทเรียนจากกลุ่มเกษตรกรโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมปลูกผักอินทรีย์คุณภาพสูง ต.โพธิ์ทอง อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย มาเป็นต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดการสนทนากลุ่ม ต่อจากระยะที่ 1 โดยการวิพากษ์โครงสร้างรูปแบบและโครงร่างหลักสูตร การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบหลังจากการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนแล้ว ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มทดลอง) และนักวิจัยร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข โดยวิธีใดเหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งในขั้นตอนนี้ ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ กิจกรรมในขั้นนี้เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเกษตรอินทรีย์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 2 คือ ร่างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเกษตรอินทรีย์ ที่ผู้วิจัยนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นร่างในการพิจารณา เป็นลักษณะกิจกรรมในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณากิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

กลุ่มทดลอง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน/ตัวแทนครัวเรือน พึ่งตนเองด้วยเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกคอน ที่เข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยระยะที่ 3

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ผลลัพธ์ของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย ที่มีผลจากตัวแปรการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกคอน ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จากกิจกรรม เพื่อประเมินความสำเร็จ ตามตัวแปรดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ผลลัพธ์ของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย ที่มีผลจากตัวแปรการ

พึ่งตนเอง ประกอบด้วย 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลจากการวิจัย แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอ เผยแพร่ผลการวิจัย ให้เป็นต้นแบบในการนำไปแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนให้เกิดการพึ่งตนเองด้วยเกษตรอินทรีย์ ต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ MANOVA (Repeated Measure)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวัดความสำเร็จของการทดลองในกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทั้ง 5 ด้าน ระหว่าง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วย MANOVA (Repeated Measure) ในตัวแปรตามที่ศึกษา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองด้าน 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี

สรุปผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรที่ดำเนินการทำเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง สูตรทาโรยามาเน่ (1973: 727) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ตามตัวแปรการพึ่งตนเอง 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองด้าน 1) เศรษฐกิจ 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) จิตใจ 4) คุณภาพชีวิตของสังคม และ 5) เทคโนโลยี สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง(SEM) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ มีเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.81 อายุ มากที่สุด ระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.16 ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.40 จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากที่สุด ระหว่าง จำนวน 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 47.65 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า 1) ปัญหาการขาดผลรับทางเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ 2) ขาดทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ 3) ปัญหาการขาดการดูแลส่งผลทางจิตใจ 4) ปัญหาการขาดคุณภาพชีวิตสังคมจากการสนับสนุนอาชีพ 5) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำขาดการนำใช้

เทคโนโลยีในการทำการเกษตร ผลการศึกษาความต้อง พบว่า ต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ให้เป็นผลสำเร็จให้มากที่สุด

2) ผลสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย พบว่า ผลวิเคราะห์ระยะที่ 1 รวมถึงการศึกษาดูงานเพื่อเป็นการถอดบทเรียน นำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาและพิจารณาเห็นชอบโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้วิจัย จำนวน 20 คน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นได้รวบรวมประเด็นวิเคราะห์ ความสำเร็จและสร้างข้อสรุปผลการพิจารณาทำให้ได้รูปแบบการพัฒนา มีลักษณะเป็นกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 10 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) เลี้ยงไก่พื้นเมือง 3) การปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การปลูกพืชสมุนไพร 5) การจัดสวนเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยว 6) การสร้างจิตสำนึกเพื่อพึ่งตนเอง 7) การทำปุ๋ยชีวภาพ 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การจัดการน้ำด้วยระบบอัตโนมัติ 10) การจัดทำสื่อโฆษณาทางอิเล็กทรอนิกส์

3) ผลการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองด้วยเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย เป็นการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน กำหนดให้มีการวัดผลก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังการทดลองมีการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง อันนำมาซึ่งผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างที่เลวตัวแปร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสำเร็จในการดำเนินการตามตัวแปร 5 ด้าน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจดีขึ้น ทางทรัพยากรธรรมชาติดีขึ้น ทางจิตใจดีขึ้น ทางคุณภาพชีวิตของสังคมดีขึ้น และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังโดยวิเคราะห์ด้วย MANOVA (Repeated Measure)

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างจำนวน 277 คน พบว่า เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุ มากที่สุดระหว่างอายุมากกว่า 58 ปี ระดับการศึกษา มากที่สุด ระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว มากที่สุด ระหว่าง จำนวน 3-5 คน ผลการศึกษาวเคราะห์ปัญหา พบว่า 1) ปัญหาการขาดผลรับทางเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ 2) ขาดทุน

หมุ่นเวียนในการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ 3) ปัญหาการขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐส่งผลทางจิตใจ 4) ปัญหาการขาดคุณภาพชีวิตสังคมจากการสนับสนุนอาชีพ และ 5) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำขาดการนำใช้เทคโนโลยีในการทำการเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันลา สุตกิจัก (2563: 169–170) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 75.9 อายุ มากสุดระหว่างอายุมากกว่า 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.8 ระดับการศึกษา การศึกษาสูงสุด ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 62.1 จำนวนสมาชิกในครอบครัว มากที่สุดระหว่าง จำนวน 6–10 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ผลการศึกษาปัญหา พบว่า ประเด็นของปัญหาหลายปัญหา ที่ผู้วิจัยได้นำมาเฉพาะประเด็นหลักๆ ดังนี้ 1) ปัญหาภัยแล้ง ขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตร 2) ปัญหาการขาดความรู้ที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ 3) ปัญหาการขาดการสนับสนุนอาชีพเสริม 4) ปัญหาการขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ 5) ขาดทุนหมุ่นเวียนและทุนที่มีอยู่เกิดการกระจุกตัว 6) ขาดการฝึกอบรมอาชีพเสริม พื้นที่ในการใช้ประโยชน์ เฉลี่ย 9.50 ไร่ต่อครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2564: 205–217) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานชุมชนชาติไทย. ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดของเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง คือ 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ขาดการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรัฐบาล 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ขาดการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชน 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ขาดการให้ความรู้ด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ ขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนมาร่วมกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานชุมชนชาติไทย และ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม มีปัญหาการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงคนในสังคมให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ สอดคล้องกับ วิภารัตน์ วงษ์พัง (2562) ได้ศึกษา การพึ่งพาตนเองและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากแป้งข้าวหอมมะลิ ในจังหวัดร้อยเอ็ด. ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 80.34 เป็นผู้หญิง อายุเฉลี่ย 51.29 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.26 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ส่วนมากสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา 2) การจัดการวิสาหกิจชุมชนโดยรวมเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากแป้งข้าวหอมมะลิอยู่ในระดับมาก 3) การพึ่งพาตนเองพบว่า มีการพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับมาก โดยการพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

รองลงมา คือ การพึ่งพาตนเองด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร และด้านเทคโนโลยี และ

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากแป้งข้าวหอมมะลิใน จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีปัจจัยอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการเงิน และบัญชี ด้านการผลิต และด้านผู้นำ

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) เลี้ยงไก่พื้นเมือง 3) การปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การปลูกพืชสมุนไพร 5) การจัดสวนเพื่อการเรียนรู้ และท่องเที่ยว 6) การสร้างจิตสำนึกเพื่อพึ่งตนเอง 7) การทำปุ๋ยชีวภาพ 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การจัดการน้ำด้วยระบบอัตโนมัติ 10) การจัดทำสื่อโฆษณาทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็น ผลการวิจัยระยะที่ 2 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันลา สุดที่จัก (2563: 169–170) วิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้าง บ้านดอนเขาะ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จากการจัดการสนทนากลุ่มจากระยะที่ 1 โดยการวิพากษ์โครงร่างรูปแบบ และโครงร่างหลักสูตร การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ หลังจากการวิเคราะห์บริบทชุมชน ปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้ว ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มทดลอง) และนักวิจัยร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข โดยวิธีที่เหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด โดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การวิพากษ์โครงการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ความเหมาะสมของกิจกรรม ได้เป็นรูปแบบในลักษณะกิจกรรมการอบรมและสาธิต เพื่อนำรูปแบบที่สร้างรูปแบบขึ้น ไปทดลองใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 จำนวน 12 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การแกะสลักหินทราย 2) การจัดทำร้านค้าชุมชน 3) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 4) การจัดจำหน่ายสินค้า 5) การทำปุ๋ยชีวภาพ 6) การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ 7) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง 8) การทำเกษตรอินทรีย์ 9) การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ 10) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกรพื้นเมือง 11) การเลี้ยงวัว 12) การจัดหาแหล่งน้ำ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริง

3. ผลทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองด้วย เกษตรอินทรีย์ จังหวัดหนองคาย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน พบว่า เพศ มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อภิปรายได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิง เนื่องจากเพศหญิงมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัวมากกว่าเพศชาย จึงต้องกำกับดูแลบ้านเรือน เลี้ยงลูก รวมถึง

ต้องดูแลด้านการครองชีพทุกคนในครัวเรือน จึงจำเป็นต้องอยู่กับครอบครัวตลอดเวลา และอีกนัยหนึ่งเพศหญิงไม่เหมาะที่จะทำงานที่หนัก หรือไม่เหมาะที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกสถานที่มากนัก ด้วยเหตุผลดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่มีเพศหญิงเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลองมากกว่าเพศชายในครั้งนี้ อายุ มากสุดระหว่างอายุมากกว่า 46 ปี อภิปรายได้ว่าเป็นช่วงอายุที่เป็นวัยทำงาน ที่มีความจำเป็นที่ต้องดูแลครอบครัว และมีความพร้อมเนื่องจากต้องหารายได้มาลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว อยู่ในช่วงว่างงานไม่มีงานทำเนื่องสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีเวลาเพียงพอที่จะประกอบกิจกรรมได้ ระดับการศึกษา ที่พบมาก ระดับประถมศึกษา อภิปรายได้ว่าการศึกษาของชุมชนหรือชนบทในอดีต การศึกษายังไม่มีคนที่มีโอกาสได้ศึกษาในระดับที่สูง เนื่องจากขาดโอกาสทางการศึกษาจากปัจจัยด้านสถานศึกษาอยู่ห่างไกลหรือมีสถานศึกษาขยายโอกาสที่สูงกว่าระดับประถมศึกษา มีน้อยทุนการศึกษา การศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับที่ต่ำ สถานะทางครอบครัว ชนบทยังไม่เห็นความสำคัญทางการศึกษา และปัจจัยด้านอื่น ๆ อีกมาก จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากที่สุดระหว่าง จำนวน 3-5 คน อภิปรายได้ว่าเป็นสมาชิกในครัวเรือนลักษณะขยายครัวเรือน แต่ก็ขยายตัวค่อนข้างน้อย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเลียนแบบสังคมเมือง เมื่อแต่งงานมีครอบครัวก็จะแยกตัวตั้งครอบครัวใหม่โดยการอยู่ลักษณะรวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ในอดีตลดลง หรือผลทางประชากรการเกิดคงที่และมีแนวโน้มลดลง ล้วนเป็นสาเหตุที่ส่งผลถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัว พื้นที่ในการใช้ประโยชน์ เฉลี่ย 6.3 ไร่ต่อครัวเรือน อภิปรายได้ว่า ตำบลโคกคอนเป็นตำบลที่ตั้งมานาน ภายหลังมีการแยกออกไปตั้งตำบลใหม่ คือ ตำบลบ้านวาน และตำบลนาข่า พื้นที่จึงอยู่ในวงจำกัดและปัจจุบันมีเส้นทางคมนาคมเพิ่มขึ้นและเดินทางสะดวกส่งผลให้ที่อยู่อาศัยขยายตัว และมีประชาชนและนายทุนจากที่อื่นมาซื้อที่ดินเพื่อประกอบธุรกิจส่งผลให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลงอย่างรวดเร็ว ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน อภิปรายได้ว่าผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจน้อย การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณน้อย ขาดการพึ่งตนเองทางจิตใจ การพึ่งตนเองทางคุณภาพชีวิตของสังคมควรส่งเสริม และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีมีน้อยมาก หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน อภิปรายได้ว่าผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าเฉลี่ยในรอบ 6 เดือนที่ดำเนินการ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณเพิ่มขึ้น การพึ่งตนเองทางจิตใจดีขึ้น การพึ่งตนเองทางคุณภาพชีวิตของสังคมมีการ

ส่งเสริมเพิ่มขึ้น และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2564: 205–217) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานชุมชนชาติไทย พบว่า 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการผลิต 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพแก่ชุมชน 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ควรสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ ควรสร้างความเข้าใจภายในชุมชนและร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานชุมชนชาติไทย และ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคม ควรสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้ชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558: 1114–1125) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตโดยใช้การพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโครงการชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริ กรณีศึกษา: เกษตรกร บ้านหนองคอกไก่ อำเภอยางาย จังหวัดเพชรบุรี. ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกร บ้านหนองคอกไก่ มีการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่เป็นภาระของผู้อื่น และมีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันลา สุดที่จัก (2563: 169–170) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ในรอบ 6 เดือน ได้ ค่าเฉลี่ย รายได้ครัวเรือนค่าเฉลี่ย 15,627.96 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 11,161.38 บาท การเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ย 165.25 ต้น/ตัว จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.01 และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน เฉลี่ย 2.64 ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จากการวัด 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง จากกลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ในรอบ 6 เดือน ได้ ค่าเฉลี่ย รายได้ครัวเรือนค่าเฉลี่ย 24,654.21 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 9,462.58 บาท การเกษตรเพื่อการยังชีพเฉลี่ย 367.91 ต้น/ตัว จากจำนวนพืชและสัตว์เลี้ยง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.64 และด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน เฉลี่ย 3.82 เพิ่มขึ้นทุกข้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการพัฒนาศึกษาครูงาน ควรมีการไปศึกษาครูงานจากสถานที่ต้นแบบในระดับภาคหรือระดับประเทศ เพื่อนำความรู้จากการถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ ถึงกรรมวิธีการกิจกรรม รูปแบบการพึ่งตนเองเชิงบูรณาการมาปรับใช้ต่อไป

1.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ควรส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการให้โอกาสมาเรียนรู้เพื่อเป็นต้นแบบได้ตลอดเวลา

1.3 ควรให้มีการจัดกิจกรรม และการอบรมลักษณะเดียวกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้ มีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิตในครัวเรือนและชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนผู้นำชุมชนเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม
มาก

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยการส่งเสริมให้ชุมชนมีกระบวนการวางแผนธุรกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม พร้อมด้วยอาจารย์ทุกท่านในสาขายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค ที่ได้เมตตาให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2564). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานชุมชนอาชีพโดย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8 (12), 205-217.
- ระนอง เกตุดาว. (2563). การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอุดรธานี (Udon Model COVID-19). *วารสารวิชาการสาธารณสุขปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2564*
- วันลา สุกดีจัก. (2563). รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามนโยบายสามสร้างบ้านดอนเขา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *มหาสารคาม : วารสารช่อพะยอม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(3)
- วิภารัตน์ วงษ์พัง (2562) การพึ่งพาตนเองและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากแป้งข้าวหอมมะลิ ในจังหวัดร้อยเอ็ด. *ขอนแก่น : แก่นเกษตร*, 47(1), 1079-1088
- วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). การดำเนินชีวิตโดยใช้การพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการซังหวั่น ตามพระราชดำริ กรณีศึกษา: เกษตรกรบ้านหนองคอกไก่ อำเภอนายูง จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 8(2), 1114-1125
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน. (2563). *รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ (2559). *หลักการพึ่งตนเอง*. กาฬสินธุ์ : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics : An Introductory Analysis*. New York : Harper and Row.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ฉบับปรับปรุงล่าสุด ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2558)

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความปริทัศน์ ซึ่งเป็นผลงานวิชาการที่มีคุณค่า ใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ 1) มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 2) การศึกษา และ 3) บริหารธุรกิจ การจัดการ เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และแนวความคิดทางวิชาการ โดยมีกำหนดจัดพิมพ์ ออกเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

บทความที่ส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน ไม่อยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น เนื้อหาของบทความได้จากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเอง ไม่ได้คัดลอก หรือตัดทอนมาจากผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม ทุกบทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความโดยตรง บทความละ 2 ทาน

กองบรรณาธิการกำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทาง โดยผู้เขียนจะต้องจัดรูปแบบต้นฉบับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้วารสารมีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการที่นำไปใช้อ้างอิงได้

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 **ต้นฉบับ** เป็นต้นฉบับภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 15 หน้า พิมพ์หน้าคู่ โดยใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit จัดเป็น 1 คอลัมน์

1.1.1 **ขนาดกระดาษ** กำหนดเป็น B5 (JIS) ซึ่งมีขนาดความกว้าง 18.2 เซนติเมตร และความสูง 25.7 เซนติเมตร

1.1.2 **การเว้นระยะขอบกระดาษ** กำหนดดังนี้

ระยะขอบบน	3 เซนติเมตร	ระยะขอบล่าง	3 เซนติเมตร
ระยะภายใน	3 เซนติเมตร	ระยะภายนอก	2 เซนติเมตร

1.2 ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลาง หน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 3 บรรทัด โดยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด

1.3 ชื่อผู้เขียน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลาง หน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง ส่วนตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสังกัด ของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ใช้เชิงอรรถ ขนาด 11 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.4 บทคัดย่อ หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “บทคัดย่อ” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “ABSTRACT” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.5 คำสำคัญ หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “คำสำคัญ” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “KEYWORDS” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ โดยมีคำสำคัญไม่เกิน 4 คำ คั่นแต่ละคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา เรียงคำตามลำดับความสำคัญ

1.6 หัวข้อเรื่อง หัวข้อใหญ่ ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย หัวข้อย่อย ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อย จัดการเยื้องย่อหน้าตามความเหมาะสม

1.7 เนื้อหา ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา จัดกั้นหน้ากั้นหลัง ตลอดทั้งบทความ

1.8 เอกสารอ้างอิง หัวข้อภาษาไทยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” หัวข้อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “REFERENCES” ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ส่วนของรายการอ้างอิง ขนาด 14 พอยต์ ชนิดตัวธรรมดา จัดกั้นหน้ากั้นหลัง

1.9 ตัวเลข ใช้เลขอารบิก ตลอดทั้งบทความ

1.10 หมายเลขหน้า ใช้เลขอารบิก แบบอักษร TH Niramit ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านบนขวา

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 บทความวิชาการและบทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง/ บทคัดย่อ (ถ้ามี)/ บทนำ/ เนื้อเรื่อง/ สรุป/ และเอกสารอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- (1) ชื่อเรื่อง
- (2) บทคัดย่อ
- (3) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- (4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- (5) สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)

- (6) ขอบเขตของการวิจัย (ถ้ามี)
- (7) วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/ การเก็บรวบรวมข้อมูล/ การวิเคราะห์ข้อมูล
- (8) สรุปผลการวิจัย
- (9) การอภิปรายผล
- (10) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้/ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
- (11) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- (12) เอกสารอ้างอิง

2.3 บทความวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง/ ชื่อผู้แต่ง/ ชื่อผู้เขียนวิจารณ์/ บทวิจารณ์ ได้แก่ บทนำ บทสรุปเนื้อหา บทวิเคราะห์วิจารณ์ และบทสรุป

3. การอ้างอิง (แบบ APA)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา

3.1.1 การอ้างอิงที่ต้องการเน้นเนื้อหาสาระ

(ชื่อผู้แต่ง//ปีพิมพ์//เลขหน้า)

ตัวอย่าง

...กิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารมากขึ้น โดยประชาชนได้รับรู้ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกิดขึ้น (วรรณา รักษ์พงศ์, 2548: 11-13)

3.1.2 การอ้างอิงที่ต้องการเน้นชื่อผู้แต่ง

(ชื่อผู้แต่ง//ปีพิมพ์//เลขหน้า)

ตัวอย่าง

สมศักดิ์ โปบุลย์ (2541: 29) ศึกษาแรงสนับสนุนจากเครือข่ายในการปฏิบัติตัว เพื่อควบคุมเบาหวาน พบว่า.....

3.2 การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม

3.2.1 อ้างอิงจากวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ//ปีพิมพ์//ชื่อบทความ//ปีที่(ฉบับที่)//เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วิชาญ เดชิตธีระ. (2540). เอกภาพกับชีวิต. *วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง*, 7(3), 12-15.

Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 45(2), 10-36.

3.2.2 อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// ครั้งที่พิมพ์ (ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อมรา คัมภีรานนท์. (2540). *พันธุศาสตร์ของเซลล์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Raven, P. H., & Johnson, G. B. (1999). *Biology*. 5th ed. Boston: WCB/McGraw-Hill.

3.2.3 อ้างอิงจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./จาก//แหล่งที่เข้าถึงได้

ตัวอย่าง

ประสพ รัตนกร. (2548). *ใจเขาใจเรา*. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2548, จาก <http://www.bnn.go.th/files/library/c-a03.htm>

Dewey, R. A. (2004). *APA Style Resources by Russ Dewey*. Retrieved September 8, 2004 from <http://www.psywww.com/resource/apacrib.htm>

3.2.4 อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์.// (ปีพิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// วิทยานิพนธ์ปริญญา.....
///// สาขาวิชา...../ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่าง

สมพร อินทะกนก. (2548). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยกระบวนการสอนของเฮวินส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Nuankoksoong, P. (1998). *Morale of the personnel of the Office of Accelerated Rural Development in the northeast*. Master Thesis in Development Sociology, Graduate School, Khon Kaen University.

3.2.5 อ้างอิงจากบทความในหนังสือ

ชื่อผู้เขียนบทความ.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//ในชื่อผู้แต่ง/(บรรณาธิการ),/ชื่อหนังสือ
 /////((ครั้งที่พิมพ์,เลขหน้าที่ปรากฏบทความ).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เรวัต เลิศฤทัยโยธิน. (2541). ขาวฟาง. ใน วาสนา วงษ์ใหญ่, อุดม พูลเกษ และวิทยา แสงแก้วสุข
 (บรรณาธิการ), *พญศาสตร์พีชเศรษฐกิจ* (หน้า 20–25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Roy, A. (1995). Psychiatric emergencies. In H. I. Kaplan (Ed.), *Comprehensive textbook of psychiatry* (6th ed., pp. 1739–1749). Baltimore: William & Wilkins.

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับที่จัดรูปแบบตามข้อกำหนดของวารสาร โดยส่งเป็นไฟล์จากโปรแกรม
 ไมโครซอฟท์เวิร์ด (นามสกุล .doc หรือ .docx) และไฟล์ PDF (นามสกุล .pdf) ทางเว็บไซต์
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUAJ/in>

